

MODELOVÝ RÁMEC STRATÉGIE MEDZIKULTÚRNEJ INTEGRÁCIE NA NÁRODNEJ ÚROVNI

Stratégie medzikultúrnej integrácie:
riadiť rozmanitosť ako príležitosť

RIADIACI VÝBOR PRE
NEDISKRIMINÁCIU, ROZMANITOSŤ
A ZAČLENENIE (CDADI)

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

MODELOVÝ RÁMEC STRATÉGIE MEDZIKULTÚRNEJ INTEGRÁCIE NA NÁRODNEJ ÚROVNI

Stratégie medzikultúrnej integrácie:
riadiť rozmanitosť ako príležitosť

RIADIACI VÝBOR PRE
NEDISKRIMINÁCIU, ROZMANITOSŤ
A ZAČLENENIE (CDADI)

*Zodpovednosť za názory vyjadrené v tejto publikácii
nesú výhradne jej autori, pričom tieto nemusia
nevyhnutne odrážať oficiálnu politiku Rady Európy.*

Reprodukcia výňatkov (najviac 500 slov) na iné ako
komerčné účely je povolená pod podmienkou, že je
zachovaná celistvosť textu, výňatok nie je použitý
mimo kontextu, nepodáva neúplné informácie
alebo iným spôsobom neuvádza čitateľa do omylu
v súvislosti s povahou, rozsahom pôsobnosti
alebo obsahom textu. Zdrojový text musí byť vždy
uvedený ako „© Council of Europe, rok vydania“.

Všetky ďalšie žiadosti týkajúce sa reprodukcie
alebo prekladu tohto dokumentu alebo jeho
časti majú byť adresované na Riaditeľstvo
pre komunikáciu Rady Európy (Directorate of
Communications, Council of Europe) (F 67075
Strasbourg Cedex alebo publishing@coe.int).

Všetka ďalšia korešpondencia týkajúca sa
tohto dokumentu má byť adresovaná na
Riaditeľstvo pre nediskrimináciu, Oddelenie
pre Medzikultúrne mestá, Rada Európy
(Directorate of Anti-Discrimination, Intercultural
Cities Unit of the Council of Europe).

Anti-Discrimination Department
Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
France
E-mail: intercultural.cities@coe.int

Obálka a grafická úprava: Oddelenie tvorby
dokumentov a publikácií (DPDP), Rada Európy

Fotografia na obálke: Shutterstock
Fotografie: © Shutterstock a Ville de Montréal

© Rada Európy, október 2022
Vytlačené v Rade Európy

Obsah

ZHRNUTIE		5
	Východiskový predpoklad	5
ÚVOD		7
	Výhody dobre riadených migračných a integračných politík	9
	Kľúčové definície pre jednotné chápanie terminológie používanej v tomto dokumente	10
SEKCIA I – ZDŮVODNENIE A CIELE STRATÉGIE MEDZIKULTÚRNEJ INTEGRÁCIE		15
	Čo je medzikultúrna integrácia?	15
	Prečo medzikultúrna integrácia?	15
SEKCIA II – PRINCÍPY STRATÉGIE MEDZIKULTÚRNEJ INTEGRÁCIE		19
	Zaistenie rovnosti	19
	Ocenenie rozmanitosti	20
	Podpora zmysluplnej interakcie	21
	Aktívne občianstvo a účasť	22
SEKCIA III – MATICA POLITÍK MEDZIKULTÚRNEJ INTEGRÁCIE		27
SEKCIA IV – ŠTRUKTÚRA STRATÉGIE MEDZIKULTÚRNEJ INTEGRÁCIE		37
	Dôkazmi podložená analýza problému, ktorý treba riešiť	38
	Celkový zámer týkajúci sa výziev medzikultúrnej integrácie	39
	Súbor cieľov, ktoré pomôžu dosiahnuť tento zámer	41
	Programy a projekty, ktoré sa majú navrhovať a implementovať spolu s používateľmi	42
	Štruktúry/mechanizmy potrebné na vytvorenie koherentného rámca	44
	Subjekty určené na prevzatie zodpovednosti, vrátane spolupráce s používateľmi;	46
	Objem a zdroj prostriedkov potrebných na implementáciu	48
	Nástroje a plán komunikácie o politike a komu je určená	49
	Mechanizmy na monitorovanie a hodnotenie jej účinnosti	50
	Prostriedky na preskúmanie a revíziu politiky	51

Zhrnutie

Politiky integrácie migrantov a utečencov spadajú do rôznych oblastí politiky a úrovni verejnej správy a ich príprava si vyžaduje systematické konzultácie a koordináciu medzi všetkými relevantnými zainteresovanými stranami. Úspech týchto politík závisí od ich začlenenia do politík riadenia rozmanitosti, ktoré uznávajú hodnotu rozmanitosti ako zdroja, podporujú rozmanitosť v inštitúciách, obytných aj verejných priestoroch, a znižujú segregáciu v spoločenskom, kultúrnom, hospodárskom a politickom živote. Úspech integračných politík závisí v konečnom dôsledku od ich schopnosti dosiahnuť účinné začlenenie posilňovaním zodpovednosti a aktívnej angažovanosti štátnych inštitúcií, regionálnych a miestnych orgánov a občianskej spoločnosti.

Model medzikultúrnej integrácie presadzovaný Radou Európy obsahuje všetky tieto prvky,¹ a hoci tento dokument je špecificky zameraný na integráciu migrantov, treba poznamenať, že v ňom opisovaný prístup medzikultúrnej integrácie je rovnako relevantný aj pre integráciu iných ľudí z rozdielnych prostredí, a pre plynulé prispôsobovanie sa celej spoločnosti jej čoraz pesterjšej štruktúre.

Tento modelový politický rámec bol vyvinutý prostredníctvom viacúrovňového dialógu so zámerom slúžiť ako základ pre národné stratégie medzikultúrnej integrácie, ktoré majú holistický charakter, sú založené na ľudsko-právnych štandardoch, opierajú sa o realistické chápanie cezhraničnej mobility a jej dosahu, a uznávajú ľudské, sociálne a hospodárske náklady spojené s neintegráciou. Čerpá aj z pozitívnych

výsledkov miestnych orgánov a členských štátov, ktoré uplatňujú prístup medzikultúrnej integrácie ako prostriedok na dosiahnutie skutočného začlenenia na miestnej úrovni.

Tento modelový politický rámec preto slúži ako nástroj pre odborníkov z praxe a tvorcov politík v oblasti rozmanitosti a začlenenia. Ponúka inšpiráciu z osvedčených postupov zozbieraných v rámci viacúrovňového dialógu, do ktorého boli zapojené členské štáty Rady Európy a mestá, ktoré prijali prístup medzikultúrnej integrácie, a prispievajú k posilneniu rovnosti a súdržnosti v súlade s príslušnými normami Rady Európy. Je koncipovaný ako flexibilný nástroj, aby si ho odborníci z praxe mohli prispôbovať v súlade so špecifikami ich právneho a administratívneho prostredia.

Východiskový predpoklad

Tento modelový politický rámec slúži ako nástroj pre odborníkov z praxe a tvorcov politík v oblasti rozmanitosti a začlenenia. Bol vyvinutý na základe viacúrovňového dialógu a čerpá z pozitívnych výsledkov miestnych orgánov² a členských štátov,³ ktoré uplatňujú prístup medzikultúrnej integrácie ako prostriedok na dosiahnutie skutočného začlenenia na miestnej úrovni. Je koncipovaný ako flexibilný nástroj, aby si ho odborníci z praxe mohli prispôbovať v súlade so špecifikami ich právneho a administratívneho prostredia.

Tento modelový politický rámec nemá riešiť alebo ovplyvniť právne postavenie migrantov s bydliskom na území členského štátu, ani podmienky legálneho vstupu na jeho územie, a ani žiadne iné vnútroštátne právne ustanovenia týkajúce sa riadenia migrácie a kontroly hraníc.

1. Pozri [Recommendation CM/Rec\(2015\)1 of the Committee of Ministers to member States on intercultural integration](#) (Odporúčanie CM/Rec(2015)1 Výboru ministrov členským štátom o medzikultúrnej integrácii). Pri prijímaní tohto odporúčania Výborom ministrov Ruská federácia urobila vyhlásenie, v ktorom okrem iného uvádza, že odporúčanie nie je konsenzuálnym dokumentom a neodráža spoločný postup všetkých členských štátov, a že Ruská federácia si vyhradzuje právo rozhodnúť o rozsahu jeho uplatňovania.

2. Pozri [Intercultural Cities Index reports by city](#) (Index medzikultúrnych miest, správa za jednotlivé mestá.)
3. Pozri Správa z prieskumu o uplatňovaní uvedeného odporúčania (dokument CDADI(2021)5).

Úvod

V kontexte pretrvávajúcej geopolitickej nestability neustále rastú obavy verejnosti súvisiace s migráciou a rozmanitosťou. Mnohé etnické menšiny, prisťahovalci a deti prisťahovalcov v EÚ aj mimo nej zároveň nadalej zažívajú diskrimináciu.⁴

Integračné politiky preto často nespĺňajú európske ľudsko-právne štandardy, vrátane štandardov týkajúcich sa sociálnej súdržnosti, rovnosti a nediskriminácie,⁵ a vytvárajú výzvy v súvislosti s právnym štátom. Pri absencii dohodnutých azylových a hraničných politík a harmonizovaných prístupov k integrácii na celom kontinente je efektívna integrácia často vnímaná ako faktor, ktorý povzbudzuje migráciu.

Ponaučenia z absentujúcich alebo nedostatočných integračných politík v minulosti však ukazujú, že cena, ktorú treba zaplatiť za oslabenie súdržnosti a plytvanie talentom, môže byť vysoká: „Ak neprijmeme politiky a stratégie na podporu začlenenia utečencov a migrantov s právom zostať žiť v našich spoločnostiach, vytvoríme si do budúcnosti problémy, ktorým by sme

sa mohli úplne vyhnúť.“⁶ Je „čas, aby Európa správne nastavila integráciu migrantov“⁷ tým, že ju postaví na pevný základ ľudských práv⁸ a začlení do dobrej správy vecí verejných ako jej neoddeliteľnú súčasť.⁹

Politiky integrácie migrantov a utečencov spadajú do rôznych oblastí politiky a úrovni verejnej správy a ich príprava si vyžaduje systematické konzultácie a koordináciu medzi všetkými relevantnými zainteresovanými stranami. Ich úspech závisí v konečnom dôsledku od ich schopnosti dosiahnuť účinné začlenenie posilňovaním zodpovednosti a aktívnej angažovanosti štátnych inštitúcií, regionálnych a miestnych orgánov a občianskej spoločnosti. Úspech integračných politík závisí aj od ich začlenenia do politík riadenia rozmanitosti, ktoré oceňujú rozmanitosť ako východisko, podporujú rozmanitosť v inštitúciách, v obytných aj verejných priestoroch, a znižujú segregáciu. Všetky tieto prvky tvoria model medzikultúrnej integrácie presadzovaný Radou Európy, ktorý bol úspešne overený v regiónoch a mestách v celej Európe i mimo nej, a ktorý v čoraz väčšej miere nachádza odraz v politikách štátov.

4. Pozri *Together in the EU: promoting the participation of migrants and their descendants* (Spolu v EÚ: podpora účasti migrantov a ich potomkov), správa Agentúry Európskej únie pre základné práva (FRA), marec 2017. Pozri tiež *Second European Union Minorities and Discrimination Survey (EU-MIDIS II) – Main results* (Druhý prieskum Európskej únie o menšinách a diskriminácii (EU-MIDIS II) – Hlavné výsledky), FRA (2017), a tieto relevantné správy: *Being Black in the EU* (Byť černochoom v EÚ), FRA (2018), *Second European Union Minorities and Discrimination Survey Muslims – Selected findings* (Druhý prieskum Európskej únie o menšinách a diskriminácii – Moslimovia – Vybrané zistenia) FRA (2017), *Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Migrant women – Selected findings* (Druhý prieskum Európskej únie o menšinách a diskriminácii – Migrantky – Vybrané zistenia), FRA (2019). Všetky údaje o krajine možno nájsť aj v *interactive data explorer* (interaktívny prieskumník údajov) FRA.
5. Okrem iného zahŕňajú Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín, Európsku sociálnu chartu a Dohovor o účasti cudzincov na politickom živote na miestnej úrovni.

6. Velvyslanec Tomáš Boček. „First report on the activities of the Secretary General’s Special Representative on Migration and Refugees“ (Prvá správa o činnosti osobitného predstaviteľa generálneho tajomníka RE pre migráciu a utečencov), Rada Európy, február 2018, s. 21.
7. „Time for Europe to get migrant integration right“ (Je čas, aby Európa správne nastavila integráciu migrantov), diskusný dokument uverejnený komisárom Rady Európy pre ľudské práva, Council of Europe Publishing, máj 2016.
8. „Human rights in culturally diverse societies“ (Ľudské práva v kultúrne rozmanitých spoločnostiach), usmernenia prijaté Výborom ministrov Rady Európy 2. marca 2016.
9. Pozri *12 Principles of Good Governance* (12 zásad dobrého riadenia vecí verejných) Rady Európy. Pozri tiež výskum Richarda Wilkinsona a Kate Pickettovej v *The spirit level* (*Úroveň ducha*), ktorý na celom rade ukazovateľov demonštruje, že „znižovanie nerovnosti je najlepším spôsobom, ako zlepšiť kvalitu sociálneho prostredia a tým aj reálnu kvalitu života nás všetkých“.

Integračné politiky by mali uplatňovať vyvážený a komplexný prístup k zodpovednosti migrantov a zodpovednosti spoločnosti.

Integračné politiky sa na jednej strane sústreďujú na zodpovednosť migrantov za integráciu v ich novej krajine pobytu. Migrantom sa poskytujú služby s cieľom povzbudiť ich a pomôcť im naučiť sa jazyk, získať novú kvalifikáciu a porozumieť sociálnemu a kultúrnemu prostrediu v ich novej krajine pobytu.

Ale aby sa na druhej strane zabezpečilo, že migranti sa stanú integrálnou a produktívnou súčasťou komunity, treba klásť dôraz aj na hodnotu, ktorú prinášajú, a na využitie ich talentu, zručností a vedomostí (vrátane jazykov) v prospech ich samých a v prospech komunit. Integračné politiky by mali okrem toho vytvárať priestor a príležitosti na zmysluplnú medzikultúrnu interakciu ako spôsob zabezpečenia pocitu spolupatričnosti, aktívnej účasti a pokojného medzikultúrneho spolužitia. Prístup k právam by mal byť východiskovým bodom a nie konečným bodom integrácie – nielen preto, že je vecou rovnosti a nediskriminácie, ale aj preto, že podľa zistení výskumu plný prístup migrantov k existujúcim právam krátko po ich príchode v skutočnosti urýchľuje integráciu.¹⁰

Integračné politiky novej generácie by sa mali posunúť ďalej a namiesto nálepkovania a kategorizácie občanov by sa mali zameriavať na individuálny prínos a posilnenie postavenia migrantov, čo môže prispieť k blahu celej spoločnosti.

Prioritou integračných stratégií musí byť absolútna záruka ľudskej dôstojnosti; zároveň musia byť koordinované s verejnými politikami v oblasti vnútornej bezpečnosti a v oblasti vonkajších a zahraničných vecí.

Tento modelový politický rámec bol vyvinutý prostredníctvom viacúrovňového dialógu a opiera sa o prieskum existujúcich národných a miestnych integračných stratégií a výmenu názorov s politickými činiteľmi z členských štátov Rady Európy a zo siete Medzikultúrne mestá. Zakladá sa aj na príslušných medzinárodných normách a čerpá z potvrdených pozitívnych výsledkov medzikultúrnych integračných¹¹ prístupov ako cesty k dosiahnutiu skutočného začlenenia na miestnej úrovni.

Tento modelový politický rámec má slúžiť ako základ pre národné stratégie medzikultúrnej integrácie, ktoré majú holistický charakter, sú založené na ľudsko-právnych štandardoch, opierajú sa o realistické

chápanie cezhraničnej mobility a jej dosahu, a uznávajú ľudské, sociálne a hospodárske náklady spojené s neintegráciou. Mal by sa teda považovať za nástroj pre odborníkov z praxe a tvorcov politik v oblasti rozmanitosti a začlenenia. Ponúka inšpiráciu z osvedčených postupov zozbieraných v rámci viacúrovňového dialógu, ktorého sa zúčastnili členské štáty Rady Európy a mestá, ktoré prijali prístup medzikultúrnej integrácie a prispievajú k posilneniu rovnosti a súdržnosti v súlade s príslušnými normami Rady Európy. Je koncipovaný ako flexibilný nástroj, aby si ho odborníci z praxe mohli prispôbovať v súlade so špecifikami ich právneho a administratívneho prostredia

Treba poznamenať, že hoci sa tento modelový politický rámec zaoberá špecificky integráciou migrantov, prístup medzikultúrnej integrácie je rovnako relevantný aj pre integráciu iných ľudí z rozdielnych prostredí a pre plynulé prispôbovanie sa celej spoločnosti jej čoraz pestrejšej štruktúre. To znamená, že hoci sa tento dokument primárne sústreďuje na migrantov a utečencov, orgány zodpovedné za vypracovanie národnej stratégie medzikultúrnej integrácie by ho mohli rovnako uplatňovať aj na občanov, ktorí v krajine žijú už dve alebo niekoľko generácií, ale pre ich národnostný alebo etnický pôvod, farbu pleti alebo náboženstvo sú stále vnímaní ako cudzinci.

Ako z tohto dokumentu jasne vyplýva, zredukované slovné spojenia, ako je „integrácia migrantov/utečencov“, by sa nemali nesprávne vykladať tak, že bremeno integrácie leží iba na nových prichádzajúcich a členoch menšinových komunit, alebo že stratégie medzikultúrnej integrácie sú zacielené iba na nich. Práve naopak, kľúčovou inováciou medzikultúrneho prístupu Rady Európy k riadeniu rozmanitosti je uznanie, že táto výzva sa týka celej spoločnosti, vrátane štátu a hostiteľskej komunity – a že z nej vyplývajúce vzájomné obohatenie je prospešné pre celú spoločnosť.¹²

V rovnakom duchu tento dokument vníma medzikultúrnu integráciu ako politický model zameraný na spoločnosť ako celok prostredníctvom mnohoúrovňového a mnohostranného úsilia o „integráciu rozmanitých spoločností“,¹³ pričom začlenenie má byť výsledkom politik medzikultúrnej integrácie, najmä uznávania rovnakej dôstojnosti každého človeka, jeho identity, prínosu a prístupu k zdrojom a príležitostiam.

Tento modelový politický rámec sa preto nesústreďuje na práva a služby, na ktoré majú alebo by mali mať nárok noví prichádzajúci v závislosti od ich postavenia

10. Viaceré novšie štúdie Immigration Policy Lab (IPL) zürišskej ETH a Stanfordskej univerzity ukazujú, že získanie občianstva vedie k významnému zvýšeniu príjmu marginalizovaných prisťahovalcov, a že naturalizácia podporuje ich dlhodobú sociálnu a politickú integráciu (<https://pp.ethz.ch/research/citizenship.html>).

11. Pozri *Recommendation CM/Rec(2015)1 of the Committee of Ministers to member States on intercultural integration* (Odporúčanie CM/Rec(2015)1 Výboru ministrov členským štátom o medzikultúrnej integrácii).

12. *White Paper on Intercultural Dialogue: „Living together as equals in dignity“* (Biela kniha o medzikultúrnom dialógu: žiť spolu dôstojne ako seberovni). Rada Európy, 2008.

13. Por. Rámcový dohovor na ochranu národnostných menšín, Ljubljanské usmernenia vysokého komisára pre národnostné menšiny o integrácii rozmanitých spoločností, 2012.

(tzv. integračné služby¹⁴). Namiesto toho vysvetľuje, ako verejné inštitúcie, predpisy a politiky vo všetkých oblastiach môžu podporiť integráciu migrantov tým, že sa stanú inkluzívnejšie. Prispôsobovaním sa kontextu kultúrnej a sociálnej rozmanitosti môžu pomôcť budovať súdržnosť komunity a sociálnu dôveru a maximalizovať výhody rozmanitosti pre spoločnosť ako celok.

Dokument ďalej uvádza požiadavky vyplývajúce z noriem a hodnôt, ktorými sa riadia členské štáty Rady Európy, a o ktoré by sa mali opierať stratégie medzikultúrnej integrácie. Uvádza aj zoznam politických opatrení, ktoré by mohli pomôcť splniť tieto požiadavky. Okrem toho načrtáva rámec, ktorý môže zabezpečiť, aby integračná stratégia bola cielená, podložená dôkazmi a efektívne podporovala začlenenie.

Hoci koncept a prax medzikultúrnej integrácie sú vedené Radou Európy, riadenie kultúrnej rozmanitosti v globalizovanom, individualizovanom svete je pochopiteľne v záujme všetkých kontinentov (čo potvrdzuje aj rozšírenie členstva v programe Medzikultúrne mestá na všetky kontinenty). Je pravda, že Agenda OSN 2030, ktorá bola vyhlásená v roku 2015 a vytýčila 17 cieľov trvalo udržateľného rozvoja, sa sústreďuje najmä na sociálno-ekonomické a ekologické problémy, a otázka migrácie sa objavuje iba v cieľi č. 10 „Znížiť rozdiely medzi krajinami a v ich rámci“ s podtitulkom uľahčenie „plánovanej a dobre riadenej migrácie“. Napriek tomu dva špecifické zámery v rámci cieľa č. 10 sú obzvlášť relevantné:

10.2: Do roku 2030 posilniť postavenie a presadiť sociálne, hospodárske a politické začlenenie každého človeka bez ohľadu na vek, pohlavie, zdravotné postihnutie, rasu, etnicitu, pôvod, náboženstvo alebo hospodárske či iné postavenie;

10.3: Zabezpečiť rovnaké príležitosti a znížiť nerovnosť vo výsledkoch, a to aj prostredníctvom odstraňovania diskriminačných zákonov, politik a praktík a prijímania vhodnej legislatívy, politik a opatrení na tento účel.

V preambule sa okrem toho jasne uvádza: „Sme odhodlaní podporovať mierovú, spravodlivú a inkluzívnu spoločnosť bez strachu a násillia.“ Uznáva sa tiež, že bez toho nie je možný trvalo udržateľný rozvoj.

Konkrétnejšie záväzky na úrovni OSN obsahuje Globálny pakt o bezpečnej, riadenej a legálnej migrácii schválený v roku 2018. K jeho cieľom patrí:

- ▶ poskytnúť migrantom prístup k základným službám;

14. Pozri Carrera, S. a Vankova, Z., 2019. „Human rights aspects of immigrant and refugee integration policies: a comparative assessment in selected Council of Europe member states“ (Ludsko-právne aspekty politik integrácie prisťahovalcov a utečencov: porovnávacie hodnotenie vo vybraných členských štátoch Rady Európy), diskusný dokument uverejnený osobitným predstaviteľom generálneho tajomníka pre migrantov a utečencov.

- ▶ posilniť oprávnenia migrantov aj spoločnosť s cieľom dosiahnuť plné začlenenie a sociálnu súdržnosť;
- ▶ odstrániť všetky formy diskriminácie a podporovať dôkazmi podložený verejný diskurz s cieľom formovať vnímanie migrácie;
- ▶ investovať do rozvoja zručností a uľahčovať vzájomné uznávanie zručností, kvalifikácií a kompetencií.

Príprava národných plánov medzikultúrnej integrácie preto členským štátom Rady Európy pomôže plniť ich záväzky voči OSN a podporí úsilie tých krajín, ktoré sa už vydali cestou mnohoúrovňového pretvárania svojho systému riadenia v oblasti migrácie. A naopak, môže sa ukázať, že rovnako ako v prípade celosvetového rozšírenia siete Medzikultúrne mestá, takéto inovácie na európskom kontinente môžu pritiahnúť širší globálny záujem ako príklady osvedčených postupov.

Výhody dobre riadených migračných a integračných politik¹⁵

Existuje presvedčivý a kvalitný súbor poznatkov a výskumov, ktorý dokazuje množstvo výhod dobre riadených migračných a integračných politik. Zároveň by sa však mala venovať pozornosť aj potenciálnym slabým miestam a nevýhodám zle riadenej migrácie a neefektívnym integračným politik.¹⁶

Migranti majú potenciál rozšíriť pracovné sily a vyplniť medzery v rýchlo rastúcich aj v upadajúcich podnikateľských sektoroch; formou daní a sociálnych odvodov dávajú viac, než dostávajú, a zvyšujú počet obyvateľov v produktívnom veku. Vo všeobecnosti majú pozitívny vplyv na medzinárodný obchod, technologický pokrok a investície v ich krajinách pôvodu. V oblastiach s vysokými príjmami, ako je aj Európa, migranti v dlhodobom horizonte stimulujú rast HDP za predpokladu, že sa rýchlo začlenia do trhu práce. Čo je menej zrejmé, bolo tiež dokázané, že keď ich zručnosti doplnia zručnosti existujúcich pracovníkov, môžu mať pozitívny vplyv na mzdy.¹⁷

15. Cieľom tejto časti je poskytnúť stručný prehľad početných štúdií, ktoré ukazujú pozitívny vplyv rozmanitosti v podmienkach dobre riadených migračných a integračných politik. Nemal by sa považovať za vyčerpávajúci. Prínosy migrácie a rozmanitosti nie sú automatické a môžu závisieť od viacerých faktorov.

16. Pozri „The effects of immigration in developed countries: insights from recent economic research“ (Účinky imigrácie v rozvinutých krajinách: poznatky z najnovšieho ekonomického výskumu). CEPII Policy Brief, apríl 2018.

17. Pozri *Migration Policy Debates* (Rozpravy o migračnej politike). OECD, máj 2014, a „The effects economic integration of migrants have on the economy of host countries“ (Účinky hospodárskej integrácie migrantov na ekonomiku hostiteľských krajín). Evert-Jan Quak, Institute of Development Studies (IDS), 5. apríla 2019.

Výskum tiež ukazuje, že hoci úspešné integračné politiky sú v krátkodobom horizonte drahé, ich sociálne, ekonomické a fiškálne prínosy môžu výrazne prevážiť nad krátkodobými nákladmi na integráciu.¹⁸

Veľmi podrobný výskum „úlohy migrantov pri posilňovaní ekonomického rozvoja hostiteľských krajín“¹⁹ hodnotil a modeloval vplyv migrácie v členských štátoch EÚ v rokoch 2000-15 a 2000-19. Hlavné zistenia naznačujú, že dobré migračné politiky, ktoré podporujú vzdelávanie, prístup na trh práce a výsledné začlenenie migrantov, môžu zohrávať „rozhodujúcu úlohu pri zvyšovaní hospodárskeho blahobytu hostiteľských krajín“. Potvrdzuje to aj výskum makroekonomických dopadov globálnej migrácie publikovaný v apríli 2020 vo Svetovom hospodárskom výhlade (World Economic Outlook).²⁰ Hlavné politické závery sú, že integračné politiky môžu znásobiť pozitívne makroekonomické účinky prisťahovalectva, a že na riešenie migrácie utečencov je potrebná medzinárodná spolupráca.

Aj ďalšia makroekonomická štúdia, ktorá skúmala obdobie posledných 30 rokov v Európe, potvrdzuje pozitívny vplyv migrácie na ekonomiku.²¹

Mnohé výskumné štúdie skúmali aj pozitívny potenciál rozmanitosti; existujú dôkazy, že rozmanitosť môže podporiť finančné služby,²² zvýšiť produktivitu pracovníkov,²³ urobiť ľudí šťastnejšími²⁴ a štvrte bezpečnejšími.²⁵ A napokon, aj viacjazyčnosť sa všeobecne uznáva ako zdroj z hospodárskeho hľadiska, a tiež

vo vzťahu k posilneniu súdržnosti a obohateniu kultúrneho života.²⁶

Kľúčové definície pre jednotné chápanie terminológie používanej v tomto dokumente²⁷

Pretože medzikultúrny prístup je pomerne nový a niektoré s ním súvisiace otázky sa stali politicky polarizujúce, je užitočné bližšie vysvetliť používané výrazy. Nasledujúce definície nie sú „vytesané do kameňa“, ale mali by uľahčiť pochopenie.

Migrant: Na medzinárodnej úrovni neexistuje žiadna všeobecne akceptovaná definícia pojmu „migrant“. Medzinárodná organizácia OSN pre migráciu (IOM) si na vlastné účely vytvorila definíciu, ktorá nemá znamenať ani vytvárať žiadnu novú právnu kategóriu. Podľa tejto definície migrant je „zastrešujúci výraz, ktorý nie je vymedzený v medzinárodnom práve, a ktorý vyjadruje jeho bežné laické chápanie ako osoby, ktorá sa z akýchkoľvek dôvodov premiestnila z miesta svojho obvyklého pobytu, či už v rámci krajiny alebo cez medzinárodné hranice, dočasne alebo natrvalo. Pod tento výraz spadajú mnohé presne vymedzené právne kategórie, ako sú migrujúci pracovníci; osoby, ktorých osobitné typy presunu sú právne vymedzené, ako sú napríklad prevádzaní migranti; ako aj osoby, ktorých postavenie alebo prostriedky presunu nie sú v medzinárodnom práve konkrétne vymedzené, ako sú napríklad medzinárodní študenti.“²⁸ V minulosti migrácia väčšinou predstavovala jednorazové premiestnenie, v dôsledku ktorého migrant stratil kontakt s krajinou pôvodu a pokúsil sa usadiť v cieľovej krajine. V globalizovanejšom a individualizovanejšom svete je často lepšie pozerieť na migráciu ako na mobilitu: môže s ňou byť spojené viac ako jedno premiestnenie, a vzhľadom na dnešné technológie nemusí znamenať odtrhnutie sa od rodiny.²⁹

Utečenec: Definíciu utečenca možno nájsť v článku 1.A Dohovoru o právnom postavení utečencov z roku 1951 a v regionálnych nástrojoch o utečencoch (vrátane Organizácie africkej jednoty alebo Kartagenskej deklarácie z roku 1984), ako aj v štatúte UNHCR:³⁰

18. Pozri napr. „Long-term social, economic and fiscal effects of immigration into the EU: the role of the integration policy“ (Dlhodobé sociálne, ekonomické a fiškálne účinky prisťahovalectva do EÚ: úloha integračnej politiky), JRC Technical Reports, d'Artis Kancs a Patrizio Lecca, 2017. Ďalšie výskumné štúdie ukazujú, že prisťahovalectvo prinieslo pozitívne účinky pre 22 bohatších ekonomík OECD.

19. Pozri Noja, G. G., Cristea, S. M., Yüksel, A., Pânzaru, C. a Dracea, R. M., 2018. „Migrants' role in enhancing the economic development of host countries: empirical evidence from Europe“ (Úloha migrantov pri posilňovaní hospodárskeho rozvoja hostiteľských krajín: empirické dôkazy z Európy).

20. Pozri *World economic outlook: the great lockdown* (Svetový hospodársky výhľad: veľký lockdown). 4. kapitola: The macroeconomic effects of global migration (Makroekonomické účinky globálnej migrácie), apríl 2020.

21. d'Albis, H., Boubtane, E. a Coulibaly, D., 2018. „Macroeconomic evidence suggests that asylum seekers are not a 'burden' for Western European countries“ (Makroekonomické dôkazy naznačujú, že žiadatelia o azyl nie sú pre západoeurópske krajiny „bremenom“). *Science Advances* Zv. 4, č. 6.

22. Pozri *The other diversity dividend* (Iná dividenda rozmanitosti). Harvard Business Review, Paul Gompers a Silpa Kovvali, 2018.

23. Pozri *Spillovers from immigrant diversity in cities* (Vedľajšie dôsledky rozmanitosti prisťahovalcov v mestách). Abigail Cooke a Thomas Kemeny, 2015.

24. Pozri *Do individuals smile more in diverse social company?* (Usmievajú sa ľudia v rozmanitej sociálnej spoločnosti častejšie?) Vivek K. Singh a Saket Hedge (Rutgers University) a Akanksha Atreay (University of Massachusetts).

25. Pozri „There's a myth that white people are safer among other whites“ (Existuje mýtus, že belosi sú bezpečnejší medzi inými belochmi). *Yes! magazine*, Mike Males, 2017.

26. Pozri „Native English speakers being outperformed at GCSE level by those who speak it as second language“ (Rodení hovorcovia angličtiny boli na úrovni GCSE horší ako tí, pre ktorých je angličtina druhým jazykom). *London Evening Standard*, 2018.

27. Pozri tiež *ICC key terminology* (Kľúčová terminológia programu Medzikultúrne mestá).

28. Pozri Medzinárodná organizácia pre migráciu. *Glossary on migration* (Glosár z oblasti migrácie). IML Series č. 34, 2019, dostupný tu.

29. Krings, T., Moriarty, E., Wickham, J., Bobek, A. a Salamońska, J., 2013. *New mobilities in Europe: Polish migration to Ireland post-2004* (Nové mobility v Európe: poľská migrácia do Írska po roku 2004). Manchester: Manchester University Press.

30. *Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees* (Dohovor a protokol týkajúci sa právneho postavenia utečencov).

„Utečenec je ktorákoľvek osoba, ktorá má oprávnené obavy pred prenasledovaním z rasových, náboženských a národnostných dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov, nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta ochranu svojho štátu, alebo osoba bez štátneho občianstva, ktorá sa nachádza mimo štátu svojho doterajšieho obvyklého pobytu v dôsledku týchto udalostí, a ktorá sa tam vzhľadom na uvedené obavy nemôže alebo nechce vrátiť.“

Podľa Dohovoru OSN o právnom postavení utečencov z roku 1951 a jeho protokolu z roku 1967 majú štáty právnú povinnosť prijať odôvodnenú žiadosť o priznanie štatútu utečenca od každého jednotlivca, ktorý požiada o azyl pri vstupe alebo po vstupe.³¹ Sú povinné najmä dodržiavať zásadu non-refoulement (zákaz vyhostenia alebo vrátenia) a prijať a individuálne posúdiť takéto žiadosti namiesto toho, aby žiadateľov o azyl vrátili od hraníc späť.³²

Medzikultúrna integrácia: Výsledok obojsmerného procesu, ktorý sa zakladá na Odporúčaní CM/Rec(2015)1 o medzikultúrnej integrácii ([Recommendation CM/Rec\(2015\)1 on intercultural integration](#)) a na politickom modeli programu Medzikultúrne mestá a spočíva v efektívnom, pozitívnom a udržateľnom riadení rozmanitosti na základe vzájomného a symetrického uznávania vo všeobecnom rámci ľudských práv.³³ Výbor ministrov Rady Európy v roku 2011 potvrdil, že je to „interaktívny proces založený na vzájomnej ochote prispôbiť sa tak zo strany migrantov ako aj zo strany prijímajúcej spoločnosti“, a vyzval členské štáty, aby povzbudzovali príležitosti na rozmanité a pozitívne

interakcie.³⁴ V koncepte medzikultúrnej integrácie je obsiahnutá dvojsmerná, celospoločenská podstata integrácie. Podľa Bielej knihy Rady Európy o medzikultúrnom dialógu (2008) by okrem toho „[i]migranti mali rovnako ako všetci ostatní dodržiavať zákony a rešpektovať základné hodnoty európskych spoločností a ich kultúrne dedičstvo“.

Je dôležité poznamenať, že medzikultúrna integrácia dopĺňa ďalšie opatrenia, vrátane tých, ktoré majú podporiť sociálnu, hospodársku a kultúrnu integráciu migrantov do ich novej krajiny pobytu. Pri navrhovaní týchto opatrení niektoré štáty zohľadňujú aj ďalšie aspekty, ako je potreba sociálno-ekonomického a demografického rozvoja, zvýšenie kvality života ich obyvateľov, zaistenie bezpečnosti, minimalizácia nezamestnanosti pre všetkých obyvateľov, udržiavanie medzietnického a medzináboženského mieru a podpora a zachovanie kultúr, jazykov a dedičstva európskych spoločností.

Začlenenie: Začlenenie je cieľ politik medzikultúrnej integrácie, ktoré oceňujú rozmanitosť a usilujú sa o zabezpečenie rovnakých práv a príležitostí vytváraním podmienok na plnú a aktívnu účasť každého člena spoločnosti na základe spoločného súboru hodnôt, spoločného pocitu príslušnosti k mestu/komunite a pluralitnej miestnej identity.

Rozmanitosť: Historicky sa rozmanitosť v Európe spájala predovšetkým s autochtónnymi alebo inak dlhodobo prítomnými komunitami, ako sú príslušníci národnostných menšín, Židia alebo Rómovia a kočovníci.³⁵ Ich členovia požívajú ochranu podľa dohovorov OSN³⁶ a Rady Európy ako³⁷ „osoby patriace k“ takýmto komunitám, aby sa zabezpečilo, že ich príslušnosť je založená na sebaurčení, a že budú chránené pred diskrimináciou, asimiláciou a útlakom. Toto bohaté kultúrne dedičstvo prekryla povojnová cezhraničná migrácia, vrátane migrácie vo vnútri jednotného trhu EÚ vyplývajúcej okrem iného zo slobody pohybu, a

31. Pozri www.unhcr.org/uk/1951-refugee-convention.html.

32. Treba poznamenať, že Dohovor o právnom postavení osôb bez štátnej príslušnosti z roku 1954 ustanovuje právnú definíciu osoby bez štátnej príslušnosti ako osoby, ktorá nie je podľa zákonov žiadneho štátu považovaná za občana takéhoto štátu. Občianstvo a štátna príslušnosť osoby sa môže určiť na základe zákonov krajiny, kde sa táto osoba narodila, alebo kde sa narodili jej rodičia. Osoba môže tiež stratiť občianstvo a štátnu príslušnosť rôznymi spôsobmi, vrátane toho, že krajina prestane existovať alebo prijme zákony o štátnej príslušnosti, ktoré diskriminujú určité skupiny. Pre referenciu pozri www.unhcr.org/statelessness.html.

33. Pozri aj Akčný plán EÚ pre integráciu a začlenenie 2021-2027: „Na procese integrácie sa podieľa hostiteľská spoločnosť, ktorá by mala vytvárať príležitosti na plnú ekonomickú, sociálnu, kultúrnu a politickú účasť prisťahovalcov. Proces zahŕňa aj prispôbenie sa zo strany migrantov, z ktorých všetci majú vo vzťahu k svojej novej krajine pobytu isté práva a povinnosti“, a odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy (CM/Rec(2011)1) o interakciách medzi migrantmi a prijímajúcimi spoločnosťami ([Recommendation \(CM/Rec\(2011\)1\) on interactions between migrants and receiving societies](#)), ktoré potvrdzuje, že integrácia je „interaktívny proces založený na vzájomnej ochote prispôbiť sa tak zo strany migrantov ako aj zo strany prijímajúcej spoločnosti“ a vyzýva členské štáty, aby podporovali príležitosti na rozmanité a pozitívne interakcie.

34. Pozri [Recommendation CM/Rec\(2011\)1 on interactions between migrants and receiving societies](#) (Odporúčanie CM/Rec(2011)1 o interakciách medzi migrantmi a prijímajúcimi spoločnosťami).

35. Pojem „Rómovia a kočovníci“ sa v Rade Európy používa na označenie širokej rozmanitosti skupín, ktorých sa týkajú aktivity Rady Európy v tejto oblasti: na jednej strane sú to a) Rómovia, Sintiovia/Manuša, Kale, Kaale, Romaničel, Bojaš/Rudari; b) Balkánski Egypťania (Egypťania a Haškaliovia); c) východné skupiny (Dómovia, Lomovia a Abdalovia); a na druhej strane skupiny ako sú kočovníci, Jenišovia a populácie označované administratívnym pojmom „Gens du voyage“, ako aj osoby, ktoré sa samy označujú za Rómov. Toto je vysvetľujúca poznámka pod čiarou a nie definícia Rómov a/alebo kočovníkov.

36. Pozri [Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities](#) (Vyhlásenie o právach osôb patriacich k národnostným, etnickým, náboženským a jazykovým menšinám) z roku 1992.

37. Pozri [Framework Convention for the Protection of National Minorities](#) (Rámcový dohovor o ochrane národnostných menšín) z roku 1994.

príchod utečencov. Dnes už rozmanitosť zahŕňa aj otázky súvisiace s rodom, sexuálnou orientáciou a rodovou identitou, vekom, zdravotným postihnutím atď. Výsledkom je „super-rozmanitosť“, ktorú nie je možné jednoduchým a stereotypným spôsobom kategorizovať. Kultúrne identity sú jadrom tohto dokumentu. Výhodou medzikultúrneho prístupu je však to, že keďže sa sústreďuje na individuálne práva namiesto toho, aby ich priznával určitej skupine, prelína sa a synergizuje s politikami sústreďujúcimi sa na iné otázky rozmanitosti.

Rovnosť: Rada Európy bola založená v roku 1949 s cieľom presadzovať univerzálne normy demokracie, ľudských práv a právneho štátu. Všetky vychádzajú z myšlienky, že človek je nositeľom práv a všetci ľudia by mali mať rovnakú ľudskú dôstojnosť. Medzikultúrna integrácia ako politický prístup bojuje proti všetkým formám diskriminácie a intolerancie, najmä trestným činom z nenávisťi, a to nielen prostredníctvom súdnej a mimosúdnej nápravy, zvyšovania povedomia a osvety verejnosti, ale aj presadzovaním „výhody rozmanitosti“ tým, že zabezpečuje plné využitie talentov všetkých členov spoločnosti – vrátane tých, ktorí by sa inak mohli ocitnúť na jej okraji.

Interakcia: Interakcia na základe rovnosti je určujúcou črtou medzikultúrneho prístupu k integrácii. V niektorých modeloch sa predpokladá, že noví prichádzajúci sa prispôbia prevládajúcemu étosu, alebo že sa budú držať bokom od hostiteľskej komunity – pričom ani jeden z týchto spôsobov nepodporuje začlenenie a súdržnosť. V súlade s kontaktnou teóriou interakcia znamená vytváranie podmienok na pozitívne a konštruktívne každodenné stretávanie sa ľudí z rôznych prostredí a s rôznym životným štýlom v ovzduší vzájomného rešpektu, porozumenia a spolupráce. To znamená, že aby plány medzikultúrneho integrácie boli zmysluplné, musia sa preniesť na ulicu a na pracoviská, do škôl a na ďalšie miesta každodenného stretávania sa ľudí.

Viacúrovňové riadenie: Ako sa podrobnejšie hovorí ďalej, do plánov medzikultúrneho integrácie musia byť zaangažované nielen ústredné štátne orgány, ale aj regionálne a miestne orgány a organizácie občianskej spoločnosti. Plány musia obsahovať aj prvok prístupu zdola nahor a musia znamenať zavedenie participatívnych procesov, ktoré umožnia spoločnú tvorbu politiky, spoluprácu a koordináciu všetkých relevantných verejných orgánov na všetkých úrovniach riadenia a – v ideálnom prípade – všetkých relevantných zainteresovaných subjektov v oblastiach spoločnej právomoci alebo spoločného záujmu. Doteraz boli skutočne hlavným zdrojom osvedčených postupov v oblasti medzikultúrneho integrácie samosprávy zapojené do programu Medzikultúrne mestá, ktoré majú najbližšie k občanom a k ich každodennému životu. Malo by sa však vyvinúť úsilie o viacúrovňové riadenie rozmanitosti a migrácie,

aby sa zabezpečila konzistentnosť politík, spoločné využívanie znalostí a zdrojov, výmena osvedčených postupov a vzájomné učenie sa. Spôsob, akým sa zabezpečuje toto viacúrovňové riadenie, sa však môže medzi jednotlivými krajinami značne líšiť.

Účasť: Vertikálny proces viacúrovňového riadenia musí byť doplnený o horizontálny proces účasti verejnosti na navrhovaní, vykonávaní a hodnotení plánov medzikultúrneho integrácie v súlade so širším odporúčaním Výboru ministrov Rady Európy o účasti občanov na miestnom verejnom živote.³⁸ Táto účasť na individuálnej úrovni a účasť prostredníctvom mimovládnych organizácií je podstatná, ak sa má zohľadniť „rozmanitosť rozmanitosti“ v celej jej šírke, vytvoriť pocit zainteresovanosti, najmä ľudí a organizácií z menšinového prostredia, a ak si má plány medzikultúrneho integrácie osvojiť široká verejnosť.

Intersekcionalita: Koncept intersekcionality³⁹ uznáva, že každá osoba má komplexnú identitu, vďaka ktorej je jedinečná.⁴⁰ Je preto veľmi nepravdepodobné, že by ľudia vnímali samých seba ako niekoho, kto je úplne definovaný iba jedným z aspektov ich osobnosti. Osoba z menšinového prostredia môže zažívať vylúčenie alebo stigmatizáciu na základe jej etnickej príslušnosti, rodu, vnímanej sexuálnej orientácie alebo určitej kombinácie týchto aspektov. Pri pozitívnejšom pohľade človeku táto komplexnosť jeho identity umožňuje identifikovať sa s inými ľuďmi – napríklad na základe rodu – prekračujúc sociálne deliace čiary. Je to podstatné, ak sa má dosiahnuť „solidarita medzi neznámymi“ v mene spoločnej ľudskosti, ktorá sa v medzikultúrneho integrácii považuje za možnú a žiaducu. V tejto súvislosti je obzvlášť dôležité, aby sa verejné orgány vyhýbali homogenizácii menšinových komunit a ignorovaniu ich vnútornej rozmanitosti. Európsky inštitút pre rodovú rovnosť definuje intersekcionalitu ako „analytický nástroj na skúmanie a pochopenie spôsobov, akými sa hľadisko pohlavia a rodu prelína s ostatnými osobnými vlastnosťami či identitami, a toho, ako toto prelínanie prispieva ku konkrétnym skúsenostiam človeka s diskrimináciou“.⁴¹ Táto definícia platí rovnako pre každú formu diskriminácie.

A napokon, politické dokumenty alebo právne predpisy niektorých krajín môžu hovoriť o etnických alebo kultúrnych komunitách ako o členoch všeobecnej

38. Pozri https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016807954c3. Odporúčanie definuje „občana“ ako „každú osobu (ak je to vhodné, aj cudzincov) patriacu k miestnej komunite.“

39. Termín „intersekcionalita“ zaviedla v roku 1989 Kimberlé Crenshaw, americká profesorka práva a vedúca autorita v oblasti občianskych práv, právnej teórie čiernej feministky, a v oblasti rasy, rasizmu a práva. Jej práca položila základy teórie kritickej rasy – ďalšieho termínu, ktorý zaviedla.

40. Pozri Maalouf, A., 2000. *On identity (O identite)*. New York: Vintage.

41. <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1263>.

populácie, ktorí majú spoločné odlišujúce etnické, kultúrne, jazykové alebo náboženské črty, ale zároveň prejavujú solidaritu a rešpekt voči spoločným hodnotám a tradíciám väčšinového obyvateľstva. Treba však zdôrazniť, že medzikultúrna integrácia nevníma ako cieľ svojich politík samotné komunity, ale že je zameraná na spoločnosť ako na aktéra integrácie a jej cieľom je umožniť ľuďom s ich mnohorakými a vyvíjajúcimi sa identitami aktívnu účasť vo všetkých sférach spoločnosti.

Multikulturalizmus: Toto je ďalší teoretický a politický model, ktorý uznáva hodnotu rozmanitosti pre spoločnosť, ako aj dôležitosť kultúry a identít v integračnom procese, najmä kultúry a identít menšinových skupín. Vytvára podmienky na odovzdávanie kultúrnych zvyklostí a kultúrneho dedičstva medzi väčšinovými a menšinovými populáciami v úsilí podporovať rovnosť a nediskrimináciu. Avšak prílišným zdôrazňovaním rozdielov a kategorizáciou skupín podľa etnicity, rasy alebo náboženstva zlyháva pri predchádzaní segregácii rozmanitých kultúrnych skupín a budovaní medzikultúrnej dôvery a súdržnosti.

Integračné opatrenia pre migrantov (niekedy nazývané aj adaptačné opatrenia, harmonizačné opatrenia alebo úvodné programy): opatrenia na podporu „prispôsobovania sa migrantov, z ktorých všetci majú práva a povinnosti vo vzťahu k ich novej krajine pobytu“, umožňujúce ich aktívnu účasť na všetkých oblastiach života v spoločnosti a prispievajúce k ich začleneniu a k súdržnosti komunity.⁴²

42. Pozri [EU Action plan on Integration and Inclusion 2021-2027](#) (Akčný plán integrácie a začlenenia EÚ 2021-2027).

Sekcia I

ZDÔVODNENIE A CIELE STRATÉGIE MEDZIKULTÚRNEJ INTEGRÁCIE

Tento dokument navrhuje rámec princípov a cieľov ako aj celý rad politických opatrení ako základ holistických, integrovaných mnohoúrovňových inkluzívnych politík. Tieto politiky by mali byť okrem iného prostriedkom na dosiahnutie relevantných Cieľov udržateľného rozvoja (najmä cieľa č. 10: Zníženie nerovnosti a cieľa č. 11: Udržateľné mestá a komunity), Agendy OSN 2030, ako aj cieľov globálnych kompaktovej migráciu a pre utečencov.

Čo je medzikultúrna integrácia?

Medzikultúrna integrácia je politický koncept vychádzajúci z myšlienok a praxe interkulturalizmu v zmysle Odporúčania CM/Rec(2015)1 Výboru ministrov členským štátom o medzikultúrnej integrácii. V tejto medzinárodnej norme sa konštatuje, „že presvedčivý súbor vedeckých poznatkov v Európe aj inde vo svete preukazuje hodnotu rozmanitosti pre ľudský a sociálny rozvoj a súdržnosť, hospodársky rast, produktivitu, kreativitu a inováciu a to, a že tento prínos rozmanitosti možno dosiahnuť iba za predpokladu, že existujú primerané politiky na predchádzanie konfliktom a podporu rovnakých príležitostí a sociálnej súdržnosti“. Zdôrazňuje sa v nej, že nové prístupy k riadeniu rozmanitosti môžu „napraviť nedostatky minulých politík a umožniť dosiahnutie výhod rozmanitosti“, a že jeden z takýchto prístupov – medzikultúrna integrácia – bol vypracovaný na základe procesu štruktúrovaného preskúmania politík, vzájomného učenia sa a hodnotenia v kontexte programu Rady Európy Medzikultúrne mestá.

Odporúčanie čerpá zo skúseností programu Medzikultúrne mestá a využíva širokú škálu nástrojov a noriem Rady Európy v oblastiach, ako sú kultúrna rozmanitosť, ochrana menšinových kultúr, medzikultúrna kompetencia verejných služieb, zohľadňovanie prejavov kultúrnej rozmanitosti v tvorbe politiky, inštitucionálna prax vrátane viacjazyčnosti, medzikultúrne vzdelávanie, úloha médií pri podpore kultúry uznávania a reciprocity, a interakcia medzi migrantmi a prijímajúcimi spoločnosťami. Prihliada aj na dosiahnuté výsledky v rovnosti postavenia a v skúsenostiach rôznych skupín v spoločnosti, vrátane boja proti rasizmu a xenofóbii a predchádzania nenávisťným prejavom. V odporúčaní sa ďalej uznáva, že „mestá sú v prvej línii riadenia integrácie a rozmanitosti,

sú laboratóriami pre inováciu politiky, a významne prispievajú k sociálnej súdržnosti prostredníctvom medzikultúrneho prístupu k integrácii a k riadeniu rozmanitosti“. Odporúčanie napokon vyzýva členské štáty Rady Európy, aby na svojom území štandardne uplatňovali medzikultúrne integráciu.

Navyše, presvedčivé výskumné zistenia⁴³ demonštrujú hodnotu medzikultúrneho prístupu k politike rozmanitosti pre súdržnosť komunity a pre dobrú správu vecí verejných.

Prečo medzikultúrna integrácia?

Celý rad štúdií preukázal, že mestá uplatňujúce politiku medzikultúrnej integrácie dosahujú lepšie výsledky z hľadiska vnímania súdržnosti ich obyvateľmi, dôvery v systém správy, bezpečnosti, kvality služieb, sociálnej starostlivosti, dobrej správy vecí verejných a hospodárskeho rastu. Medzikultúrna integrácia môže prispieť k tomu, aby sa politiky na národnej úrovni posunuli inkluzívnejším smerom.

Základnými princípmi medzikultúrnej integrácie sú rovnosť, uznávanie rozmanitosti, podpora pozitívnej interakcie a aktívneho občianstva a účasť. Tieto princípy, chápané ako politické ciele, pomáhajú riešiť celé spektrum výziev v oblasti rozmanitosti a maximalizovať dosah politík a aktivít v oblasti rovnosti na miestnej úrovni. Pomáhajú tiež zaujať komplexný prístup k rozmanitosti a k začleneniu vo všeobecnosti – nielen vo vzťahu k integrácii migrantov – ich uplatňovaním v ďalších oblastiach politiky súvisiacich s rozmanitosťou, s ktorými sa interkulturalizmus už prelína, ako je dodržiavanie ľudských práv, nediskriminácia, rodová rovnosť a rovnosť vo vzťahu k sexuálnej orientácii.

Pri navrhovaní integračných politík by národné orgány mali mať na pamäti, že cieľom týchto politík je umožniť aktívne občianstvo a účasť, najmä pre ľudí migračného pôvodu, zabezpečiť rešpektovanie ich základných práv a rovnosť a dôstojnosť všetkých členov spoločnosti, a pomáhať budovať spoločnosť, ktorá je inkluzívna, súdržná a prosperujúca vďaka prínosu rozmanitosti.

43. Migration Policy Group, 2016. *How the Intercultural integration approach leads to a better quality of life in diverse cities*. (Ako prístup medzikultúrnej integrácie vedie k zvýšeniu kvality života v rozmanitých mestách).

Kľúčovými funkčnými prvkami medzikultúrnej integrácie z hľadiska ľudských práv a rovnosti sú: podpora pluralitnej spoločnej identity formou verejného diskurzu, v ktorom sa uznáva hodnota rozmanitosti a explicitne sa ustanovujú rovnosť, demokracia a právny štát ako zakladateľské hodnoty pre všetkých, delba moci medzi ľuďmi z rôznych prostredí, ale aj medzi verejnými inštitúciami a občianskou spoločnosťou, podpora miešania kultúr a pozitívnej interakcie v inštitúciách a vo verejnom priestore, aktívna participácia a spolupráca verejných politík, a budovanie inštitúcií, ktoré sú kultúrne kompetentné, otvorené voči inováciám v podobe rozmanitých vstupov, a zároveň odolné a tvorivé vo vzťahu ku kultúrnemu konfliktu.

Tieto prvky posúvajú medzikultúrnu integráciu za hranice klasického prístupu nediskriminácie: opísaný prístup si vyžaduje aktívnu intervenciu verejných orgánov s cieľom demarginalizovať komunity (alebo zabrániť ich marginalizácii), aby sa vo všetkých oblastiach a na všetkých úrovniach verejných inštitúcií vytvoril kultúrny mix a budovala kultúra rozmanitosti a otvorenosti voči zmenám – nielen na zabezpečenie rovnakých príležitostí, ale aj ako zdroj dynamiky, inovácie, prispôsobivosti a konkurenčnej výhody. Medzikultúrna integrácia pristupuje k rozmanitosti v duchu obojstrannej výhodnosti ako k potenciálu, ktorý sa má využívať, a nie ako ku problému, ktorý sa má minimalizovať. Jej cieľom je budovať súdržnejšie a inkluzívnejšie spoločnosti podporou vzájomného porozumenia a pokojného spolunažívania, pomáhajúc tak predchádzať šíreniu všetkých foriem extrémistických ideológií a radikalizácie, ktoré by mohli viesť k násiliu.⁴⁴

Obsah každej stratégie medzikultúrnej integrácie bude samozrejme individuálne prispôbený – nielen z dôvodu rozdielnej histórie, demografie, ústavného a inštitucionálneho usporiadania a rozdielných výziev pre štáty a územia, ale aj z toho dôvodu, že pokiaľ je príprava stratégie skutočne podložená dôkazmi a participatívna, bude zohľadňovať tieto faktory špecifické pre krajinu.

Každá stratégia medzikultúrnej integrácie by však napriek tomu mala:

- ▶ byť založená na **univerzálnych normách**, na presadzovanie ktorých bola zriadená Rada Európy – demokracia, ľudské práva a právny štát – a dodržiavať príslušné dohovory vrátane Európskeho dohovoru o ľudských právach a revidovanej Európskej sociálnej charty,⁴⁵ Dohovoru o účasti cudzincov na verejnom

živote na miestnej úrovni⁴⁶ a mnohé ďalšie relevantné dohovory, ktoré ratifikovali členské štáty. Taká stratégia musí preto zahŕňať uznanie rovnakej ľudskej dôstojnosti všetkých ľudí v spoločnosti alebo ľudí nachádzajúcich sa na území krajiny bez ohľadu na ich právne postavenie;⁴⁷

- ▶ byť **zakotvená v chápaní ľudskej mobility** ako reality a projekcie demografických zmien krajiny v strednodobom horizonte. Mala by tiež brať do úvahy predpoklad založený na historických dôkazoch, že ľudia, ktorí sa premiestnili do inej krajiny, v tejto krajine potenciálne zostanú.⁴⁸ Táto projekcia by mala zohľadňovať globálne pohyby obyvateľstva vrátane reemigrácie a spätnej migrácie štátnych príslušníkov, azylu, zlúčenia rodín a pracovnej migrácie. Mala by tiež brať do úvahy schopnosť štátu zabezpečiť prístup k službám a právam pre nových prichádzajúcich a uľahčiť sociálnu integráciu a pozitívne medzikultúrne vzťahy. Je to potrebné na uistenie občanov, že hospodárske a kultúrne procesy súvisiace s populačnou dynamikou je najlepšie riadiť v spoločnom záujme a s náležitým ohľadom na medzinárodné záväzky a morálne imperatívy;
- ▶ inšpirovať sa **spoločnou zodpovednosťou**: na tomto mnohostrannom prístupe by mali participovať verejné inštitúcie a všetci občania, uznávajúc potrebu riešiť výzvy na individuálnej, spoločenskej aj kolektívnej úrovni. Spoločná zodpovednosť znamená viacnásobný dôraz – dôraz na práva a povinnosti samotných migrantov v súvislosti s ich úsilím o jazykovú, hospodársku a sociálnu integráciu, a dôraz na úsilie všetkých občanov o pochopenie, rešpektovanie a uznanie rozmanitosti v jednotnom rámci práv a povinností. Znamená aj zodpovednosť verejnej správy za zabezpečenie prístupu k právam, predchádzanie diskriminácii, vytvorenie

46. Pozri [Full list \(coe.int\)](#) (Úplný zoznam (coe.int)).

47. Huddleston, T., 2016. „Time for Europe to get migrant integration right“ (Je čas, aby Európa správne nastavila integráciu migrantov), diskusný dokument komisára Rady Európy pre ľudské práva.

48. Náklady vyplývajúce z predpokladu, že ľudia v krajine nezostanú (buď z vlastnej voľby alebo z donútenia), sú z hľadiska straty príležitostí na integráciu a plynutia ľudským potenciálom vyššie, ako sú náklady vyplývajúce z predpokladu, že ľudia v krajine zostanú, ale neurobia to. Portugalský „Strategický plán pre migráciu na roky 2015-2020“ to jasne zdôvodňuje: „Štúdie ukazujú pozitívny vplyv prisťahovalectva na verejné financie a skutočnosť, že prisťahovalci sa stávajú čistými prispievateľmi. Dosah prisťahovalectva sa však dá merať aj pomocou iných aspektov. Paralelne s investíciami do oblastí vzdelávania, výskumu a vývoja verejných infraštruktúr a politík zamestnanosti, investície do migračných politík pramo prispievajú k inováciám, riadeniu a mobilizácii talentov, technologickému pokroku, pritiahnutiu bohatstva, kultúrnej otvorenosti, a k zvýšeniu kvalifikácie a mobility ľudského kapitálu.“

44. Pozri napríklad: Akčný plán EÚ pre integráciu a začlenenie 2021-2027.

45. Pozri [Full list \(coe.int\)](#) (Úplný zoznam (coe.int)) s výhradami a vyhláseniami).

potrebných regulačných rámcov, politických stratégií a zdrojov a verejné oceňovanie rozmanitosti ako silnej stránky, jej efektívne riadenie a vytváranie podmienok na využívanie jej pozitívneho potenciálu. Spoločná zodpovednosť takisto znamená, že všetky inštitúcie – národné, regionálne aj miestne – od ktorých sa očakáva príspevok k medzikultúrnej integrácii, by mali dostať aj formálnu právomoc a zdroje na plnenie ich úloh;

- ▶ **povzbudzovať účasť občanov:** zapájanie občanov, mimovládnych organizácií a iných aktérov občianskej spoločnosti, ako sú napr. podniky, do tvorby, monitorovania a hodnotenia stratégie by malo zabezpečiť, aby účasť nebola okrem zástupcov verejnej správy obmedzená iba na lídrov komunít, ale aby v rámci možností odrážala pestrú rozmanitosť migrantov a utečencov. Dodatočným prínosom účasti a konzultácií s občanmi je vytvorenie pocitu spolupatričnosti, ktorý zabezpečí podporu občanov a ich zaangażovanosť na plnení cieľov stratégie;

- ▶ **podporovať kultúru inovácie vo verejnej správe na všetkých úrovniach:** povzbudzovať overovanie a experimentovanie (aj s prípustným možnosťou neúspechu) prostredníctvom modelových alebo pilotných iniciatív, ktorých dosah sa bude hodnotiť a kriticky analyzovať, využívajúc aj participatívnu spätnú väzbu, pričom úspešné pilotné projekty budú podkladom pre navrhovanie nových politik. Politiky na všetkých úrovniach by mali byť podrobené auditom a hodnoteniu z hľadiska medzikultúrnej integrácie s cieľom posúdiť, či podporujú miešanie, interakciu a pluralizmus;

- ▶ **zabezpečiť transparentnosť a efektívnu komunikáciu** medzi rôznymi inštitúciami a úrovňami verejnej správy, ako aj smerom k širšej verejnosti. Mala by sa tak zabezpečiť kvalifikovaná verejná rozprava a efektívnosť stratégie. Povinne by sa mali konať konzultácie s voličmi a so skupinami, na ktorých sú zacielené konkrétne verejné politiky.

Sekcia II

PRINCÍPY STRATÉGIE MEDZIKULTÚRNEJ INTEGRÁCIE

Cieľom uvedených štyroch základných princípov medzikultúrnej integrácie je dosiahnuť rovnaké rešpektovanie všetkých ľudí ako jedincov, ktorí majú právo na slobodu a zodpovednosť, kultúrnu reciprocitu a ochotu akceptovať hybridizáciu ako faktor zmeny a nositeľa výhody rozmanitosti v ovzduší dynamickej demokratickej angažovanosti.

Z hľadiska tvorby politiky „výhoda rozmanitosti“ znamená posun v chápaní rozmanitosti smerom k takému, v ktorom je rozmanitosť riadená ako aktívum. Predpokladá sa, že rozmanitosť môže byť zdrojom inovácií a prinášať cenné výhody pre organizácie, komunity a podniky, pokiaľ je riadená kompetentne a v duchu začlenenia. Jej výsledkom sú politiky, ktoré uvoľňujú potenciál rozmanitosti a zároveň minimalizujú riziká spojené s mobilitou ľudí a s ich rôznymi identitami. Medzikultúrna integrácia upriamuje pozornosť na to, ako využiť kultúrnu rozmanitosť novo prichádzajúcich migrantov, ich potomkov a členov dlhodobo prítomných menšín v prospech širšej komunity.

Zaistenie rovnosti

Rovnosť a nediskriminácia sú základnými piliermi demokratických spoločností a nevyhnutnou podmienkou účinného presadzovania ľudských práv. Rovnosť zároveň podporuje vytváranie vzťahov reciprocitu, rešpektu a solidarity medzi občanmi z rôznych prostredí a umožňuje plný prístup každého človeka k právam, zdrojom a príležitostiam.

Musia existovať právne a politické rámce zaručujúce rovnosť všetkých obyvateľov členského štátu pred zákonom a ochranu pred diskrimináciou a intoleranciou vo všetkých oblastiach, vzťahujúce sa aj na nestranné zaobchádzanie zo strany verejných služieb a boja proti všetkým formám rasizmu a xenofóbie.⁴⁹ Mali by sa prijať opatrenia na riešenie priamej aj nepriamej diskriminácie s osobitným zameraním na systémovú

49. Táto požiadavka je v súlade s ustanoveniami protokolu č. 12 k Európskemu dohovoru o ľudských právach, ktorý ešte neratifikovala väčšina členských štátov Rady Európy (pozri [Full list of signatures and ratifications \(coe.int\)](#)) (Úplný zoznam podpisov a ratifikácií (coe.int)), Revidovanej Európskej sociálnej charty a ďalších relevantných nástrojov, účinne presadzovaných silnými národnými orgánmi pre rovnosť, s podporou ďalších strážcov rovnosti na miestnej úrovni a v občianskej spoločnosti. Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI) poskytuje okrem iného usmernenia týkajúce sa príslušných legislatívnych (VPO č. 7) a administratívnych (VPO č. 2) požiadaviek a boja proti nenávisťným prejavom (VPO č. 15).

diskrimináciu na základe „viditeľnej“ rozmanitosti, ako aj nerovnosti na základe kultúrnych rozdielov, rodu, sexuálnej orientácie a rodovej identity a iných chránených charakteristík.⁵⁰ V prípade potreby by sa mali prijať pozitívne opatrenia na riešenie štrukturálneho znevýhodnenia a nerovnosti menšinových skupín.⁵¹

Cieľom integračných opatrení by malo byť odstránenie každej nerovnosti a priamej alebo nepriamej⁵² diskriminácie, napr. v prístupe k zdravotnej starostlivosti, vzdelávaniu, bývaniu, zamestnaniu, podnikaniu, rodinnému životu a občianskym právam, medzi štátnymi príslušníkmi a cudzincami s bydliskom na území štátu (s možnou výhradou primeranej dĺžky pobytu),⁵³ vrátane nelegálnych migrantov, ako aj medzi „väčšinou“ a „menšinami“ (migrantmi druhej generácie, národnostnými menšinami atď.). Mali by sa implementovať holistické stratégie na boj proti všetkým formám nenávisťných prejavov.

V tejto súvislosti by sa za kľúčový aspekt a pozitívny zdroj integračného úsilia mali považovať politiky rodovej rovnosti.⁵⁴ Bez toho, aby boli dotknuté právne rámce a právna prax, politiky rodovej rovnosti a uplat-

50. Pozri [ICC Policy Research and Policy brief on Identifying and Preventing Systemic Discrimination at the Local Level](#) (Prieskum politik v programe Medzikultúrne mestá a Informačný materiál o identifikácii a prevencii systémovej diskriminácie na miestnej úrovni).

51. Pozri VPO ECRI č. 7 o národnej legislatíve na boj proti rasizmu a rasovej diskriminácii.

52. ECRI odporúča, aby členské štáty prijali všetky potrebné legislatívne a iné opatrenia a zabezpečili ich súlad so zákazom priamej alebo nepriamej diskriminácie z dôvodov, na ktoré sa vzťahuje mandát ECRI v oblasti prístupu k bývaniu, zdravotnej starostlivosti, zamestnaniu a vzdelávaniu. V tejto súvislosti sa navrhuje kľásť osobitný dôraz na náležité riešenie otázok interseksionality, vrátane rodových otázok; podľa názoru ECRI by neriešenie týchto otázok mohlo viesť k izolácii dotknutých osôb a brániť budovaniu inkluzívnej spoločnosti.

53. Medzi príslušné normy patria: Odporúčanie CM/Rec(2011)2 Výboru ministrov o validácii kvalifikácie migrantov; Odporúčanie CM/Rec(2008)10 Výboru ministrov o zlepšení prístupu migrantov a osôb migračného pôvodu k zamestnaniu; Odporúčanie CM/Rec(2008)4 Výboru ministrov o posilnení integrácie detí migrantov a detí prisťahovaleckého pôvodu; Odporúčanie Rec(2006)18 Výboru ministrov Rady Európy o zdravotníckych službách v multikultúrnej spoločnosti; Odporúčanie Rec(2004)2 Výboru ministrov členským štátom o prístupe cudzích štátnych príslušníkov k zamestnaniu vo verejnom sektore.

54. Ako sa uvádza v Stratégii rodovej rovnosti Rady Európy: „Rodová rovnosť znamená rovnaké práva pre ženy a mužov, dievčatá a chlapcov, ako aj ich rovnakú viditeľnosť, posilnenie ich postavenia, zodpovednosť a účasť vo všetkých sférach verejného a súkromného života.“

ňovania rodového hľadiska by mali zohrávať ústrednú úlohu aj pri riešení iných foriem nerovnosti, „najmä tých, ktoré vznikajú vtedy, keď dva alebo viaceré dôvody pôsobia súčasne a navzájom sa neoddeliteľne ovplyvňujú, a tvoria tak zreteľné a špecifické formy diskriminácie“.⁵⁵ Zároveň by sa mala podporovať otvorenosť a kultúra nediskriminácie v spoločnosti ako celku, vrátane posilňovania angažovanosti a účasti v sociálno-politickej sfére ťažko dostupných skupín.

Okrem primeraných právnych rámcov a mechanizmov súdnej a mimosúdnej nápravy je potrebné riešiť aj „symbolickú“ rovnosť – spôsob, akým sú rôzne skupiny v spoločnosti zobrazované v právnych a koncepcných materiáloch a v politickom a inštitucionálnom diskurze. Treba sa vyhýbať používaniu jazyka zdôrazňujúceho „väčšinu“ a „menšiny“, alebo kultúrne rozdiely ako faktor spoločenských neuduhov alebo konfliktov. Politiky začleňovania migrantov a utečencov by mali vo všeobecnosti podporovať vzájomné uznávanie a rešpektovanie medzi všetkými členmi spoločnosti ako základ skutočnej rovnosti a pocitu spolupatričnosti.⁵⁶

Rovnosť je ťažiskom medzikultúrneho prístupu z prirodzených normatívnych dôvodov. Nediskriminácia a začlenenie však majú osobitnú hodnotu aj v spoločnostiach s dobre riadenou rozmanitosťou. Príliš často sa stáva, že migranti a utečenci sa na trhu práce ocitnú v pozíciách, ktoré nezodpovedajú ich talentu, skúsenostiam a kvalifikácii, a že integrácia do trhu práce pre ďalších z nich je zablokovaná alebo oddialená. Etnická, rodová a sociálna nerovnosť sa môže intersekciónalným spôsobom znásobovať, prehľbujúc tak nerovnosť a stratu príležitostí. Rovnosť ako cesta k plnému využitiu talentu všetkých jednotlivcov v spoločnosti – vrátane talentov, ktorých môže mať hostiteľská spoločnosť nedostatok, čo vytvára dopyt po migrácii – preto prináša sociálnu prémiiu výhodnosti pre všetkých.

Ocenenie rozmanitosti

Stratégie medzikultúrnej integrácie by mali uznávať hodnotu rozmanitosti pre odolnosť spoločností voči krízam, ich dynamiku a schopnosť pokroku, a mali by zahŕňať aktivity a zdroje na zachovanie kultúrnej rozmanitosti vo všetkých jej formách.

Stratégie by sa mali zameriavať aj na podporu uznávania rozmanitosti v každej spoločnosti. To si v zásade vyžaduje, aby ľudia získali schopnosť decencie, ktorá im umožní robiť kritické sebahodnotenie a vidieť svet očami iných ľudí, a potenciálne ich poučiť

55. Pozri Fredman, S., 2016. *Intersectional discrimination in EU gender equality and non-discrimination* (Intersekciónálna diskriminácia v oblasti rodovej rovnosti a nediskriminácia v EÚ).

56. Odporúčanie CM/Rec(2011)1 Výboru ministrov o interakcii medzi migrantmi a prijímajúcimi spoločnosťami; Odporúčanie CM/Rec(2015)1 Výboru ministrov členským štátom o medzikultúrnej integrácii.

a obohatiť. Uznávanie rozmanitosti ako zdroja posilňuje aj hodnoty dôstojnosti a sociálnej spravodlivosti, ktoré sú pre inkluzívnu spoločnosť podstatné.

Stratégie medzikultúrnej integrácie by mali povzbudzovať politický a inštitucionálny diskurz, aby poukazyval na tento pozitívny potenciál, a mali by plánovať komunikačné aktivity na sprostredkovanie faktov o prínose ľudí z rôznych prostredí a rôznych perspektív pre spoločnosť v minulosti aj v súčasnosti s cieľom bojovať proti dezinformáciám, stereotypom a fámam.

Potenciál nových prichádzajúcich často nebýva docenený, pretože – ako už bolo uvedené – k produktívnemu povolaniu sa často dostanú až po dlhšom čase a následne zostávajú uzatvorení v pozíciách, pre ktoré majú nadmernú kvalifikáciu. Na jednej strane to súvisí so zložitou získavaním pracovných povolení a na druhej strane so zdĺhavým a zložitým uznávaním kvalifikácií z krajiny pôvodu, najmä v prípade utečencov, ktorí často prichádzajú bez príslušných dokladov. Aby sa predišlo plytvaniu talentami a podporilo rýchle a plné začlenenie a reálne občianstvo, všetky služby by sa mali snažiť stavať svoju podporu na prínose a potenciáli jednotlivcov, a nie na stereotypnom vnímaní ich prípadných nedostatkov.⁵⁷

Popri tom, že politiky by mali byť schopné reagovať na potreby a situáciu špecifických skupín v danom momente (napr. povinné a dotované jazykové kurzy pre nových prichádzajúcich v hmotnej núdzi, kým sa nenaučia jazyk hostiteľskej krajiny), mali by poskytovať priestor na prispôsobovanie a výnimky s cieľom zohľadniť individuálne špecifiká prostredníctvom diferencovaného, individualizovaného prístupu (napr. výnimky z povinného jazykového kurzu pre nových prichádzajúcich, ktorí už ovládajú jazyk hostiteľskej krajiny).

Veľká časť diskusie o jazyku a integrácii sa obmedzuje na to, aby sa noví prichádzajúci naučili jazyk hostiteľskej krajiny, čo je jednoznačne podstatné, ak majú mať rovnaké životné šance, zmysluplne komunikovať so spoluobčanmi a stať sa plnohodnotnými členmi spoločnosti. V mnohých európskych krajinách existujú regióny, v ktorých sa tradične používa iný jazyk než je jazyk používaný v celej krajine. Je nevyhnutné, aby si noví prichádzajúci s bydliskom v takýchto oblastiach osvojili aj regionálny jazyk a mohli sa tak zapojiť do spoločenského života a ľahšie získať prístup k trhu práce.

Zároveň platí, že dvojazyčnosť a dokonca viacjazyčnosť nielen podporuje komunikáciu v rozmanitej spoločnosti, ale rozširuje aj osobný obzor a prináša ekonomické výhody pri obchodovaní v globalizovanej ekonomike. Rozvíjanie takýchto viacjazyčných kompetencií by malo byť cieľom každej národnej medzikultúrnej integračnej stratégie na všetkých

57. Na základe Lisabonského dohovoru o uznávaní Rada Európy zaviedla európsky kvalifikačný pas pre utečencov ako pilotný projekt, ktorý sa úspešne overuje v niekoľkých členských štátoch Rady Európy.

úrovniah vzdelávania, od predškolského až po celoživotné, pre všetkých obyvateľov.⁵⁸ Materinské jazyky migrantov by mali byť vítané ako aktívum vo vzdelávaní a v odbornej príprave, ako aj v kultúre, cestovnom ruchu a podnikaní, a ovládanie alebo učenie sa týchto jazykov by sa malo podporovať, a to nielen u ich rodených hovorcov.

Zamestnanci verejnej správy, dokonca aj keď sú medzikultúrne kompetentní, budú musieť občas pracovať nielen s tlmočníkmi, ale aj s kultúrnymi mediátormi, ktorí môžu pomáhať pri komunikácii s rôznymi používateľmi dôstojným a podporujúcim spôsobom bez toho, aby sa z týchto mediátorov stávali „komunitní dôvernici“.⁵⁹ Organizácia verejných inštitúcií by mala byť dostatočne flexibilná na to, aby umožnila ich vnútorné prispôbovanie a zohľadnenie praktických dôsledkov existujúcich rozdielov.

Rozmanitá spoločnosť bude oveľa dynamickejšia a pestrejšia, ak je jej rozmanitosť dobre riadená, ale aj tak budú samozrejme vznikať napätia; súčasťou procesu riadenia je zabezpečiť, aby tieto napätia neprerástli do konfliktov. Aj tu môže zohrávať užitočnú úlohu medzikultúrna kompetencia všetkých zamestnancov verejnej správy a služieb a využívanie kultúrnych mediátorov, aby sa prostredníctvom dialógu na báze rovnosti mohli predstaviť rôzne uhly pohľadu. Medzikultúrne kompetentní zamestnanci verejnej správy a špecializovaní mediátori budú navyše schopní nielen efektívne riešiť konflikty, ale budú vytvárať aj podmienky na využitie výhody rozmanitosti – schopnosti inštitúcií, podnikov a organizácií využiť prínos rôznych perspektív, zručností a skúseností rozmanitých občanov a zamestnancov.

Verejné orgány môžu urobiť veľa na podporu rozmanitosti v celej spoločnosti, tak vo verejnej správe ako aj v súkromnom sektore. Súčasťou ich politiky prijímania do zamestnania môžu byť pozitívne opatrenia na zvýšenie rozmanitosti ich pracovníkov, ktorých si budú vyberať z čo najširšieho okruhu uchádzačov a za rovnakých podmienok. Harmonogramy verejného obstarávania môžu zvýhodňovať spoločnosti, ktoré prijali stanovy o rozmanitosti alebo iným spôsobom

58. Ako to potvrdzuje Spoločný európsky referenčný rámec Rady Európy pre jazyky z roku 2001 (*Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR)*) (*Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky: učenie sa, vyučovanie, hodnotenie (CEFR)*).

59. Napríklad v rámci programu Rady Európy/EÚ ROMED sa úspešne školia rómski mediátori s cieľom zvýšiť kvalitu a efektívnosť práce školských, zdravotných, zamestnaneckých a komunitných mediátorov a podporiť lepšiu komunikáciu a spoluprácu medzi Rómami a verejnými inštitúciami (škola, poskytovatelia zdravotnej starostlivosti, úrady práce, miestne úrady a pod.). Pozri tiež *Recommendation CM/REC (2012)9 to member states on mediation as an effective tool for promoting respect for human rights and social inclusion of Roma* (Odporúčanie CM/REC(2012)9 členským štátom o mediácii ako účinnom nástroji na podporu rešpektovania ľudských práv a sociálneho začlenenia Rómov).

vyjadrili svoj záväzok. Mohlo by sa podporiť úsilie odborových zväzov bojovať proti všetkým formám intolerancie na pracovisku. Osobitná pozornosť by sa mala venovať tomu, aby migranti boli prijímaní do zamestnania za rovnakých podmienok, a aby výsledkom ich prijatia nebola nižšia mzda alebo slabšia sociálna ochrana.

Podpora zmyslupnej interakcie

Zmyslupná a pozitívna interakcia je nevyhnutným predpokladom budovania dôvery a prepojení medzi ľuďmi z rozmanitých prostredí alebo s rozmanitými identitami a realizácie výhody rozmanitosti.

Sociálna veda už dávno zistila, že segregácia oslabuje sociálnu dôveru, solidaritu a súdržnosť. Podpora sociálneho a kultúrneho miešania má preto zásadný význam, ale sama osebe nestačí. Treba vynakladať trvalé a efektívne úsilie o to, aby sa rozmanití obyvatelia dostávali do zmyslupných vzájomných kontaktov v kontexte vzdelávacích, kultúrnych, športových, podnikateľských a iných aktivít, a o konštruktívnu výmenu názorov/diskusí o spoločných cieľoch a princípoch spoluzitia v dôstojnosti a mieri.

Úroveň medziludskej dôvery, solidarity a súdržnosti v inkluzívnej spoločnosti závisí od neustálych zmyslupných kontaktov medzi ľuďmi z rozmanitých prostredí a od spoločne využívanej a nesegregovanej verejnej sféry.⁶⁰ Preto musia verejné orgány aplikovať na svoju činnosť „medzikultúrnú optiku“ a pozrieť sa na svoje politiky a programy novými očami, aby zistili, či podporujú alebo nepodporujú medzikultúrne miešanie, interakciu a dôveru.⁶¹ Najmä v takých oblastiach, ako je bývanie, školstvo, zamestnanie, podnikanie, sociálne služby alebo mestské plánovanie, je mimoriadne dôležité podporovať miešanie a zmyslupnú interakciu vo verejnom priestore, aby nedochádzalo k segregácii ako mimovoľnému dôsledku prístupu laissez-faire (nezasahovania).

V konkrétnejšom zmysle by všetky deti mali mať možnosť navštevovať dobrú miestnu štátnu školu, v ktorej sa môžu učiť spolu s deťmi z rôznych kultúrnych prostredí a rôzneho pôvodu, a kde ich môže vyučovať rozmanitý učiteľský zbor, namiesto ich de facto rozdelenia podľa etnickej príslušnosti, jazyka a/

60. Pozri *Integration of young refugees in the EU (Integrácia mladých utečencov v EÚ)* (FRA 2019), konkrétne kapitolu o bývaní, ktorá je venovaná perspektívnym miestnym praktikám podporujúcim sociálne začlenenie prostredníctvom integrovaných bytových politik.

61. Pozri *The intercultural city step by step: a practical guide for applying the urban model of intercultural integration* (Medzikultúrne mesto, krok po kroku: praktický návod na aplikáciu mestského modelu medzikultúrnej integrácie). Rada Európy (2021), s. 39.

alebo triedy.⁶² Sociálne bývanie by takisto malo mať vysokú kvalitu a malo by byť dostupné pre každého a malo by byť zaintegrované do štvrtí so zmiešanými príjmami a zmiešanou kultúrou obyvateľov namiesto jeho getoizácie a odsunutia do stigmatizovaných štvrtí.

Každá oblasť, vrátane oblastí s nízkopríjmovými a zraniteľnými obyvateľmi, by mala ponúkať kvalitné verejné služby a pestré komunitné a kultúrne príležitosti. To tiež nevyhnutne znamená podporu medzikultúrnych projektov v športovej a kultúrnej oblasti, ako aj v sociálnych inováciách a v podnikaní, ktoré môžu nielen spájať ľudí rozmanitého pôvodu, ale tiež budovať sociálne siete a podporovať vzájomné uznávanie.

Podmienkou pre úspešnú integračnú stratégiu je riešenie problému stereotypov, fám a predsudkov, boj proti nenávisťným prejavom a podpora medzikultúrneho dialógu, napríklad medzi ľuďmi z rôznych jazykových komunit alebo rôznych vierovyznaní (alebo bez náboženského vyznania).⁶³

Proces tvorby politiky by mal prebiehať participatívnym a inkluzívnym spôsobom, vyhýbajúc sa stereotypným predstavám o rozmanitosti, migrácii a menšinových skupinách. Vyžaduje si individuálny prístup k tvorbe politiky (opísaný vyššie), ale aj faktami podloženú politiku, ktorá podnecuje neprestajné informovanie verejnosti a diskusiu a kultivuje kritické myslenie, pomáhajúc vyvracať dezinformácie a klamlivé predstavy.

Obzvlášť dôležité je to v systémoch presadzovania práva a súdnictva. Na to, aby sa ľudia migračného alebo menšinového pôvodu cítili „ako doma“ v spoločnosti, ktorej sú súčasťou, neexistuje citlivejšia oblasť, než je spôsob, ako s nimi zaobchádza systém trestného súdnictva a presadzovania práva, najmä polícia. Serióznosť, s akou sa pristupuje k riešeniu trestných činov z nenávisťi a k podpore obetí na jednej strane, a ústretovosť voči sociálne marginalizovaným a vylúčeným osobám na druhej strane, sú ukazovatele trendu. V tomto kontexte má zásadný význam práca polície na miestnej úrovni, ktorá je založená na silnej medzikultúrnej kompetencii.⁶⁴ Osobitnú pozornosť treba venovať oznamovaniu a trestnému stíhaniu diskriminačných a/alebo násilných činov policajtov.

62. Pozri *PISA 2015: results in focus* (PISA 2015: výsledky v kocke). OECD, 2018.; *Integrating students from migrant backgrounds into schools in Europe: national policies and measures* (Integrácia žiakov z migračného prostredia do škôl v Európe: národné politiky a opatrenia), Správa Eurydice, Európska komisia/EACEA/Eurydice, 2019.

63. V súlade s Rámcovým dohovorom na ochranu národnostných menšín (*Framework Convention for the Protection of National Minorities*) a Bielou knihou o medzikultúrnom dialógu (*White Paper on Intercultural Dialogue*) Rady Európy.

64. Pozri *Manual on intercultural community policing* (Príručka o medzikultúrnej práci polície na miestnej úrovni). Rada Európy, 2019.

Mimoriadne citlivou oblasťou je aj mediálne spravodajstvo, najmä pokiaľ sa určité trestné činy stereotypne zobrazujú ako správanie, ktoré je vlastné pre menšinové alebo prisťahovalecké komunity. Medzikultúrna stratégia by mali uplatňovať aj združenia novinárov a mediálne organizácie, vrátane komunitných médií, aby sa zabezpečilo čo najpravdivejšie a najobjektívnejšie informovanie o uvedených otázkach, aj prostredníctvom diverzifikácie pracovníkov ich redakcií a zabezpečenia inkluzívnej rozmanitosti v tvorbe obsahu, výrobe a distribúcii.⁶⁵

Aktívne občianstvo a účasť

Inkluzívna spoločnosť závisí od pocitu individuálneho občianstva, založeného na jasnom rámci práv a povinností, a od osobného pocitu spolupatričnosti k celej komunite, v ktorej sa ľudia cítia ako spoluobčania so spoločnými hodnotami. Tento pocit však niektorí noví prichádzajúci, ani niektorí migranti druhej či dokonca tretej generácie, nemusia mať. Občianstvo je predpokladom plných občianskych práv a symbolickým uznaním spolupatričnosti. Preto by sa mali robiť kroky na uľahčenie prístupu nových prichádzajúcich k občianstvu v súlade s Európskym dohovorom Rady Európy o občianstve z roku 1997.⁶⁶ Dôležitým faktorom súvisiacim s občianstvom je aj právo hlasovať v miestnych voľbách v súlade s Dohovorom Rady Európy o účasti cudzincov na verejnom živote na miestnej úrovni.⁶⁷

Vzhľadom na rozdielnu citlivosť a kontext členských štátov Rady Európy je však ťažké nájsť zhodu na spoločnej definícii a názore na zákon o občianstve na národnej úrovni, o čom svedčí skutočnosť, že uvedené dohovory ratifikoval len obmedzený počet štátov. Táto výzva by sa mala riešiť tak, že dôraz sa nebude klásť na formálne občianstvo, ale na rozšírenie práv na účasť, ktoré sú s ním tradične spojené, počnúc rovnakým právom na účasť na politickom a spoločenskom živote pre cudzincov s trvalým pobytom ako aj pre domácich občanov.

Takisto je pravda, že občianstvo a volebné právo ešte nezaručujú účasť migrantov na politickom a spoločenskom živote. Nie všetci migranti majú rovnakú príležitosť alebo nie všetci si želajú získať občianstvo štátu ich bydliska. Štáty by preto mali preskúmať

65. *Recommendation CM/Rec(2007)2* (Odporúčanie CM/Rec(2007)2 Výboru ministrov o pluralite médií a rozmanitosti mediálneho obsahu); *Declaration of the Committee of Ministers* (Vyhlásenie Výboru ministrov o úlohe komunitných médií pri podpore sociálnej súdržnosti a medzikultúrneho dialógu, 2009). V rámci projektu *Mediane* Rady Európy bol vyvinutý užitočný seba-monitorovací nástroj pre inkluzívnosť rozmanitosti v médiách.

66. Pozri znenie dohovoru na <https://rm.coe.int/168007f2c8> a zoznam podpisov a ratifikácií na [Full list \(coe.int\)](https://rm.coe.int/168007bd26).

67. Pozri znenie dohovoru v <https://rm.coe.int/168007bd26> a zoznam podpisov a ratifikácií na [Full list \(coe.int\)](https://rm.coe.int/168007bd26).

a overiť alternatívne formy účasti, ktorá by cudzincom s trvalým pobytom – v širšom zmysle osobám, ktoré nie sú ich občanmi – umožnila zapájať sa prinajmenšom do tvorby miestnych politík ovplyvňujúcich život komunity, v ktorej žijú. Takými to alternatívnymi formami by mohli byť poradné fóra, stále okrúhle stoly pre spoločné navrhovanie, implementáciu a hodnotenie miestnych politík, participatívne rozpočtovanie a participatívna tvorba politík.

Príslušnosť k miestnej komunite znamená existenciu stabilnej väzby medzi jednotlivcom a komunitou. Odporúčanie Výboru ministrov o účasti občanov na miestnom verejnom živote definuje občana ako „akúkoľvek osobu patriacu k miestnej komunite (vrátane, ak je to vhodné, v nej žijúcich cudzincov).“⁶⁸ Požaduje aj ďalšie kroky na „priamejšie zapojenie občanov do riadenia miestnych záležitostí, pri súčasnom zabezpečení účinnosti a efektívnosti tohto riadenia.“ Na tieto úvahy by sa malo prihliadať pri príprave, plánovaní, implementácii a hodnotení každej stratégie medzikultúrnej integrácie s cieľom zabezpečiť jej široké prijatie.

Ako funguje medzikultúrny prístup

Medzikultúrna paradigma má osobitnú „intervenčnú logiku“.⁶⁹ Presahuje rámec predchádzajúcich protichodných paradigiem riadenia kultúrnej rozmanitosti – paradigmy asimilácie a paradigmy multikulturalizmu (absorbujúc pritom ich najlepšie prvky). Prvá z nich oficiálne zatvárala oči pred rozmanitosťou globalizovaných a individualizovaných spoločností (hoci by to mohlo znamenať aj jej nestrannosť), zatiaľ čo druhá mohla mimovoľne podporovať vznik „paralelných spoločností“ (pričom sa mohla úprimne snažiť oceňovať rozmanitosť). Ani jedna nedokázala úspešne riešiť napätia vynárajúce sa v novom tisícročí, prerastajúce do xenofóbneho a fundamentalistického násillia. Členské štáty Rady Európy sa preto v roku 2005 rozhodli prijať usmernenie o politike a osvedčených postupoch, ktoré obsahuje Biela kniha o medzikultúrnom dialógu z roku 2008.⁷⁰

Platnosť medzikultúrnej paradigmy je úspešne overovaná v programe Medzikultúrne mestá, ktorý schválil Výbor ministrov v odporúčaní z roku 2015. Funguje tak, že nanovo definuje vzťah medzi sebou a iným v spoločnosti, ktorá je uznávaná ako rozmanitá, pričom táto rozmanitosť sa chápe v zmysle individuálnej jedinečnosti a nie skupinových stereotypov. Tento vzťah musí byť založený na rovnakej ľudskej dôstojnosti a

musí byť taký, aby podporoval pozitívny dialóg – teda v súlade s už uvedenými princípmi.

Rovnako ako vo všetkých oblastiach politiky, zásadný význam má prepojenosť prvkov dobrej tvorby politiky, aby politika vychádzala z vymedzenia problému, jasne stanovila želané výsledky, a uplatňovala explicitnú intervenčnú logiku na ich dosiahnutie. Umožní to monitorovať a hodnotiť výsledné programy a projekty pomocou zmiešaných metód.⁷¹ Podrobnejšie sa o tom hovorí v rámci, ktorý je uvedený v ďalšom texte.

Realizácia – viacúrovňové riadenie

Viacúrovňové riadenie by sa malo aplikovať počas celej doby trvania stratégie medzikultúrnej integrácie, od vyhodnotenia potrieb až po koncepciu, implementáciu a hodnotenie stratégie. Keďže v rôznych krajinách sú mnohé kompetencie a úlohy rozdelené medzi rôzne úrovne riadenia, viacúrovňové riadenie je potrebné na posilnenie spolupráce medzi rôznymi správnymi orgánmi, lepšiu implementáciu verejných politík a zvýšenie súdržnosti. Ani jedna z týchto úrovní nie je schopná riešiť existujúce výzvy sama osebe a preto – plne rešpektujúc príslušné kompetencie jednotlivých úrovní – rozhodujúci význam pre navrhovanie politických riešení odrážajúcich potreby občanov majú koordinované opatrenia národných vlád a regionálnych a miestnych orgánov.

Presadzovanie viacúrovňového prístupu so zapojením viacerých subjektov by malo zlepšiť výsledky verejnej politiky, uľahčiť inovácie, posilniť účasť a pocit spolupatričnosti. Preto treba vyvinúť úsilie o viacúrovňové riadenie, aby sa zaistila konzistentnosť politík, spoločné využívanie znalostí a zdrojov, výmena osvedčených postupov a vzájomné učenie sa.

Viacúrovňové riadenie prekonáva tradičné modely prístupu zhora nadol (centralistické) alebo zdola nahor (lokalistické) a snaží sa podporiť interakciu a koordináciu medzi jednotlivými úrovňami verejnej správy, zapájajúc ich do všeobecnej koordinácie politík. Prostredníctvom vzájomnej spolupráce môžu verejné orgány spájať svoje odborné spôsobilosti a využiť ich v procese plánovania verejných politík, ako aj pri ich implementácii a hodnotení výsledkov. Viacúrovňové riadenie by mohlo predstavovať posun od moci vymedzenej delbou kompetencií (t.j. ústava, stanovy) k moci založenej na zdrojoch, kapacitách a stratégiách.

V decentralizovaných krajinách môžu regionálne orgány spolupracovať s národnými orgánmi a poskytovať technickú a/alebo finančnú podporu miestnym orgánom, ktoré môžu nadväzovať kontakty s miestnymi komunitami a prispievať svojou znalosťou miestnych pomerov, ktorá môže determinovať uskutočniteľnosť stratégií medzikultúrnej integrácie

68. Pozri [Recommendation CM/Rec\(2018\)4](#).

69. Pozri Sanderson, I., 2000. „Evaluating the effectiveness of policy responses to social exclusion“ (Hodnotenie efektívnosti politických odpovedí na sociálne vylúčenie), in Percy-Smith J. (ed.), *From exclusion to inclusion: policy responses to social exclusion in the UK (Od vylúčenia k začleneniu: politické opatrenia reagujúce na sociálne vylúčenie v Spojenom kráľovstve)*. Buckingham: Open University Press.

70. Pozri www.coe.int/t/dg4/intercultural/source/white%20paper_final_revised_en.pdf.

71. Sanderson 2000, op. cit.

a ich nástrojov. V krajinách, ktoré nie sú decentralizované, by národné a miestne orgány, ako aj združenia/národné zastúpenia miestnych samospráv, mali takisto zlepšiť svoje pozitívne kontakty s cieľom posilniť verejné politiky.

Viacúrovňový prístup by mohol:

- ▶ pomôcť identifikovať a zosúladiť strategické potreby a ciele všetkých úrovní riadenia vo vzťahu k medzikultúrnej integrácii;
- ▶ zabezpečiť súlad medzi národnými, regionálnymi a miestnymi plánmi medzikultúrnej integrácie;
- ▶ zabezpečiť komplementárnosť aktivít a spájanie zdrojov, zručností a odborných spôsobilostí prostredníctvom rôznych nástrojov alebo aktivít s cieľom lepšie využiť obmedzené zdroje pomocou úspor z rozsahu;
- ▶ zvýšiť efektívnosť využívania zdrojov;
- ▶ stimulovať spoločné využívanie odborných spôsobilostí, zručností, znalostí a know-how pre ľahšie dosiahnutie spoločných cieľov;
- ▶ zlepšiť informovanie o cieľoch, vyhýbať sa nejasnostiam a zabezpečiť koherentnú komunikáciu so širokou verejnosťou;
- ▶ podporiť konzistentnejšie systémy monitorovania a podávania správ na zabezpečenie koherentnejšieho monitorovania plánov na jednotlivých úrovniach; a
- ▶ podporovať dôslednú účasť sociálnych aktérov a občianskej spoločnosti na všetkých fázach vývoja a implementácie stratégie.

Ak má byť viacúrovňové riadenie úspešné, musí obsahovať súbor určitých prvkov, ktoré však môžu byť v každej krajine usporiadané rozdielnym spôsobom:

- ▶ politický dialóg: mali by sa vyvinúť štrukturálne alebo ad hoc nástroje na uľahčenie politického dialógu a spolupráce medzi jednotlivými úrovňami verejnej správy. Tieto nástroje by mali presahovať existujúce systémy prístupu regiónov a väčších miest k národnej úrovni a mali by zahŕňať zastupiteľské orgány, miestne siete alebo neformálne stretnutia. Podobné mechanizmy by mali na svojom území podporovať aj regionálne orgány, aby uľahčili kontakty s miestnymi orgánmi;
- ▶ koordinácia politik: mali by sa navrhnuť permanentné nástroje na podporu koherentnosti, spolupráce a súčinnosti pri navrhovaní medzikultúrnych stratégií. Tieto nástroje by mali byť navrhnuté tak, aby zaručili aj to, že medzikultúrny prístup (zaistenie rovnosti, ocenenie rozmanitosti, podpora pozitívnej interakcie a aktívneho občianstva) bude prierezovým prvkom všetkých verejných politik;

- ▶ sociálna participácia: priestory, v ktorých by sa mohli schádzať sociálne subjekty a občianska spoločnosť, aby diskutovali o výzvach a identifikovali potreby, ktoré by sa mali podporiť.

Aj napriek uznávaniu národných špecifik je možné identifikovať základné rysy ideálneho prístupu k viacúrovňovému riadeniu medzikultúrnej integrácie. Národná stratégia by mala byť navrhnutá deliberačným a participatívnym spôsobom, s podobnou hĺbkou a šírkou zaangažovanosti, akú vidíme v prípade legislatívnych komisií vo Švédsku.⁷²

Vývoj a implementácia stratégií medzikultúrnej integrácie by mala byť spoločným dielom všetkých úrovní verejnej moci, a mala by na nej reálne a zmysluplným spôsobom participovať aj verejnosť. V ideálnom prípade by ju mal uľahčovať „uzlový bod“ – podľa možnosti nezávislý odborný orgán s príslušnými výskumnými kapacitami a silným koordinačným mandátom. Z tohto uzlového bodu by sa koordinovali vstupy jednotlivých ministerstiev, ako aj regionálnych a miestnych orgánov a participatívnych platforiem, s cieľom vypracovať stratégiu, ktorá je založená na dôkazoch, má podporu celého politického spektra, a je teda dlhodobou udržateľná. Dobrým príkladom takéhoto uzlového bodu je Vysoká komisia pre migráciu (ACM) v Portugalsku. Orgány pre rovnosť a iné podobné politické inštitúcie by mohli vo viacúrovňovom riadení tiež zohrávať dôležitú úlohu ako expertné zdroje usmerňujúce inštitucionálnu prax k podpore rovnosti a prevencii diskriminácie.

Uzlový bod by zabezpečoval hodnotenie potrieb a analýzu možných inovatívnych spôsobov plnenia spoločných cieľov. Údaje by sa získavali z nezávislých zdrojov, boli by objektívne spoľahlivé a dostupné pre všetky úrovne. Pomocou prístupu zameraného na najnižšiu úroveň by bolo možné identifikovať to, čo funguje, a postúpiť túto informáciu štátnym orgánom.

Uzlový bod by okrem toho umožnil regionálnym a miestnym orgánom participovať na procese rozhodovania o stratégii: tieto orgány by nielen poskytovali spätnú väzbu ústrednej úrovni, ale vďaka uznaniu ich know-how a skúseností by mohli prispievať k rozhodovaniu. Uzlový bod by mohol vypracovať národnú rámcovú stratégiu, ktorá by udala tón pre regionálne a miestne stratégie. Všetky tieto stratégie by sa navzájom dopĺňali a tým aj posilňovali, a usilovali by sa o dosiahnutie rovnakých konečných cieľov. Financovanie by sa zabezpečovalo najmä zo štátnej úrovne, pričom regionálna a miestna úroveň by prispievala na účely, pre ktoré má bližšiu bezprostrednú kompetenciu.

Takýto uzlový bod by zmenil dynamiku, ktorá z miest robí vykonávateľov pokynov zo štátnej úrovne,

⁷². Pozri www.government.se/how-sweden-is-governed/swedish-legislation--how-laws-are-made/.

a posunul by tvorbu politiky zhora nadol smerom k horizontálnejšiemu spôsobu práce.

Prvok širokej účasti verejnosti by mohla zabezpečiť konzultačná platforma organizácií občianskej spoločnosti a verejných agentúr, ktoré by sa oficiálne a pravidelne stretávali, aj s cieľom navrhovať stratégie, čoho príkladom je Fínsky multikultúrny poradný výbor.

Stratégie na miestnej (a regionálnej) úrovni by nemali byť iba odvodeninou národných stratégií, ale mali by tieto stratégie obohatiť o špecifiká a poznanie „terénu.“ Horizontálne siete medzi samosprávami – v závislosti od autonómie miestnych orgánov – sú takisto užitočné, najmä na výmenu osvedčených postupov. Takisto je potrebné zapájať zástupcov migrantov a utečencov ako ich aktívnych splnomocnencov na všetkých úrovniach do spoločného navrhovania národných, regionálnych a miestnych medzikultúrnych stratégií, aj prostredníctvom spoločných orgánov na samosprávnej úrovni.

Potrebné dôkazy a údaje sa musia čerpať z nezávislých zdrojov, musia byť objektívne spoľahlivé a dostupné na všetkých úrovniach – ústredná vláda ich nesmie blokovať a nesmú byť politicky manipulované. Monitorovanie a hodnotenie by mohlo vykonávať koordinačné centrum, v ktorého sekretariáte by mohli pôsobiť dočasne vyslaní experti. Financovanie by malo na všetkých úrovniach zahŕňať prostriedky neobmedzenej výšky na pilotné projekty, ktoré by mohli stimulovať inovácie v budúcich iteráciách stratégie – vrátane mikroprojektov na miestnej úrovni ako vstupov do makropolitiky prostredníctvom úlohy samospráv ako spolutvorcov národnej stratégie.

A napokon by sa mala podporovať možnosť krátkodobého vysielania pracovníkov medzi všetkými úrovňami verejnej správy. Zaručila by sa tak krátkodobá mobilita medzi jednotlivými úrovňami a štátnym zamestnancom by sa umožnilo lepšie pochopiť príslušné súvislosti a obmedzenia, a vymieňať si poznatky a osvedčené postupy.

Sekcia III

MATICA POLITÍK MEDZIKULTÚRNEJ INTEGRÁCIE

Nasledujúca matica obsahuje zoznam opatrení, ktoré boli prijaté v niektorých štátoch, regiónoch a mestách, a ktoré by orgány mohli brať ako príklad pri plánovaní a implementácii svojich stratégií a akčných plánov medzikultúrnej integrácie.

Zaistenie rovnosti	Legislatíva a politika	Inštitucionálne postupy a systémy	Kultúra, komunikácia a verejný diskurz	Zapojenie občianskej spoločnosti
<p>▲ Mali by sa preskúmať a v prípade potreby zmeniť alebo doplniť právne predpisy a politika na zaistenie prístupu všetkých ľudí s legálnym pobytom na území štátu k vzdelávaniu, zdravotnej starostlivosti, bývaniu, zamestnaniu, podnikaniu a dobrovoľníckej práci bez diskriminácie.</p> <p>▲ Mali by sa vyhodnotiť nové aj existujúce právne predpisy a iné normatívne texty z hľadiska ich potenciálu zohľadňovať rozmanitosť a ich vplyvu na rovnosť a nediskrimináciu. Malo by sa to vzťahovať aj na kumulatívny vplyv po sebe idúcich alebo podobných právnych predpisov alebo politik.</p> <p>▲ Pravidlá pre zlučovanie rodín by mali zaručiť ľudské právo na rodinný život a mali by viesť k odstráneniu neodôvodnených prekážok uplatňovania tohto práva.</p> <p>▲ Kľúčové verejné služby by mali byť založené na zásade univerzálneho poskytovania a mali by zabezpečiť, aby všetci obyvatelia, vrátane osôb bez platného povolenia na pobyt, mali minimálne prístup k bývaniu, zdravotnej starostlivosti a vzdelávaniu; zásada minimálneho ubytovania by sa mala považovať za podmienku začlenenia de facto.</p> <p>▲ Legálnym novým prichádzajúcim by sa mal umožniť rýchly vstup na trh práce a poskytnúť okamžitý prístup k jazykovým kurzom, podľa možnosti bezplatným.</p>	<p>▲ Orgány a inštitúcie pre rovnosť by mali byť v prípade potreby posilnené a dostať silný a nezávislý mandát a primerané zdroje na presadzovanie rozmanitosti a rovnosti, monitorovanie a odstraňovanie diskriminácie na akomkoľvek základe, vrátane štátnej príslušnosti, viditeľnej odlišnosti, sexuálnej orientácie a rodovej identity, náboženstva a jazyka. Mali by mať možnosť navrhovať politické opatrenia na riešenie priamej aj nepriamej systémovej diskriminácie a v rámci možnosti zriaďovať miestne kancelárie na posilnenie svojej prítomnosti v teréne.</p> <p>▲ Odborní pracovníci verejnej správy a služieb, vrátane súdnicstva a presadzovania práva, právnickí a právni asistenti, by mali absolvovať školenie na rozpoznanie diskriminácie a trestných činov z nenávisťi, vrátane ich etnického, rasového alebo náboženského motívu, najmä prostredníctvom osobných stretnutí s obetami, aby pochovali dosah a dôsledky týchto činov pre blaho jednotlivcov aj spoločnosti.</p> <p>▲ Všetkým obyvateľom by sa mal zaručiť účinný prístup ku kvalitnému vzdelávaniu. Školy v kultúrne rozmanitých a sociálne znevýhodnených oblastiach by mali dostať zdroje potrebné na to, aby dosiahli excelentnosť a stali sa sprostredkovateľmi začlenenia, a odborným pracovníkom v školstve by sa malo pomôcť rozvíjať kritické myslenie, presadzovať spoločné hodnoty, a prijímať účinné stratégie proti rasizmu, vylúčeniu a nenávisťným prejavom. Školy by mali deťom migrantov čo najlepšie umožniť pokračovať v učení sa ich domáceho jazyka.</p>	<p>▲ Spolu s návrhom inkluzívnych politik by sa mali vypracovať aj vhodné komunikačné stratégie. Tieto stratégie by mali zdôrazňovať výhody rozmanitosti pre spoločnosť ako celok a využívať multiplikátory a občianske siete na podporu otvorenosti a porozumenia medzikultúrnych politik.</p> <p>▲ Verejné orgány by mali vo svojich posolstvách výslovne zdôrazňovať hodnotu pluralitných spoločností, v ktorých záleží na dôstojnosti, začlenení a sociálnej spravodlivosti, a pre ktoré sú rasizmus, nenávisťné prejavy a diskriminácia neprijateľné</p> <p>▲ Politickí lídri by mali verejne odsúdiť každý nenávisťný politický prejav; pre médiá, politické strany, zastupiteľstvá, mestské rady a iných kľúčových aktérov by mali byť vytvorené účinné regulačné a spouregulačné alebo samoregulačné mechanizmy.</p> <p>▲ Politickí lídri by sa mali snažiť nájsť líderské príležitosti pre ľudí z rozmanitých komunit, aby tak demonštrovali inkluzivnosť a podporovali porozumenie medzi komunitami.</p> <p>▲ Mala by sa podporiť permanentná kvalifikovaná verejná diskusia o základných hodnotách rovnosti a nediskriminácie, migrácii, integrácii a rozmanitosti, a o relevantných verejných politikách, najmä na miestnej úrovni.</p>	<p>▲ Mali by sa podporovať inovácie a viacstranné partnerstvá zainteresovaných subjektov, vrátane súkromného sektora, zamerané na plnenie cieľov rovnosti, ako je rovnaký prístup k vzdelávaniu, zamestnávaniu, bývaniu, zdravotnej starostlivosti, kultúrnemu sektoru a médiám, a na účinný boj proti dezinformáciám a nenávisťným prejavom, ktoré treba odsúdiť. Mali by sa zaviesť participatívne procesy na umožnenie aktívnej účasti.</p>	

Zaistenie rovnosti	Legislatíva a politika	Inštitucionálne postupy a systémy	Kultúra, komunikácia a verejný diskurz	Zapojenie občianskej spoločnosti
	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Mali by sa prijať komplexné stratégie boja proti nenávisťným prejavom a trestným činom z nenávisťi, zahŕňajúce aj zvyšovanie povedomia verejnosti, vzdelávanie, mediálnu gramotnosť, samoreguláciu a spolureguláciu využívajúc mediálnych a internetových sprostredkovateľov, administratívne opatrenia, a vyšetrovanie a trestné stíhanie, ak ide o nezákonné nenávisťné prejavy. ▲ Pre verejné inštitúcie a súkromné organizácie, ktoré dostávajú verejné finančné prostriedky prostredníctvom dotácií alebo verejného obstarávania, by sa malo zaviesť povinné plánovanie a audity v oblasti rovnosti a rozmanitosti. ▲ Politiky, programy a inštitucionálne iniciatívy by mali byť navrhnuté z prerezového pohľadu, aby zohľadňovali potreby a špecifické problémy ľudí s viacnásobným znevýhodnením. ▲ Politiky, projekty a ďalšie aktivity by mali podliehať náležitej analýze vplyvu na rodovú rovnosť. 	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Učiteľom a žiakom by sa malo ponúknuť školenie o boji proti dezinformáciám a o medzikultúrnom vzdelávaní s cieľom vytvoriť na školách bezpečný medzikultúrny priestor/prostredie. ▲ Mala by sa zaistiť rovnosť v zamestnaní a v príležitostiach kariérmeho rastu, okrem iného formou kurzov medzikultúrnej kompetencie pre pracovníkov a vedenie úseku ľudských zdrojov, zavádzania značiek rozmanitosti, ocenení atď. ▲ Zamestnávateľom vo verejnom aj v súkromnom sektore by sa malo pomôcť zriaďovať medzikultúrne pracoviská, ktoré aktívne predchádzajú diskriminácii a posilujú výhodu rozmanitosti.. ▲ Školenie o (ne)diskriminácii a nenávisťných prejavoch a trestných činoch z nenávisťi by malo zahŕňať aj ich nepriame formy a podvedomú zaujatosť vyplývajúcu napríklad z existujúcich predsudkov a stereotypov alebo automatizovaného rozhodovania pomocou umelej inteligencie, a malo by byť zamerané na ich prevenciu, trestné stíhanie páchatelov a nápravu ujmy spôsobenej obetiam. ▲ Mali by sa monitorovať nenávisťné prejavy na internete a politické nenávisťné prejavy, ktoré by mohli významne negatívne ovplyvniť súdržnosť komunity, a mala by sa požadovať náprava. ▲ Mala by sa posilniť schopnosť orgánov verejnej správy identifikovať faktory zraniteľnosti týkajúce sa špecificky migrantiek a utečenciek, a v prípade potreby im poskytnúť podporu a ochranu. 	<p>Mal by sa uskutočniť výskum ekonomických prínosov migrácie, a vo verejnom diskurze by sa malo poukazovať na hospodársky prínos migrantov pre národnú aj miestnu ekonomiku.</p>	

Ocenenie rozmanitosti	Legislatíva a politika	Inštitucionálne postupy a systémy	Kultúra, komunikácia a verejný diskurz	Zapojenie občianskej spoločnosti
<ul style="list-style-type: none"> Mal by sa prijať právny rámec ustanovujúci povinnosť verejných orgánov na všetkých úrovniach začleniť rozmanitosť do navrhovania politik s cieľom uspokojiť rozmanité potreby, a uplatňovať rôzne perspektívy, aby sa zvýšila kvalita a efektívnosť týchto politik. Integračná pomoc by mala byť založená na dôkladnom posúdení kvalifikácie, skúseností, potrieb a ambícií jednotlivcov a prispôbiť sa im, aby im otvorila efektívnu cestu k ekonomickej sebestačnosti, osobnému rastu a aktívnemu občianstvu. Túto pomoc by mali poskytovať bežné služby a nie služby vyhradené pre nových prichádzajúcich /migrantov. S cieľom navrhovať konkrétne politiky vychádzajúce z reálnych potrieb a podložené dôkazmi by verejné orgány mali zhromažďovať a používať kvalitné štatistické údaje a zistiť nia výsledky správania a postojov k migrácii a rozmanitosti. 	<ul style="list-style-type: none"> Rozmanitosť by mala byť kritériom na poskytovanie verejnej finančnej podpory podnikom od určitej veľkosti; podniky by mali byť aktívne povzbudzované, aby diverzifikovali svoju pracovnú silu prostredníctvom programov zosúladovania zručností, školení o rozmanitosti pre odborníkov na úseku ľudských zdrojov, medzikultúrneho vzdelávania pre manažérov, auditov rozmanitosti a iných aktivít. Verejné orgány by mohli zvažovať zriadenie monitorovacích stredísk alebo iného nezávislého orgánu na monitorovanie pokroku k spolužitiu v rozmanitých spoločnostiach. Verejné inštitúcie vo všetkých oblastiach a všetky služby by mali stanoviť svoje ročné ciele zamestnanosti vo vzťahu k diverzifikácii ich pracovníkov na všetkých úrovniach a vytvoriť tak trend vytvárania pracovných príležitostí pre migrantov. V tejto súvislosti by mohli použiť špecifické stážové programy alebo stanoviť si ciele zamestnávania migrantov/menších. Verejné orgány by mali všetkým svojim zamestnancom ponúknuť školenie na osvojenie si základnej medzikultúrnej kompetencie, aby vedeli primerane riešiť rozmanité potreby používateľov, a inovovať na základe vypočútia si rozmanitých názorov a skúseností. 	<ul style="list-style-type: none"> Miestne orgány by mali byť povzbudzované na prijímanie nástrojov (napr. stanov) na podporu demokratických hodnôt v rozmanitých spoločnostiach, uznávajúc rovnakú dôstojnosť všetkých kultúr a podporujúc rovnosť, solidaritu a spoločné hodnoty všetkých obyvateľov. Na základe vzdelávania a zmien v riadení by sa osobám s rozhodovacou právomocou malo umožniť uplatňovať medzikultúrnu optiku v nových politikách a povzbudzovať budovanie kreatívneho a flexibilného úradníckeho aparátu schopného nachádzať účinné riešenia výziev mobilizačiou inováčného potenciálu rozmanitej populácie. Investície do medzikultúrnej kompetencie verejných činiteľov, pedagógov a špecialistov v rôznych službách a v systéme presadzovania práva a v súdnictve by mali byť neoddeliteľnou súčasťou integračnej stratégie. V školách, v miestnej komunite, pri poskytovaní služieb a v podnikoch by sa mala využívať medzikultúrna mediácia, ktorú by vykonávali ľudia kvalifikovaní interní mediátori alebo zamestnanci, ktorí absolvovali výcvik mediáčnych zručností. Verejné inštitúcie by mali využívať jazykové a kultúrne kompetencie obyvateľstva v školstve, na pracovisku, v kultúrnom živote aj v procese tvorby politiky. 	<ul style="list-style-type: none"> Odborové zväzy, vzdelávacie, kultúrne, profesijné a obchodné organizácie by sa mali povzbudzovať, aby nadväzovali kontakty s obyvateľmi migračného pôvodu a diverzifikovali svoje členstva a vedenie, a aby pri uspokojovaní potrieb všetkých svojich členov uplatňovali prístupy zohľadňujúce rozmanitosť. Malo by sa podrobne posúdiť používanie inováčných prístupov k uznávaniu kvalifikácií migrantov, ako je napríklad kvalifikačný pas Rady Európy pre utečencov. Služby zamestnanosti by mali vyhodnocovať zručnosti a skúsenosti migrantov a žiadateľov o azyl a zosúladiť ich s potrebami miestnych zamestnávateľov. 	

Ocenenie rozmanitosti	Legislatíva a politika	Inštitucionálne postupy a systémy	Kultúra, komunikácia a verejný diskurz	Zapojenie občianskej spoločnosti
		<p>▲ Novým prichádzajúcim by sa mala poskytnúť pomoc pre vstup na trh práce, napr. prostredníctvom inovačných uzlov pre rozmanitosť zriadených na národnej úrovni, ktoré prepájajú miestnych ľudí s a migrantmi s cieľom zakladať inovatívne podnikateľské projekty (búď na účely zisku alebo ako sociálne podniky). Mali by sa zväziť schémy umožňujúce migrantom prevziať firmy, ktoré potrebujú nástupcov, najmä v malých mestách a vo vidieckych oblastiach.</p> <p>▲ Pojem rozmanitosti ako spoločnej hodnoty by mal byť začlenený medzi hlavné zásady vzdelávacích systémov a do všetkých relevantných učebných predmetov. Učebné osnovy dejepisu by mali zahŕňať multiperspektívnosť. Pre medzikultúrne vzdelávanie by mali byť vytvorené špecifické učebné osnovy, alebo by sa ako prerezový prístup malo integrovať do učebného programu.⁷³</p> <p>▲ Malo by sa podporovať inkluzívne vzdelávanie a bojovať proti segregácii⁷⁴ vo vzdelávaní. Prioritou a kľúčovým faktorom inkluzívneho vzdelávania by mala byť rozmanitosť kultúrneho a sociálneho prostredia žiakov a učiteľov.</p>	<p>▲ Verejné orgány by vždy, keď je to možné, mali spolupracovať so zamestnávateľskými a zamestnaneckými organizáciami, a v prípade potreby robiť analýzu potrieb v sektorech s veľkým nedostatkom pracovných síl a zavádzať vhodné programy učňovskej prípravy, dostupné aj pre migrantov vrátane žiadateľov o azyl.</p> <p>▲ Mala by sa stimulovať zaangażovanosť médií v otázkach rozmanitosti, napríklad prostredníctvom mediálnych školení pre verejných činiteľov, ktorí sa zaoberajú otázkami rozmanitosti, stimulov na zamestnávanie menších nových zamestnancov v médiách a podpory menšinových médií.</p>	

73. Rámcový vzdelávací program v Českej republike zahŕňa medzi prerezové predmety multikultúrne výchovu, ktorej cieľom je zoznámiť žiakov s rozmanitými kultúrami, tradíciami a hodnotami občanov iných štátov, ktorí žijú v ich krajine. Študenti stredných škôl v Irsku musia absolvovať kurz občianskej, spoločenskej a politickej výchovy (CSPE), kurz aktívneho občianstva založený na ľudských právach a sociálnej zodpovednosti, na úrovni Junior Certificate. V tomto kurze sa študenti zaoberajú otázkami ako je rodová rovnosť, rasizmus a xenofóbia, interkulturalizmus, menšiny alebo konfliktné situácie. Zdroj: Agentúra pre ľudské práva (2017), *Together in the EU: promoting the participation of migrants and their descendants (Spolu v EU: podpora účasti migrantov a ich potomkov)*, s. 43.

74. Napríklad v Dánsku existujú projekty na prerozdelenie detí migrantov medzi územné obvody prostredníctvom autobusovej dopravy; ministerský obežník v Taliansku vyžaduje s účinnosťou od roku 2010-11 aby žiaci, ktorí nie sú talianskymi občanmi, boli prerozdelení medzi školy a triedy zriadené v každej škole tak, aby sa neprekrývali hranica 30 % zahraničných žiakov v jednotlivých triedach. Zdroj: *ibid.*, s. 40.

Ocenenie rozmanitosti	Legislatíva a politika	Inštitucionálne postupy a systémy	Kultúra, komunikácia a verejný diskurz	Zapojenie občianskej spoločnosti
		<p>▲ V záujme zaistenia rovnakých životných príležitostí a začlenenia by sa mal podporiť včasný zápis detí z migračného prostredia do predškolských zariadení, zmapovať ich jazyková úroveň v ranom veku, poskytovať cieleňú podporu na získanie jazykových a iných zručností v predškolskom veku a primeranú podporu počas základného a stredného vzdelávania s cieľom zmenšiť rozdiely v školskej úspešnosti žiakov a znížiť mieru predčasného ukončovania školskej dochádzky detí z migračného prostredia.</p> <p>▲ Vzdelávacie systémy by mali podporovať demokratickú kultúru a výchovu k aktívnemu občianstvu, a mala by sa zväziť implementácia participatívnych stratégií na zabezpečenie účasti žiakov z menšinových skupín na rozhodovanom procese. Školy by mali podporovať aj rozvoj zručností pre efektívnu účasť migrantov, utečencov a ostatných členov vzdelávacej komunity.</p> <p>▲ Malo by sa podporovať aj využitie podnikateľského potenciálu migrantov a utečencov a ich prístup k terciárnemu vzdelávaniu.</p> <p>▲ Výrazne by sa mala podporovať viacziačnosť vo vzdelávaní a vo verejnej sfére; podpora učenia sa domácich (materinských) jazykov by mala byť vnímaná ako faktor, ktorý zvyšuje školskú úspešnosť a zachováva rozmanitosť vo vnútri spoločnosti.</p> <p>▲ Mali by sa identifikovať prekážky prístupu k jazykovému vzdelávaniu a k odbornej príprave, s ktorými sa stretávajú mnohé migrantky, a prijať opatrenia na zabezpečenie skutočne rovnakého prístupu k vzdelávaniu a k pracovným príležitostiam.</p>		

	Legislativa a politika	Inštitucionálne postupy a systémy	Kultúra, komunikácia a verejný diskurz	Zapojenie občianskej spoločnosti
<p>Podpora zmysluplnej interakcie</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Prioritne by sa mali riešiť investície do segregovaných a nízko príjmových obytných štvrtí z hľadiska ich infraštruktúry a prepojenia so širšou mestskou oblasťou, ako aj investície do kvalifikácie a kapacity ľudí prostredníctvom kvalitnej odbornej prípravy, služieb, vzdelávania, možnosti jazykovej výučby a kultúrnych aktivít, ktoré pomôžu pritiahnúť obyvateľov z iných štvrtí a zároveň zabrániť negatívne mu vplyvu džentrifikácie na súdržnosť komunity. ▶ Malo by sa podporiť zavedenie a uplatňovanie prístupu komunitného sponzorstva k prijímaniu a začleňovaniu utečencov prostredníctvom príslušných právnych predpisov a výmeny poznatkov a budovania kapacít pre sponzorské komunity. ▶ Komunitným skupinám, ktoré pri prijímaní utečencov uplatňujú model komunitného sponzorstva, by sa mala poskytovať podpora (odborná pomoc, finančné prostriedky). ▶ Územné plánovanie by malo najmä v mestskom kontexte podporovať pozitívne príležitosti na interakciu a vytvárať bezpečný priestor na dialóg namiesto toho, aby povzbudzovalo odcudzený, privatizovaný spôsob života. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Všetky nové politiky by sa mali vyhodnotiť z hľadiska ich vplyvu na segregáciu, džentrifikáciu⁷⁵ a sociálne začleňovanie, a malo by sa zistiť, že budú inkluzívne, otvorené pre migrantov a pre autochtonnú populáciu, a nebudú vytvárať prekážky pre medzikultúrny prístup. ▶ Mal by sa povzbudiť výskum priestorových prekážok medzikultúrnej integrácie na verejných miestach. ▶ Školám a vzdelávacej komunite by sa malo pomôcť vyvíjať stratégie a rozvíjať zručnosti pre inkluzívne občianstvo. ▶ Vzdelávacia komunita by mala spolu s menšinovými skupinami naďalej skúmať zobrazovanie rôznych skupín v učebniciach s cieľom odstrániť všetky ešte zostávajúce pasáže, ktoré by mohli prehlbovať predsudky, a mala by posilniť vyučovanie dejepisu z rôznych perspektív. Vyučovanie dejepisu hrá zásadnú úlohu pri riešení politických, kultúrnych a sociálnych výziev, ktorým dnes čelí Európa, a najmä výziev súvisiacich s čoraz rozmanitejšou povahou spoločnosti a integráciou migrantov a utečencov v Európe. Kde je to relevantné, vo vyučovaní dejepisu by sa mala venovať pozornosť aj úlohe, ktorú v minulosti hrali štátne orgány pri používaní diskriminačných praktík alebo násilia v bývalých kolóniách. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Vo verejnom diskurze by sa mala posilňovať pluralitná kolektívna identita a podporovať rozmanitosť. ▶ Malo by sa posilniť povedomie verejnosti o histórii a vplyve migrácie prostredníctvom neformálneho vzdelávania, kultúrnych a spoločenských aktivít, knižníc, múzei, divadiel, festivalov atď., ktoré podporujú zmysluplnú interakciu ľudí z rôznych kultúrnych prostredí. ▶ Mali by sa poskytovať prostriedky na medzikultúrne kontaktné programy a miestne iniciatívy podporujúce pozitívnu interakciu ľudí z rôznych etnokultúrnych prostredí. ▶ Zamestnávateľa by si mali medzi sebou vytvárať medzikultúrne pracovné skupiny, aby sa posilnilo ich povedomie o hospodárskom potenciáli viacjazyčnej pracovnej sily a zlepšila ich schopnosť zamestnávať a riadiť rozmanité talenty. ▶ Mali by sa podporovať verejné/kultúrne podujatia a školské programy, pri ktorých sa používajú rôzne jazyky v písanej a hovorenej forme, a aktivity zoznamujúce obyvateľov so základmi rôznych jazykov prírodných v ich krajine. ▶ V priestoroch, kde sa stretávajú ľudia z rôznych prostredí a rozmanitého pôvodu, ako sú knižnice, múzeá, susedské centrá atď., by sa mali pravidelne konať verejné diskusie, rozhovory, konzultácie atď. 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Sociálni partneri by mali byť motivovaní, aby podporili čo najrýchlejšie začlenenie utečencov do trhu práce – čomu by pomohlo skrátenie čakacej doby od podania žiadosti o azyl – uvedomujúc si tiež, akú zmenu by to mohlo znamenať pre niektoré utečenký. ▶ Skupinám občianskej spoločnosti by sa malo pomôcť implementovať stratégie boja proti dezinformáciám v celej krajine. 	

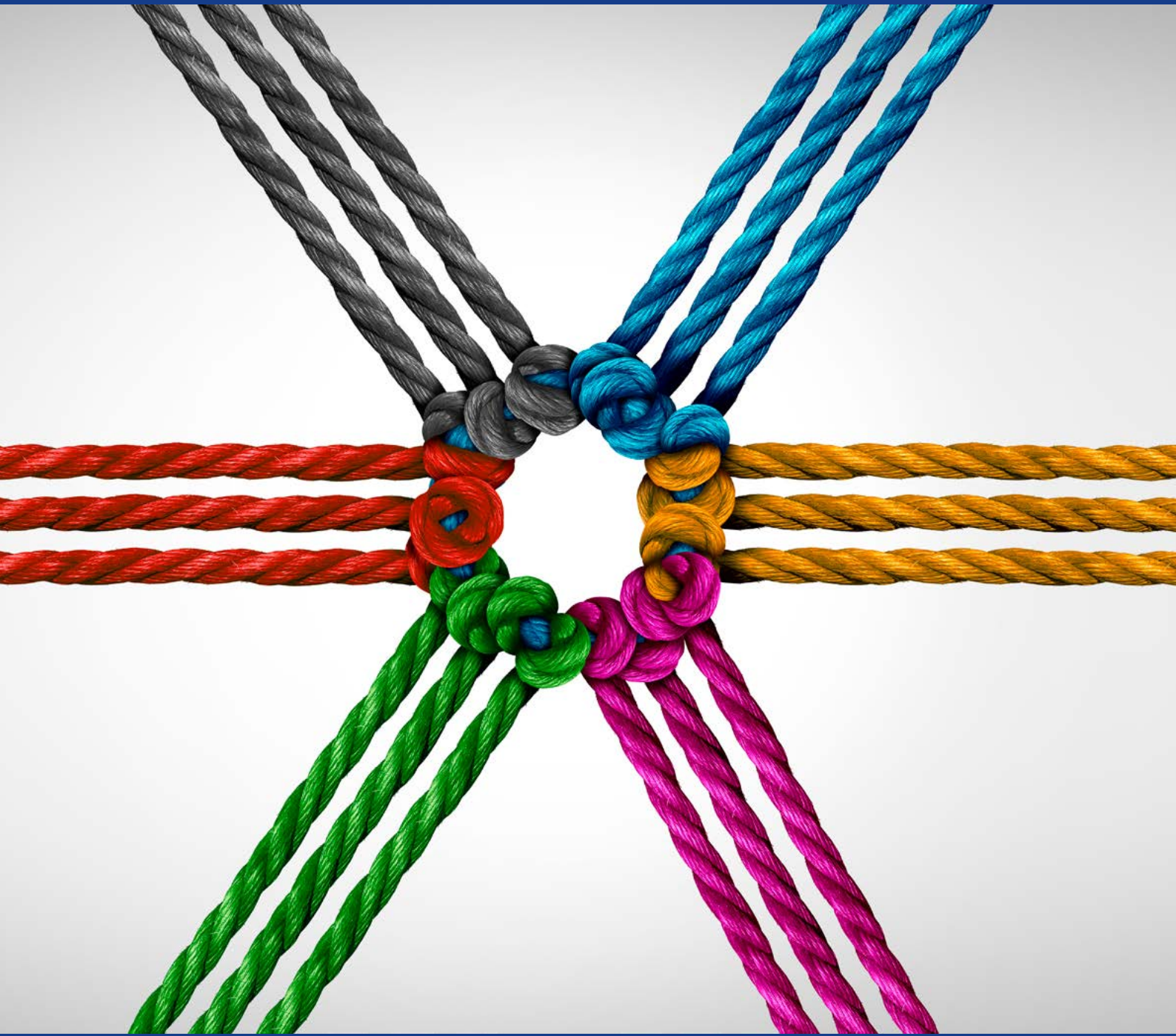
75. Pozri Medzikultúrne mestá: Policy study (Politická štúdia) a Policy brief (Informačný materiál o džentrifikácii).

Fostering meaningful interaction	Legislatíva a politika	Inštitucionálne postupy a systémy	Kultúra, komunikácia a verejný diskurz	Zapojenie občianskej spoločnosti
	<p>Legislatíva a politika</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Kde je to možné, mali by sa revidovať právne predpisy s cieľom umožniť cudzincom s legálnym pobytom, aby po niekoľkých rokoch pobytu (napríklad najneskôr po piatich rokoch) mohli hlasovať v miestnych voľbách.. ▶ V prípade potreby by sa mali zmeniť právne predpisy s cieľom umožniť rýchle, bezproblémové a cenovo dostupné získanie štátneho občianstva hostiteľskej krajiny. ▶ Malo by sa posilniť riadenie rozmanitosti prijatím noriem upravujúcich zastúpenie migrantov a menšín v správnych radách orgánov, ako sú odborové zväzy, školské rady, susedské rady, podnikové rady atď. 	<p>Inštitucionálne postupy a systémy</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Príslušné orgány by mali pozorne monitorovať akúkoľvek segregáciu žiakov z menšinového prostredia v školách, a v prípade potreby by mali miestnym orgánom pomôcť nájsť fungujúce riešenie. ▶ Mali by sa prijať stratégie medzikultúrnej policajnej práce⁷⁶ na miestnej úrovni zdôrazňujúce preventívne, participatívne a celokomunitné prístupy k bezpečnosti miest. 	<p>Kultúra, komunikácia a verejný diskurz</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Mali by sa prijať participatívne stratégie na odstraňovanie mýtov a predsudkov, ako sú napríklad stratégie⁷⁷ boja proti dezinformáciám. ▶ Malo by sa posilňovať zodpovedné politické vedenie, konštruktívne médiá a širšia verejná diskusia o otázkach rozmanitosti na základe objektívnych informácií a multiperspektívnosti. 	<p>Zapojenie občianskej spoločnosti</p>
<p>Aktívne občianstvo a účasť</p>	<p>Legislatíva a politika</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Kde je to možné, mali by sa revidovať právne predpisy s cieľom umožniť cudzincom s legálnym pobytom, aby po niekoľkých rokoch pobytu (napríklad najneskôr po piatich rokoch) mohli hlasovať v miestnych voľbách.. ▶ V prípade potreby by sa mali zmeniť právne predpisy s cieľom umožniť rýchle, bezproblémové a cenovo dostupné získanie štátneho občianstva hostiteľskej krajiny. ▶ Malo by sa posilniť riadenie rozmanitosti prijatím noriem upravujúcich zastúpenie migrantov a menšín v správnych radách orgánov, ako sú odborové zväzy, školské rady, susedské rady, podnikové rady atď. 	<p>Inštitucionálne postupy a systémy</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Kde je to možné, dospelým migrantom by sa mali ponúknuť prípravné kurzy na testy občianstva. Jazykové kurzy pre dospelých migrantov sú podstatné aj pre ich úspešnú integráciu do trhu práce, a z dlhodobejšieho hľadiska aj pre úspešné zvládnutie testov na získanie povolenia na dlhodobý pobyt alebo občianstva, ktoré takmer vždy zahŕňajú požiadavku ovládania jazyka(ov) hostiteľskej krajiny. ▶ Mali by sa zriadiť participatívne orgány alebo platformy na spoločnú prípravu, implementáciu a monitorovanie integračných stratégií, v ktorých budú zastúpené rôzne zainteresované subjekty z miestnych a regionálnych orgánov, občianskej spoločnosti (vrátane organizácií migrantov/utečencov), akademickej obce a sociálnych partnerov. 	<p>Kultúra, komunikácia a verejný diskurz</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Mali by sa konať pravidelné stretnutia a výmeny názorov s mestskými radami, mimovládnyimi organizáciami a inými organizáciami/inštitúciami, ktoré sa javia ako kľúčové na zabezpečenie primeraného toku informácií, budovanie dôvery a vytváranie sietí/partnerstiev s prístahovaleckými komunitami. ▶ Mali by sa navrhnuť spôsoby nadväzovania kontaktov s rozmanitými obyvateľmi, najmä novými prichádzajúcimi s cieľom zapojiť ich do verejnej diskusie. Mohli by to robiť skupiny sociálnych médií alebo internetové komunitné fóra na podporu zapojenia ťažko dostupných skupín. Treba zdôrazniť, že sú otvorené pre všetkých, a že každý je vítaný, a malo by sa zabezpečiť ich primerané moderovanie, aby sa zamedzili a sankcionovali prejavy intolerancie, predsudkov a nenávisťi. 	<p>Zapojenie občianskej spoločnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Mali by sa podporovať projekty, najmä na miestnej úrovni, ktoré posilňujú postavenie naturalizovaných prístahovancov a nabaďujú ich, aby hlasovali a kandidovali vo voľbách, s osobitným dôrazom na ženy a zraniteľné skupiny. ▶ Mala by sa podporovať sociálna a politická účasť organizácií občianskej spoločnosti a iniciatív, ktoré sa venujú otázkam rovnosti, ľudských práv, rozmanitosti a začlenenia, vrátane združení menšinových skupín (najmä organizácií zdôrazňujúcich rozmanitosť ich členstva a pôsobiacich ako „medzikultúrne spojky“). ▶ Migranti a menšiny by mali byť nabaďovaní, aby aktívne pracovali v združení občianskej spoločnosti (kultúrne špecifických aj všeobecných). ▶ Pre tieto združenia by sa mali organizovať školenia o nadväzovaní kontaktov s migrantmi a menšinami a o využívaní ich schopností a perspektív pri utváraní ich aktivít.

76. Pozri Medzikultúrne mestá: Manual on community policing, (Príručka pre prácu polície na miestnej úrovni), dostupná v angličtine, francúzštine, taliančine, španielčine a ukrajinčine.

77. Pozri www.coe.int/en/web/interculturalcities/anti-rumours.

Aktívne občianstvo a účasť	Legislatíva a politika	Inštitucionálne postupy a systémy	Kultúra, komunikácia a verejný diskurz	Zapojenie občianskej spoločnosti
	<p>▶ Na jednotlivých úrovniach verejnej správy by sa v záujme harmonickej medzikultúrnej spoločnosti mali zriadiť medzikultúrne rady, v ktorých by boli zastúpené medzikultúrne komunity aj autochtónna populácia, a ktoré by pôsobili ako poradné rady pre otázky súvisiace s ľudskými právami, rovnosťou, prístupom a začlenením.</p>	<p>▶ Pre zamestnancov orgánov na národnej aj miestnej úrovni by sa mali vypracovať moduly školení o dôležitosti a mechanizmoch sociálnej inovácie a účasti ako nástrojov riadenia vo verejnej správe.</p> <p>▶ Malo by sa posilniť postavenie migrantov, utečencov a všetkých ostatných členov spoločnosti a umožniť im zúčastňovať sa na tvorbe politik ako aj na navrhovaní a poskytovaní služieb ako prostriedku na realizáciu výhody rozmanitosti a na vyvrátenie predstavy, že niektoré kategórie ľudí sú len poberateľmi sociálnej podpory a ničím neprispievajú.</p> <p>▶ Mali by sa podporovať platformy pre deliberatívnu a participatívnu tvorbu politiky na miestnej aj národnej úrovni, otvorené pre občanov aj pre cudzincov s legálnym pobytom a zabezpečiť, aby sa plne využili vo všetkých etapách a na všetkých úrovniach procesu tvorby politiky.</p> <p>▶ V interných riadiacich a rozhodovacích štruktúrach organizácií poberajúcich verejné financie (mimovládne organizácie atď.) by mali byť zastúpení aj noví prichádzajúci a osoby so zahraničnými koreňmi.</p>		<p>▶ Mal by sa podporovať kolaboratívny prístup, ktorý prepája pedagógov, rodičov, sociálne služby a miestnu komunitu pri riešení výziev a zabezpečovaní vzdelávacej úspešnosti žiakov a študentov.</p> <p>▶ Mali by sa prijať ciele iniciatívy na podporu účasti migrantiek v občianskej spoločnosti, venujúúc osobitnú pozornosť ženám z patriarchálnych komunit</p>

Sekcia IV

ŠTRUKTÚRA STRATÉGIE MEDZIKULTÚRNEJ INTEGRÁCIE

Hoci každá národná/viacúrovňová medzikultúrna integračná stratégia je a priori navrhnutá pre konkrétny členský štát, vzor takéhoto plánu by mohol byť spoločný vo všetkých členských štátoch Rady Európy a mal by sa zakladať na osvedčených postupoch tvorby politiky.

Možno povedať, že bez ohľadu na jej obsah má každá efektívna verejná politika určité prvky, identifikované v tejto 10-bodovej štruktúre:⁷⁸

1. dôkazmi podložená analýza situácie, ktorú treba riešiť, z pohľadu rovnosti, rozmanitosti, interakcie a účasti;
2. celkový zámer určujúci očakávaný výsledok a jeho výhodnosť pre celú spoločnosť;
3. súbor konkrétnych cieľov, ktoré by sa dosiahli splnením tohto zámeru;
4. právne predpisy, politiky, programy, projekty a iniciatívy, ktoré už existujú alebo sa navrhujú spolu s používateľmi, ktorí ich majú implementovať;
5. štruktúry/mechanizmy potrebné na vytvorenie koherentného rámca a na aktivizáciu úplnej a efektívnej implementácie stratégie;
6. subjekty určené na prevzatie zodpovednosti, vrátane spoluprotvorby s používateľmi;
7. objem a zdroj prostriedkov potrebných na implementáciu;
8. nástroje a plán komunikácie o politike a komu je určená;
9. mechanizmy na monitorovanie a hodnotenie jej účinnosti; a
10. prostriedky na preskúmanie a revíziu politiky v tomto svetle.

78. Týchto 10 prvkov modelu zodpovedá postupnosti tvorby programu (1), iniciácie (2), rozhodovania (3), implementácie (4-8), hodnotenia (9) a revízie (10), ktoré identifikovali Andrew J. Jordan a Andrea Lenschowová, 2008. „Integrating the environment for sustainable development: an introduction” (Integrovať životné prostredie pre trvalo udržateľný rozvoj: úvod), in Jordan a Lenschowová (eds), *Innovation in environmental policy? Integrating the environment for sustainability*, (Inovácie v environmentálnej politike? Integrovať životné prostredie v záujme trvalej udržateľnosti) Edward Elgar, Cheltenham, Spojené kráľovstvo. Tento model použili viacerí členovia programu Medzikultúrne mestá (ICC) pri navrhovaní mestskej medzikultúrnej stratégie, napr. pre mesto Valletta: www.coe.int/en/web/interculturalcities/valletta.

Hoci tieto požiadavky platia pre tvorbu politiky na základe osvedčených postupov všeobecne, obzvlášť dôležité sú pre výzvu, akou je medzikultúrna, inkluzívna integrácia, vzhľadom na jej komplexnú, prierezovú a mnohostrannú povahu. Napríklad do portugalského Strategického plánu pre migráciu je zapojených 12 ministerstiev. Národná Vysoká komisia pre migráciu, ACM (Alto Comissariado para as Migrações), je kľúčová verejná inštitúcia, ktorá podlieha predsedníctvu Rady ministrov a podieľa sa na navrhovaní, implementácii a hodnotení dôkazmi podloženej politiky v oblasti migrácie. Podobne aj v Quebecu sa do navrhovania stratégie medzikultúrnej integrácie Together, we are Québec (My spolu sme Quebec) v roku 2015 zapojilo 25 ministerstiev.

Ďalším spoločným prvkom môže byť snaha o širokú účasť verejnosti na navrhovaní, prezentácii, implementácii a hodnotení stratégie. Aj keď záujem o užšie zapojenie alebo potrebnú istotu na takéto zapojenie budú mať iba kľúčové zainteresované strany, ako sú miestne orgány a špecializované mimovládne organizácie, model umožňuje, aby sa do diskusie o základných otázkach ako sú výzvy, výhody a z nich vyplývajúci celkový zámer a ciele zapojila celá spoločnosť. Toto je samo osebe kľúčové na zvýšenie kvality verejnej a politickej diskusie o výzvach a pozitívnom potenciáli integrácie a na zabezpečenie širokej legitimity a príťažlivosti stratégie v teréne. V opačnom prípade by hrozilo, že v skutočnosti by participovali iba mimovládne organizácie migrantov a utečencov, pričom zodpovednosť občanov a organizácií širšej spoločnosti za medzikultúrnu integráciu by zostala neuznaná. V Nemecku vznikol prvý plán integrácie v roku 2007 po sérii integračných summitov (Integrationsgipfel), „na ktorých si po prvýkrát sadli za jeden stôl federálna vláda a migranti, najmä moslimovia”. Odrážal širší názorový posun od etnokultúrnej definície toho, čo znamená byť Nemcom, k občianskej koncepcii „ústavného vlastenectva”. Bol aj prejavom zmierňovania medzistraníckeho napätia súvisiaceho so zmyslom integrácie, ktorú predstavitelia rôznych strán opisovali ako obojsmerný proces, v ktorom sa kladú požiadavky tak na hostiteľskú spoločnosť ako aj na nových prichádzajúcich.⁷⁹

79. Williams, H., 2014. „Changing the national narrative: evolution in citizenship and integration in Germany, 2000-10” (Zmena národného naratív: posun v otázke občianstva a integrácie v Nemecku, 2000-10), *Journal of Contemporary History* Zv. 49, č. 1, s. 54-74.

Účasť ako podstatná črta otvoreného vládnutia znamená vytváranie kanálov na priamy a participatívny dialóg s kľúčovými sociálnymi aktérmi a prijímanie politik zameraných na podporovanie priestorov pre interakciu občanov a ich spoluzodpovednosť za navrhovanie a implementáciu medzikultúrnej stratégie. Povzbudzovať účasť znamená tiež poskytovať nástroje a školenia na zvýšenie kompetencie zamestnancov verejnej správy, ktorí sú v užšom kontakte s rozmanitou populáciou. Efektívnu účasť kultúrne rozmanitých komunít navyše často ešte väčšmi komplikujú špecifické prekážky, ktorým čelia. Malo by sa urobiť potrebné prispôsobenie na zohľadnenie týchto špecifik, vrátane riešenia jazykovej rozmanitosti, zvýšenia časovej flexibility, otvorenia širšieho okruhu kanálov na prístup k informáciám, uľahčenia dostupnosti a porozumenia postupom, poskytovania mediácie a profesionálneho moderovania diskusií atď.⁸⁰

Efektívna národná stratégia medzikultúrnej integrácie musí nevyhnutne zahŕňať všetky prvky uvedeného modelu a rešpektovať ich vzájomnú prepojenosť. Pre každý z týchto 10 bodov sa ďalej uvádza päť spoločných požiadaviek, ktorým predchádza ich zdôvodnenie. Tento návrh vychádza z osvedčených postupov, ktoré vyplynuli z existujúcich stratégií, tak na národnej ako aj miestnej úrovni.

Proces tvorby stratégie by malo charakterizovať zapojenie všetkých relevantných sociálnych aktérov na každom stupni tohto procesu, vrátane nižších úrovní verejnej správy a organizácií občianskej spoločnosti a občanov, s ich bohatými poznatkami z terénu. V tomto zmysle je proces prípravy, implementácie a monitorovania stratégie takmer rovnako dôležitý ako sú výsledky, ktoré by mal dosiahnuť. Táto kľúčová úloha trvalej účasti verejnosti zabezpečí relevantnosť a dynamiku stratégie a jej vývoj postupom času.

Stratégia by sa mala pevne opierať o objektívne dôkazy, čerpať z oficiálnych štatistík, ale zároveň by mala uznávať hodnotu nezávislých odborníkov z akademického prostredia aj mimo neho. Mala by zahŕňať fakty o demografickej rozmanitosti, ako aj údaje z prieskumov o postojoch verejnosti k súvisiacim problémom. Mala by zohľadniť nerovnosť na trhu práce a v sociálnom postavení, rozdiely vo vzdelávacej úspešnosti, segregáciu v bývaní, výskyt trestných činov z nenávisti atď. Na druhej strane by stratégia mala zahŕňať aj nepretržitý zber relevantných údajov o realizácii jej výsledkov, aby aj trendy ponúkali pohyblivý obraz.

Modelová medzikultúrna stratégia by mala ďalej zahŕňať rodovú perspektívu, vyvracať stereotypy a sociokultúrne vzorce, ktoré vytvárajú nerovnoprávne mocenské vzťahy medzi ženami a mužmi,

80. Pozri *La implementación de procesos participativos interculturales en el ámbito local* [Implementácia participatívnych medzikultúrnych procesov v miestnej sfére], RECI/KALEIDOS.

a zohľadňovať viacnásobnú a intersekcionalnú diskrimináciu žien. Do procesov plánovania a implementácie by mal byť začlenený rodovo vyvážený prístup, tak v transversálnom (vo všetkých plánovaných činnostiach) aj v špecifickom ohľade (pri riešení špecifického postavenia migrantiek). Inšpiráciu v tejto oblasti môže ponúknuť mesto Bilbao (Španielsko). Strategická os programu Ženy, zdravie a násilie je založená na posilnení postavenia prisťahovalkýň prostredníctvom prevencie rodovo podmieneného násillia, podpory sexuálnych a reprodukčných práv a zdravia, a vytvárania kanálov na komunikáciu s komunitami žien zúčastnenými na programe. Program pomáha zvýšiť povedomie a informovanosť žien v ich prostredí aj mimo neho, pričom tzv. multiplikačný efekt zaručuje rozšírenie jeho dosahu na väčší počet žien, ktoré by inak zostali bokom. Súčasťou programu je strategická línia zameraná na mnohostrannú prevenciu mrzačenia ženských pohlavných orgánov.⁸¹

V ideálnom prípade by teda stratégia viacúrovňovej medzikultúrnej integrácie mala zahŕňať túto postupnosť:

Dôkazmi podložená analýza problému, ktorý treba riešiť

Príprava stratégie by mala vychádzať z kľúčových výziev rozmanitosti a začlenenia, jednoznačne identifikovaných expertmi a odborníkmi z praxe v tejto oblasti, a ich prejavov v danom členskom štáte. V celej spoločnosti sa v hojnej miere vyskytujú stereotypy a falošné predstavy o počtoch migrantov a ich vplyve, ktoré ovplyvňujú rozhodovanie smerom od inkluzívneho, medzikultúrneho prístupu. Štatisticky presný obraz skutočnej demografickej rozmanitosti krajiny je dôležitý aj na predchádzanie rasizmu, nenávisným prejavom a rozmachu xenofóbnych hnutí.

A podobne, potrebné sú dôkazy na meranie miery nerovnosti, ktorej môžu byť vystavení členovia menšinových komunít (v rozlíšení podľa pohlavia) v zamestnaní a v iných oblastiach, a ktorej riešenie prostredníctvom pozitívnych opatrení by umožnilo lepšie využiť ich talent. Dôležité je získať aj poznatky o miere segregácie v bývaní a v školstve. Systematický zber údajov o trestných činoch z nenávisti, odlišených od súvisiacich trestných činov (ako je napr. útok), ako aj údajov o nenávisných prejavoch, a nábádanie obetí políciou, aby oznamovali všetky takéto činy, sú navyše veľmi dôležité aj na pochopenie závažnosti výzvy intolerancie.

81. Bližšie informácie (v španielčine) pozri na: www.bilbao.eu/cs/Satellite?c=Page&cid=1279167082824&language=en&pageid=1279167082824&pagename=Bilbaonet%2FPPage%2FBIO_Listado.

Mal by sa robiť aj výskum zameraný na získanie dôkazov o prínose rozmanitosti. Štúdia Bertelsmannovej nadácie z roku 2008 zistila, že keby do posilnenia možnosti migrantov získať vzdelanie a vstúpiť na trh práce bolo Nemecko investovalo porovnateľné množstvo prostriedkov ako pre rodených Nemcov, namiesto vynaloženia týchto prostriedkov na sociálnu starostlivosť a pomoc prisťahovalcom, nemecký štát by bol ušetril okolo 15,6 mld. eur.⁸²

Nórsky Úrad pre integráciu a diverzitu uverejňuje súhrnnú správu o situácii v oblasti integrácie a účasti prisťahovaleckej populácie, v ktorej sú použité rôzne ukazovatele (pozri: www.imdi.no/om-imdi/rapporter/2020/indikatorer-for-integrering-2020/).

Základom správy sú údaje Nórskeho štatistického úradu, ktorý poskytuje štatistické údaje príslušným orgánom. Vláda (Ministerstvo školstva a výskumu – Úrad pre integráciu) financuje tvorbu štatistík, ktoré monitorujú situáciu prisťahovalcov v rôznych premenných, ako je zamestnávanie, vzdelanie, bývanie, príjem, postoje atď., a ktoré zostavuje nórsky štatistický úrad (SSB) (pozri: www.ssb.no/en/).

OBI Ten je spoločná iniciatíva ostrovnej rady Cabildo de Tenerife (Španielsko) a univerzity La Laguna, spustená v roku 2001 na podporu vedeckého výskumu migračných pohybov na ostrove Tenerife. Prioritný dôraz kladie na dôkazmi podložený prístup k plánovaniu a implementácii politik rozmanitosti. Od svojho vzniku OBI Ten poskytuje verejným orgánom cenné informácie o smerovaní verejnej politiky a zdrojov. V rámci iniciatívy OBI Ten sa organizujú pravidelné odborné semináre zamerané na lepšie spoznanie migračných tokov, riadenie rozmanitosti a interkulturalizmus. V súčasnosti jej bola zverená kľúčová úloha pri plánovaní a implementácii medzikultúrnej stratégie ostrovnej rady Cabildo. Pozitívne výsledky iniciatívy OBI Ten potvrdili prínos dlhodobého strategického plánovania založeného na účasti občanov. Jedným z výsledkov je program Juntos en la misma direccion (Spolu rovnakým smerom), ktorý dnes tvorí medzikultúrnu stratégiu Cabildo. Stratégiu spoločne implementujú miestna samospráva, univerzita a občianska spoločnosť, ale kompletne ju financuje Cabildo a regionálna vláda Kanárskych ostrovov.

A nakoniec, mestská rada mesta Bilbao (Španielsko) zriadila Miestne observatórium imigrácie, ktoré robí pravidelné prieskumy vnímania imigrácie. Ich súčasťou je konkrétna analýza hlavných

stereotypov, predsudkov a dezinformácií, ktoré existujú medzi obyvateľstvom v súvislosti s prisťahovalectvom a rozmanitosťou v meste.

Kľúčové prvky:

- identifikovať demografickú rozmanitosť krajiny, jej zmeny a trendy;
- zistiť, kde sa v rámci existujúcich politik nedarí umožniť prisťahovaleckému/menšinovému obyvateľstvu realizovať svoje ambície a potenciál, a z akých dôvodov (identifikovať rozdiely v príležitostiach). Osobitná pozornosť by sa mala venovať hodnoteniu kľúčových oblastí integrácie, ako sú zamestnávanie, zdravotníctvo, vzdelávanie a bývanie, a identifikovať všetky okolnosti, ktoré determinujú znevýhodnenie. Základnou súčasťou tohto hodnotenia by malo byť rodové hľadisko;
- zistiť zdroje aktuálnych alebo latentných medzikultúrnych napätí a posúdiť skúsenosti menšinových skupín v súvislosti s kľúčovými vzťahmi so širšou spoločnosťou a jej inštitúciami a s organizáciami verejného a súkromného sektora;
- zmapovať inštitúcie a organizácie, ktoré majú riešiť nerovnaké zaobchádzanie a medzikultúrne trecie plochy, a doteraz realizované riešenia (bez ohľadu na to, či boli alebo neboli účinné);
- identifikovať príklady excelentnosti v prípade zistení, že v konkrétnych organizáciách alebo na konkrétnych územiach existujú menšie rozdiely, pokiaľ ide o príležitosti a úspešnosť, a vyššia sociálna dôvera prekonávajúca etnické a kultúrne rozdiely, a skúmať prístupy, ktoré prispeli k tomuto výsledku;
- v širokej miere čerpať z nezávislého výskumu, aby sa zabezpečila objektivita týchto dôkazov;
- zabezpečiť, aby v tejto kritickej dôležitej počiatočnej fáze mohli vyjadriť svoj názor menšinové aj väčšinové mimovládne organizácie vybavené primeranou odbornou spôsobilosťou, a vyhodnotiť všetky konkrétne potreby vyplývajúce zo spôsobu, akým sa ľudia rozhodnú prejavovať svoju identitu.

Celkový zámer týkajúci sa výziev medzikultúrnej integrácie

Celkový zámer stratégie by mal vyplývať z už uvedených hnacích síl a výziev v oblasti rovnosti a rozmanitosti. Preto je rozhodujúce mať silný a jednoduchý zámer, ktorý jasne zapadá do celonárodného kontextu, a otvorene rieši zjavné výzvy. Mal by však predstavovať pozitívne potvrdenie – riešenie – uznávajúce prínos pre sociálnu súdržnosť, potvrdenie ľudských práv,

82. Pozri Fritschi, T. a Jann, B., 2008. *Social costs of insufficient integration of immigrants in Germany (Sociálne náklady nedostatočnej integrácie prisťahovalcov v Nemecku)*. Bertelsmannova nadácia, Gütersloh, Nemecko; a „Integration: what works?“ (Integrácia: čo funguje?). výskumná správa Vidhya Ramalingamu pre Inštitút pre strategický dialóg s podporou Inštitútu otvorenej spoločnosti.

hospodársky rozvoj, demografickú životaschopnosť, humanitárne záväzky, bezpečnosť a prosperitu, a mal by všeobecne reprezentovať výhodu rozmanitosti, ktorá by sa mala prostredníctvom stratégie dosiahnuť. Stratégia by nemala mať politický podtón – integrita je pri riešení otázok integrácie podstatná. V tomto kontexte politické vedenie znamená ponúknutie alternatívneho posolstva zameraného na budúcnosť, ktoré vyvažuje výzvy a príležitosti rozmanitosti a rovnosti, a ktoré väčšina občanov – nielen príslušníci menšínových komunít – vnímajú ako prijateľné.

Táto vízia by sa mala zakladať na silných dôkazoch hodnoty rozmanitosti a rovnosti pre sociálny a ekonomický pokrok. Medzikultúrny prístup k integrácii ponúka kľúčové argumenty pre takúto víziu: napríklad štúdia Skupiny pre migračnú politiku, ktorá dáva do vzťahu postavenie miest v Indexe medzikultúrnych miest a ich postavenie v Indexe kvality života v európskych mestách, zistila silnú štatistickú väzbu medzi miestnymi medzikultúrnymi politikami a miestnym blahobytom a ukázala, že medzikultúrne politiky voličov neodrádzajú. Obyvatelia miest so silnejšími medzikultúrnymi politikami, najmä pokiaľ ide o presadzovanie interkulturalizmu, si s vyššou pravdepodobnosťou myslia, že cudzinci sú pre ich mesto prínosom, a miestne služby a verejné inštitúcie považujú za dôveryhodné a efektívne. Keď občania dôverujú svojmu sociálnemu rámcu, je pravdepodobnejšie, že sa budú angažovať a hrať aktívnu úlohu v jeho rozvoji.⁸³

Otvorená spoločnosť bude neustále obnovovaná tými, ktorých priťahujú jej príležitosti a ktorí prispievajú k jej dynamike. Súdržná spoločnosť je taká, ktorej všetci členovia sa môžu cítiť bezpečnejšie – a ktorá môže vynakladať viac prostriedkov na sociálne programy, pretože systém trestného súdnicstva z nej bude odčerpávať menej prostriedkov.

Vo Švajčiarsku tvorí rámec pre integračné politiky a opatrenia, vrátane jazykových kurzov, Kantonálny integračný program (PIC 2018-2021) a Agenda pre integráciu Švajčiarsko (AIS). Veľmi úspešne ich implementuje kantón Neuchâtel (člen programu Medzikultúrne mestá), ktorý ponúka jazykové kurzy, program počítačovej gramotnosti, budovanie kapacít pre profesionálnu integráciu migrantov, vytvorenie siete „poradcov pre sociálnu a profesionálnu integráciu“ poskytujúcich individuálnu a personalizovanú následnú pomoc osobám s azylovým pozadím, aktivity súvisiace s pomocou v rodičovstve a ranom detstve (pomoc pri získaní miesta v zariadeniach starostlivosti o deti, posilňovanie

83. Skupina pre migračnú politiku, 2017. „How the intercultural integration approach leads to a better quality of life in diverse cities“ (Ako prístup medzikultúrnej integrácie vedie k zlepšeniu kvality života v rozmanitých mestách), materiál pre sieť Medzikultúrne mestá.

viacjazyčnosti rodičov a detí), dotácie na opatrenia podporujúce spolužitie, zoznámenie sa migrantov s miestom, kde žijú, a ich zapájanie do miestnej komunity, školenia o rozmanitosti pre odborníkov z rôznych oblastí (zdravotníctvo, polícia, zamestnávanie, sociálne a profesionálne poradenstvo, rané detstvo), spolupráca s mestami v kantóne s cieľom koordinovať prijímanie nových prichádzajúcich, zavedenie občiansky zameraného postupu (povzbudzovanie namiesto nátlaku) na získanie štátneho občianstva, zavedenie informačného systému pre nových prisťahovalcov, najmä v ich pôvodnom jazyku, koordinácia opatrení na zvýšenie povedomia o problematike rasizmu a diskriminácie (vrátane Akčného týždňa proti rasizmu), koordinácia „Komunity pre integráciu a multikultúrnu súdržnosť“, ktorá združuje zástupcov prisťahovaleckých komunít a subjektov zaoberajúcich sa integráciou migrantov.

Štátna rada kantónu Neuchâtel sa rozhodla zahrnúť rozmanitosť ako zdroj aj do svojho súčasného legislatívneho programu. Cieľom tejto ambície Štátnej rady je potvrdiť historický záväzok kantónu podporovať interkulturalitu, ale tiež posilniť príkladnú úlohu miestnych orgánov v riadení rozmanitosti. Jedným z nosných opatrení kantónu je implementácia cestovnej mapy pre otvorený a rovnoprávny štát. Táto cestovná mapa je prierezová (pretože sa vzťahuje na celú administratívu a niekoľko miest v kantóne) a komplexná, pretože je založená na 3 osiach:

- 1) Ocenenie rozmanitosti štátom, ktorý ide príkladom
- 2) Ocenenie rozmanitosti zabezpečením rovnakého prístupu k výhodám
- 3) Ocenenie rozmanitosti vnímanej z pohľadu zamestnávateľa.

Treba tiež poznamenať, že mesto Neuchâtel realizuje aktivity na podporu integrácie a rozmanitosti na samosprávnej úrovni. V roku 2018 zaviedlo politiku medzikultúrnej integrácie, ktorej základy vychádzajú z politických rámcov Švajčiarskej konfederácie a kantónu Neuchâtel, ako aj z medzinárodných štandardov a referencií. Cieľom medzikultúrnej integračnej politiky mesta Neuchâtel „je podporovať sociálnu súdržnosť, rovnakú dôstojnosť a blahobyt pre všetkých ľudí žijúcich v meste tým, že svojimi politickými rozhodnutiami vytvára potrebné podmienky na udržiavanie harmonických vzťahov založených na vzájomnom porozumení“.

Hlavný princíp Politiky ľudských práv mesta Reykjavík (Island) vychádza z medzinárodných zmlúv o ľudských právach, legislatívy a zásady rovnosti. Zásady rovnosti a nediskriminácie obsahuje aj článok 65 islandskej ústavy. Stanovuje, že všetci ľudia by mali požívať ľudské práva, mali by si byť

rovní pred zákonom, a nemali by byť diskriminovaní na základe určitých charakteristík alebo iných neobjektívnych dôvodov. Pri prijímaní rozhodnutí, ktoré by mohli mať rozdielny vplyv na ľudí z dôvodu rozdielnosti ich postavenia, musí mesto Reykjavík konzultovať s organizáciami, ktoré bojujú proti diskriminácii z uvedeného dôvodu. Politika ľudských práv je zacielená na aktívnu účasť v spoločnosti a uvádza, že by sa mal ceniť prínos každého jedného človeka. Mesto uplatňuje rôzne modely a politiky medzikultúrnej integrácie. Jedným z jeho cieľov je umožniť všetkým jeho obyvateľom tešiť sa z rozmanitej, dynamickej kultúry a komunity, v ktorej vzťahy medzi ľuďmi rozmanitého pôvodu charakterizuje poznanie, otvorenosť, rovnosť a vzájomný rešpekt. Všetky inštitúcie mesta sa musia prispôbiť medzikultúrnej spoločnosti, a vo svojich plánoch činnosti na všetkých úrovniach musia uplatňovať Politiku pre prisťahovalcov, utečencov a žiadateľov o azyl.

Rada mesta **Bilbao** vo svojom Mestskom pláne občianstva a rozmanitosti si ako cieľ svojej stratégie stanovila záväzok „rozvíjať medzikultúrnu spoločnosť, v ktorej sa rozpory môžu riešiť na základe rovnosti, a v ktorej sa podporuje rozmanitosť zdrojov každého občana, aby všetci spoločne prispievali k rozvoju mesta. Mesto, v ktorom každý aktívne participuje, a každý má príležitosť zapojiť sa do spoločného projektu spolunažívania“. Plán „určuje z medzikultúrnej perspektívy smerovanie verejných politik k posilňovaniu sociálnej súdržnosti a k rozvoju mesta, aby sa čo najlepšie využili výhody rozmanitosti“.

Kľúčové prvky:

- a) uľahčovať pravidelnú verejnú diskusiu o tom, ako čo najlepšie riešiť výzvy medzikultúrnej integrácie, a o príležitostiach, ktoré prinášajú;
- b) vytýčiť cieľ stratégie, v ktorom je pozitívne potvrdená integrácia ako obojsmerný proces založený na rovnakom prístupe k právam a príležitostiam bez diskriminácie, opatreniach na odstránenie znevýhodnenia a nerovnosti pre všetky skupiny, a ktorý znamená prínos pre celú spoločnosť;
- c) vyhýbať sa prijatiu príliš ambiciózneho vízie, ktorá by nebola uskutočniteľná v teréne;
- d) používať jazyk rovnosti a začlenenia vyjadrujúci posolstvo, že diskriminácia vedie k plytvaniu talentom a potenciálom ľudí, zatiaľ čo rozmanitosť a rovnosť vedú k blahobytu a k lepšiemu životu pre všetkých;
- e) zabezpečiť súlad s inými kľúčovými stratégiami, napríklad v oblasti trvalo udržateľného rozvoja a rozvojovej spolupráce; a
- f) zameriavať sa na výhody rozmanitosti pre celú spoločnosť.

Súbor cieľov, ktoré pomôžu dosiahnuť tento zámer

Jasný a presvedčivý zámer sa musí rozložiť na nespojitý súbor vymedzených cieľov, prostredníctvom ktorých sa bude plniť – alebo bude jasne vyjadrená teória zmeny. Je pravdepodobné, že keby sa tento proces formulácie zámeru a súvisiacich cieľov neurobil správne, zámer by nahradila ambiciózna vízia vyčarovaná zo vzduchu, ktorá by nebola zmysluplne vykonateľná v teréne, a ciele by nahradil deskriptívny súbor oblastí politiky (trh práce, bývanie a pod.), ktoré by boli iba nadpismi, pod ktorými by boli načrtnuté dlhé zoznamy neprepojených integračných aktivít. Ak sa v doterajších národných integračných stratégiách vyskytoval opakovaný nedostatok, bolo to práve v tomto bode politického procesu z dôvodu neprítomnosti cieľov typu „urobiť“, ktoré by mali určiť smer a vytvoriť rámec pre konkrétnu operacionalizáciu stratégií.

Rakúsko si vo svojom Národnom akčnom pláne pre integráciu (NAP.I prijatom v januári 2010) vytýčilo jasné ciele a opatrenia na integráciu migrantov. Popri všeobecných usmerneniach integračnej politiky sa NAP.I podrobne zaoberá výzvami, princípmi a cieľmi v týchto oblastiach činnosti: i) jazyk a vzdelávanie, ii) práca a povolanie, iii) právny štát a hodnoty, iv) zdravie a sociálne veci, v) medzikultúrny dialóg, vi) šport a voľný čas, vii) život a viii) regionálny rozmer integrácie.

Veľký pokrok predstavuje integračný zákon z roku 2017: Rakúsko v ňom ustanovilo jasné pravidlá na zabezpečenie sociálnej súdržnosti a sociálneho mieru. Za cieľ úspešnej integrácie považuje výhodnosť pre celú spoločnosť. Integračný zákon sa riadi zásadou „integrácia podľa zásluh“. Základné faktory sú: znalosť nemeckého jazyka, ekonomická sebestačnosť a rešpektovanie rakúskych a európskych zákonov a hodnôt. Integračný zákon vymedzuje práva a povinnosti osôb, ktoré majú nárok na udelenie azylu alebo na poskytnutie doplnkovej ochrany, a štátnych príslušníkov tretích krajín s povolením k pobytu.

V súčasnosti sa pripravuje aj národný akčný plán (NAP) proti rasizmu a diskriminácii. Jeho hlavným cieľom je zapojiť všetkých relevantných aktérov (ministerstvá, spolkové krajiny, mimovládne organizácie, občiansku spoločnosť), usmerniť zodpovedné orgány a subjekty, podnietiť verejný diskurz a výskum, a tiež implementovať NAP v iniciatívach, projektoch a opatreniach.

Na základe vládneho programu sa v súčasnosti vykonáva národná stratégia boja proti antisemitizmu v súčinnosti so všetkými dotknutými subjektmi.

Úplne prvý takýto plán prijatý v Španielsku v roku 2007 zostáva vzorom hodným nasledovania, s 10 cieľmi dezagregovanými do série konkrétnych aktivít, ktoré komplexne pokrývali široké spektrum intervencií. V jeho druhej iterácii prebiehajúcej od roku 2011 sa spätne konštatovalo, že jednotlivé prvky, od diagnózy cez programy a opatrenia až po výsledky, boli dobre prepojené.⁸⁴

Mestský plán občianstva a rozmanitosti rady mesta **Bilbao** identifikuje celkový zámer a špecifické ciele v 15 oblastiach intervencie v súlade s Indexom medzikultúrnych miest.

V Politike pre prisťahovalcov, utečencov a žiadateľov o azyl mesta **Reykjavík** (Island) sa odrážajú rôzne úlohy mesta, ktorého zodpovednosť je rozdelená do piatich rôznych oblastí: mesto ako orgán, mesto ako zamestnávateľ, mesto ako poskytovateľ služieb, mesto ako partner a mesto vo verejnom obstarávaní. Následne sa robí selektívny výber aktivít na budovanie inkluzívnej spoločnosti s plnou podporou mesta.

Kľúčové prvky:

- spolupracovať so všetkými zainteresovanými stranami na dosiahnutí výsledkov obsiahnutých v celkovom zámere;
- definovať ich ako súbor nespojitých cieľov zameraných na celú spoločnosť a nielen na migrantov a menšiny;
- udržať jednociferný počet týchto cieľov;
- zabezpečiť, aby to boli ciele typu „urobiť“, a nielen popis oblastí politiky; a
- uistiť sa, že každý cieľ je výsledkom a nie iba výstupom.

Programy a projekty, ktoré sa majú navrhovať a implementovať spolu s používateľmi

K dobre navrhnutým cieľom je potom potrebné priradiť ohraničený počet nástrojov, vrátane právnych predpisov, politik, programov, projektov, opatrení a aktivít. Mohli by zahŕňať už existujúce zdroje, ktoré by jednoducho stačilo štruktúrovaným a koordinovaným spôsobom presmerovať na ciele a jednotlivých používateľov, uznávajúc, že používatelia môžu mať v mnohých prípadoch komplexné potreby. V súvislosti s programami a projektmi by verejné orgány mali pamätať na to, že mimovládne organizácie môžu byť niekedy flexibilnejšími a pohotovejšími realizátormi projektov ako ministerstvá, ktoré však musia zostať zodpovedné za proces a koordináciu aktivít,

84. Pozri <https://ec.europa.eu/migrant-integration/?action=media.download&uuiid=53CAE156-EC04-F55F-50018C9179C2F7AA> (v španielčine).

zabezpečenie ich udržateľnosti a vplyvu v čase. Preto treba dbať na to, aby noví prichádzajúci do krajiny neboli posúvaní od jednej agentúry, ktorá sa zaoberá jedným problémom, do inej agentúry zaoberajúcej sa iným problémom, a na to, aby stratégia a jej ciele boli koncipované iba s cieľom riešiť problémy.

Jadrom **nemeckého** prístupu je integračný program, ktorý v jednom balíku obsahuje rôzne prvky, ako je učenie sa jazyka, príprava na povolanie a občianska orientácia. **Švédsky** úvodný program pre utečencov sa začína individualizovaným úvodným plánom vypracovaným na základe dialógu medzi verejnou službou zamestnanosti a utečencom, v ktorom sa zisťuje jeho dosiahnuté vzdelanie, predchádzajúce pracovné skúsenosti, potreba odbornej prípravy a ďalších iniciatív. Verejné orgány vo **Fínsku** sú povinné vypracovať plán na zabezpečenie rovnosti a plán integrácie a tieto plány posudzovať spoločne.

Portugalské národné centrá pre podporu integrácie migrantov zriadili jednotné kontaktné miesta pre nových prichádzajúcich poskytujúce viacjazyčné služby a kultúrnu mediáciu. Okrem toho program Portugalčina pre všetkých (PPT), určený pre prisťahovalcov žijúcich v Portugalsku s platným povolením na pobyt, ponúka bezplatné certifikované kurzy portugalského jazyka a kurzy odbornej portugalčiny pre rôzne sektory (napr. maloobchod, stravovacie a ubytovacie služby, salóny krásy, stavebníctvo, inžinierske stavby). Ďalšie neformálne vzdelávacie aktivity zabezpečujú kooperatívnym spôsobom verejné aj súkromné neziskové subjekty; tieto aktivity sú doplnkom formálneho vzdelávania a predstavujú ďalšiu pomoc pri výučbe portugalského jazyka. Ponuku vzdelávania uzatvára ACM (Vysoká komisia pre migráciu), ktorá organizuje školenia o medzikultúrnom vzdelávaní, medzikultúrnom dialógu, prístupe migrantov k zdravotníckym službám, právnych predpisoch týkajúcich sa občianstva a prisťahovalectva pre občanov, odborníkov a subjekty, ktorých sa priamo alebo nepriamo týka medzikultúrny prístupom k migrácii. A napokon, v rámci Vysokej komisie pre migráciu pôsobí od roku 2015 pracovná skupina pre medzináboženský dialóg, ktorej cieľom je prehĺbiť tento dialóg ako prostriedok na zvýšenie sociálnej súdržnosti, účasti a integrácie migrantov a menšín. V súčasnosti túto skupinu tvorí 14 náboženských spoločností.

Nórska vláda zrušila terajší úvodný zákon (tzv. Introduction Act) a prijala nový zákon o integrácii – nový Integračný zákon, ktorý nadobudol účinnosť v januári 2021. Integračný zákon ustanovuje rámec, prostredníctvom ktorého môžu prisťahovalci utečeneckého pôvodu v Nórsku získať potrebnú prípravu na zamestnanie alebo vzdelávanie. Integračný zákon upravuje úvodný program a výučbu nórskeho

jazyka a spoločenských vied. Cieľom úvodného programu je umožniť každému účastníkovi získať základné zručnosti v nórskom jazyku, oboznámiť ho s nórskou spoločnosťou, a pripraviť ho na zamestnanie alebo na ďalšie vzdelávanie. Právo a povinnosť zúčastniť sa na programe majú okrem osôb s pobytom povoleným z humanitárnych dôvodov a ich rodinných príslušníkov aj utečenci a ich rodiny. Úvodný program je individuálne prispôsobený denný program. Účastníci majú nárok na úvodnú dávku, ktorá zodpovedá dvojnásobku základnej sumy v systéme štátneho poistenia na ročnej báze. Dávka je zdaniteľná.

Nový zákon pre úvodný program navrhuje, okrem iného:

- ▶ povinné zmapovanie zručností a poradenstvo pre výber povolania pred nástupom do úvodného programu;
- ▶ trvanie programu sa môže pohybovať od troch mesiacov do štyroch rokov v závislosti od predchádzajúceho vzdelania účastníka a cieľov úvodného programu;
- ▶ program zahŕňa výučbu nórskeho jazyka, spoločenskovedných predmetov a opatrenia pripravujúce na zamestnanie alebo na ďalšie vzdelávanie;
- ▶ povinný kurz na posilnenie postavenia pre všetkých;
- ▶ účastníkov mladších ako 25 rokov bez vyššieho sekundárneho vzdelania treba podporiť najmä v tom, aby úvodný program využili na získanie vyššieho sekundárneho vzdelania;
- ▶ súčasnú požiadavku počtu hodín výučby v nórcine nahradí požiadavka dosiahnutia určitej úrovne ovládania jazyka;
- ▶ zavádza sa požiadavka na kvalifikáciu učiteľov poskytujúcich výučbu nórskeho jazyka pre prisťahovalcov.

Severné Macedónsko v súčasnosti implementuje svoju prvú národnú stratégiu pod názvom Jedna spoločnosť a interkulturalizmus; tento dokument bol vypracovaný v spolupráci so 140 mimovládnyimi organizáciami pôsobiacimi v krajine. Koordinačný orgán pre stratégiu a Nansenovo centrum pre dialóg v Skopje uzavreli dohodu o spolupráci na vývoji modulu medzikultúrneho vzdelávania pre pedagogických pracovníkov v krajine. Tento vzdelávací program zohľadňuje víziu národnej stratégie na podporu medzikultúrnych vzťahov a integračných procesov a na vytváranie vzdelávacieho prostredia, ktoré podporuje kultúrnu rozmanitosť. Je štruktúrovaný do niekoľkých konkrétnych oblastí, ktoré umožnia každému účastníkovi zoznámiť sa s konceptom medzikultúrneho vzdelávania a získať zručnosti na posilnenie interakcie, spolupráce a

dôvery medzi učiteľmi, žiakmi a rodičmi z rôznych etnických komúní. V roku 2020 sa ročného cyklu školení zúčastnilo 180 učiteľov, odborníkov z príslušných oblastí a predškolských pedagógov z celej krajiny.

V rokoch 2016-2018 mesto **Gdansk** (Poľsko) prijalo a implementovalo svoj Model integrácie prisťahovalcov, vypracovaný s účasťou zainteresovaných strán a obyvateľov mesta. Model komplexne kombinuje aktivity všetkých útvarov a agentúr mesta s cieľom riešiť integráciu v ňom žijúcich cudzincov a začleniť rovnaké zaobchádzanie do všetkých politík mesta. Tieto politiky majú celý rad silných stránok, ako je napríklad ich participatívny charakter, dlhodobý cieľ, podrobne prepracovaná metodika a napokon aj široký výber zainteresovaných subjektov. V roku 2019 bola použitá podobná metodika na implementáciu Modelu integrácie prisťahovalcov v **Pomoranskom vojvodstve**.

Rada mesta **Barcelona** (Španielsko) prijala mestský plán boja proti islamofóbii s 28 opatreniami, ktorých cieľom je zaručiť sociálnu súdržnosť a chrániť ľudské práva. Plán bol prediskutovaný a schválený v rámci procesu, do ktorého boli zapojení odborníci na ľudské práva a nediskrimináciu, odborní zamestnanci mesta, sociálne subjekty a organizácie z moslimskej komunity. Úrad pre nediskrimináciu (OND) sa stal hlavným orgánom mestskej rady pre občanov a organizácie pre dokumentovanie, nahlasovanie, vzdelávanie a poradenstvo týkajúce sa trestných činov z nenávisťi a nenávisťných prejavov. Zbiera a triedi údaje s cieľom získať presnejší obraz o situácii v meste a aktivovať mechanizmy na oficiálne oznamovanie trestných činov z nenávisťi a nenávisťných prejavov, a v prípade potreby vedie súdne spory v dôležitých veciach. Pre zamestnancov mesta pracujúcich v tejto oblasti, vrátane mestskej polície, sú organizované vzdelávacie programy.

A napokon v **Lubline** (Poľsko) sa v rámci projektu Lublin pre všetkých overoval participatívny model riadenia rozmanitosti inšpirovaný švajčiarskym kantónom Neuchâtel. Bola vytvorená Skupina na podporu integrácie s účasťou predstaviteľov mesta, mimovládnych organizácií a ďalších inštitúcií s cieľom: i) vymieňať si informácie a vyvíjať riešenia na podporu integrácie cudzincov v Lubline; ii) uskutočniť výskum postojov voči cudzincom v Lubline; iii) organizovať workshopy o medzikultúrnej kompetencii; iv) navrhnuť celospoločenskú kampaň odrážajúcu rozmanitosť obyvateľov mesta. Mestský úrad zriadil a prevádzkuje aj linku pomoci pre cudzincov, Foreigners Help Desk – vysoko špecializovanú službu, jednu z prvých svojho druhu v Poľsku. Okrem toho boli vôbec po prvýkrát v Poľsku niektorí cudzinci zamestnaní ako štátni zamestnanci na mestskom úrade.

Kľúčové prvky:

- a) pri každom celi uviesť iniciatívy potrebné na dosiahnutie výsledku;
- b) vyhýbať sa zoznamom neprepojených aktivít bez potrebnej synergie;
- c) zaistiť, aby programy boli organizované podľa individuálnych potrieb a nie ako inštitucionálne „silá“,⁸⁵
- d) určiť útvary zodpovedné za danú aktivitu a ďalších kľúčových aktérov zapojených do jej realizácie;
- e) využívať už existujúce projekty, vrátane projektov mimovládnych organizácií, ktoré sa osvedčili;
- f) zabezpečiť, aby identifikované programy boli v súlade s princípmi medzikultúrneho modelu: aby podporovali rovnosť, uznávali rozmanitosť, podporovali interakciu a zahŕňali účasť občanov na navrhovaní, implementácii a hodnotení;⁸⁶
- g) podporovať inovatívne projekty, ktoré by v prípade úspechu bolo možné replikovať.

Štruktúry/mechanizmy potrebné na vytvorenie koherentného rámca

Medzikultúrny model musí byť transversálne včlenený do všetkých verejných činností, s čím súvisí potreba preformulovať klasické štruktúry internej a externej práce, ktoré často nie sú prispôbené novým výzvam vyplývajúcim z rastúcej rozmanitosti. Transverzálnosť znamená zapájanie rôznych ministerstiev, posilňovanie dialógu medzi jednotlivými oblasťami verejného sektora, výmenu poznatkov a zapájanie ďalších kľúčových aktérov na dosiahnutie spoločného cieľa, ktorý presahuje rámec rezortných kompetencií jednotlivých ministerstiev.

Začleňovanie medzikultúrneho hľadiska je stratégia, ktorá má zabezpečiť zohľadňovanie potrieb a skúseností všetkých kultúrnych skupín pri vývoji, implementácii, monitorovaní a hodnotení všetkých politík, programov a inštitucionálnych projektov, aby z nich mala prospech rozmanitá populácia za rovnakých podmienok, v súlade so základnými princípmi spravodlivosti, účasti a rešpektovania ľudských práv.⁸⁷

Dôležitosť uplatňovania tohto prístupu v súbore verejných politík podporujú dva hlavné argumenty:

85. Výraz organizačné silá opisuje izolovanosť, ku ktorej dochádza, keď zamestnanci alebo celé oddelenia v rámci organizácie si nechcú alebo si nemajú ako vymieňať alebo spoločne využívať informácie a znalosti.

86. V rámci programu Medzikultúrne mestá sa pripravuje príručka a kontrolný zoznam ([guide and checklist](#)) pre prvé hodnotenie návrhov projektov z pohľadu medzikultúrnej optiky.

87. Pozri *Guide to intercultural competencies applied to the development of public administration projects* (Príručka o medzikultúrnych kompetenciách aplikovaných na navrhovanie projektov verejnej správy).

- ▶ normatívny argument: interkulturalita ako cieľ sám osebe. Spolupráca je založená na hodnotách, ktoré usmerňujú ciele a aktivity k uznávaniu a presadzovaniu ľudských práv – vrátane individuálnych a kolektívnych práv – a prispievajú k sociálnej spravodlivosti;
- ▶ funkčný argument: interkulturalita ako prostriedok na dosiahnutie cieľa. Uznávanie a riadenie kultúrnej rozmanitosti generuje lepšie výsledky a vyššiu udržateľnosť dosahu našich činností.⁸⁸

Hoci existujú špecifické potreby, ktoré si môžu v určitých momentoch (proces prijímania, právne postavenie atď.) vyžadovať prijatie dodatočných a selektívnych opatrení, integráciu migrantov môžu podporovať aj všeobecné programy určené pre všetkých občanov, pokiaľ sa primerane prispôbia niektoré už existujúce procesy alebo štruktúry.⁸⁹ Začlenenie princípu rovnakého zaobchádzania a príležitostí do rámca všeobecných politík by tak viedlo k zmene dvoch základných aspektov ich riadenia, konkrétne:

- ▶ na procesnej úrovni by sa to týkalo spôsobu, akým sú koncipované a poskytované administratívne služby, aby bolo možné posúdiť rôzne situácie a postavenie, v ktorých by sa mohli ocitnúť kultúrne skupiny a rozmanití jednotlivci, a rovnocenne uspokojovať ich potreby;
- ▶ na štruktúrnej úrovni by sa to týkalo štruktúry a organizačných foriem administratívneho a úradníckeho aparátu, aby sa hneď na začiatku odstránili prvky, ktoré by mohli viesť k sociálnej nerovnosti.

Pretože zjednotenie a usmerňovanie úsilia celej verejnej správy a spoločnosti si bude vyžadovať nové štruktúry a mechanizmy, na zabezpečenie jednotného prístupu celej vlády budú potrebné medziministerské a medziodborové dojednania, najlepšie pod vedením nezávislého koordinačného orgánu (pozri už uvedený „uzlový bod“). Tomuto orgánu by mal byť udelený mandát z najvyššej vládnej úrovne. Je paradoxné, že jedným z najlepších spôsobov, ako sa vyhnúť úskaliam, ktoré predstavujú oddelené rezortné „silá“, je čo najširšie zapojenie mimovládnych organizácií do implementácie (a navrhovania) stratégie. Tieto totiž môžu pôsobiť ako transversálna sila tam, kde sú úradníci zvyknutí skôr na to, že sú zovretí v hraniciach byrokratických obmedzení. V Írsku sa to ukázalo byť užitočné na priame zapracovanie pohľadu používateľov služieb do procesu implementácie.

88. Nemecká spoločnosť pre medzinárodnú spoluprácu (GIZ) GmbH (2013), metodická príručka *Mainstreaming the intercultural approach in governance sector programs and projects* (Začlenenie medzikultúrneho prístupu do programov a projektov sektoru riadenia a správy), na základe skúseností programu Dobré riadenie vecí verejných a štátna reforma v Peru, Lima, s. 23.

89. Generálne riaditeľstvo pre spravodlivosť, slobodu a bezpečnosť (Európska komisia) (2007).

Mohla by byť potrebná špecializovaná agentúra, ako je napríklad BAMF (Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, Spolkový úrad pre migráciu a utečencov) v Nemecku, alebo prinajmenšom by existujúce agentúry mali dostať nové mandáty. V oboch prípadoch by sa vzhľadom na nové zákonné povinnosti mohla vyžadovať nová právna úprava. Dôležité je tiež zaistiť koherentné vzťahy medzi jednotlivými úrovňami verejnej správy, vrátane regionálnej a obecnej, aby sa predišlo zbytočným kompetenčným sporom, ako bolo naznačené v predchádzajúcej časti o viacúrovňovom riadení. V Nórsku napríklad existuje dvojstranné partnerstvo medzi asociáciou miestnych orgánov a národnou vládou, ktoré úspešne rieši „rozdelenie bremena“ pri rozmiestňovaní utečencov, spojenom s primeranou finančnou podporou. Podporou horizontálnych sietí priamo v teréne sa môže užitočne kompenzovať prístup zhora nadol – ako potvrdzujú skúsenosti národných sietí programu Medzikultúrne mestá v členských štátoch.

Dobré príklady viacúrovňového riadenia poskytujú **Portugalsko** a **Fínsko**:

V **Portugalsku** Rada pre migráciu združuje ministerstvá a agentúry, asociácie migrantov, samosprávy, sociálnych partnerov a ďalších. ACM (Vysoká komisia pre migráciu) má program (vrátane financovania) pre integračné plány miestnych samospráv dopĺňujúce národnú stratégiu. Má aj Miestne centrá na podporu integrácie migrantov (CLAIM) – decentralizované centrá (116) zriadené v partnerstve medzi ACM a samosprávami, inštitúciami pre vyššie vzdelávanie alebo organizáciami občianskej spoločnosti. Uplatňujú viacúrovňové riadenie a integrovaný prístup a súčasťou ich služieb je poskytovanie informácií a podpory v reakcii na potreby migrantov v rôznych oblastiach, vrátane regularizácie postavenia migrantov, občianstva, zlučovania rodín, bývania, zamestnania a sociálneho zabezpečenia. A napokon, Projekt medzikultúrnej mediácie, realizovaný v rokoch 2018 až 2021 v 12 obciach, bol zameraný na vytváranie a rozvoj medzikultúrnych mediálnych tímov uľahčujúcich integráciu prisťahovaleckých komúní a rómskych a kočovníckych komúní. Mediátormi sú miestni ľudia, prisťahovalci alebo Rómovia. Hrajú kľúčovú úlohu pri skracovaní vzdialenosti medzi prisťahovalcami a verejnými službami. Mediátori pracujú najmä na medzikultúrnej komunikácii, dialógu a vzájomnom porozumení. Pracujú aj na prevencii a riešení konfliktov využívajúc zásady medzikultúrnej mediácie.

Vo **Fínsku** pôsobí Poradný výbor pre etnické vzťahy pod záštitou ministerstva spravodlivosti, ktorý spája odborníkov na migráciu z národnej, regionálnej a miestnej úrovne, od verejných činiteľov až po zástupcov občianskej spoločnosti. Výbor vedie

dialóg s prisťahovalcami, etnickými, kultúrnymi a náboženskými menšinami, orgánmi verejnej moci, politickými stranami a mimovládnyimi organizáciami. Dopĺňa ho sedem regionálnych poradných rád.

V **Španielsku** pôsobí Sektorová konferencia pre prisťahovalectvo ako pološtruktúrovaný mechanizmus (existujúci aj pre iné politické témy), v ktorom sa regionálne orgány stretávajú s národnými orgánmi s cieľom diskutovať o verejných aktivitách v oblasti migrácie. Samosprávy zastupuje Španielska federácia samosprávnych orgánov, ktorá má na týchto stretnutiach „hlas, ale nie právo hlasovať.“

Nórske národné orgány riešia výzvy integrácie a určujú zodpovedné ministerstvo alebo sektor prostredníctvom Stratégie pre integráciu – *Integration through knowledge* (Integrácia prostredníctvom znalostí) (2019–2022, v nórcine). Stratégia je založená na výskume a ponaučeníach získaných v minulých rokoch a vyžaduje mimoriadne úsilie na podporu sociálnej mobility a zabránenie marginalizácii migrantov. Stratégia má štyri prioritné oblasti a 57 opatrení, ktoré sa majú zrealizovať do štyroch rokov. Tieto štyri prioritné oblasti sú: i) vzdelávanie a kvalifikácia; ii) práca; iii) integrácia v každodennom živote; iv) právo na slobodný život. Do stratégie je zapojených sedem ministerstiev. Bližšie informácie pozri na: www.regjeringen.no/contentassets/519f5492da984d1083e8047011a311bd/norway-integration-strategy.pdf.

Ruská federácia vytvorila národné mechanizmy a právny rámec na reguláciu medzietnických a medzikultúrnych vzťahov. V tomto rámci, ako aj v rámci implementácie Stratégie štátnej národnej politiky Ruskej federácie na obdobie do roku 2025, patrí pevné miesto dialógu federálnych a regionálnych vládnych orgánov a miestnych samosprávnych štruktúr s verejnými, vedeckými a kultúrnymi združeniami. Hlavnými platformami pre tento dialóg sú Rada pre medzietnické vzťahy pôsobiaca pod prezidentom Ruskej federácie⁹⁰ a Vládna komisia pre migračnú politiku.⁹¹ Do riešenia medzietnických otázok vrátane ich migračného rozmeru sa úzko zapája aj Federálna agentúra pre etnické záležitosti.⁹² Do tejto činnosti je zapojená aj Verejná komora Ruskej federácie⁹³ ako hlavný orgán na zabezpečenie interakcie občanov so štátnymi orgánmi a s miestnou samosprávou.

Na regionálnej úrovni raz za tri roky schvaľuje zákonodarné zhromaždenie **Regiónu Emilia-Romagna** na návrh exekutívy „Program sociálnej integrácie prisťahovaných cudzincov“, v súlade s článkom 3, ods.

90. <https://sovetnational.ru/>.

91. <http://government.ru/departments/198/about/>.

92. <https://fadn.gov.ru/>.

93. www.oprf.ru/en.

2 regionálneho zákona 5/2004. (Tento región ako prvý v Taliansku vedie záznamy o podiele cudzincov s bydliskom v regióne na celkovom počte jeho obyvateľov.) Okrem toho bola osobitnej medzirezortnej technickej skupine zverená úloha monitorovať stav implementácie transverzálnych cieľov programu a podávať správy o aktivitách jednotlivých sektorov a služieb v regióne.

V poslednom období Rada mesta **Bilbao** (Španielsko) zriadila Medzioblastnú komisiu pre prípravu, implementáciu a hodnotenie Mestského plánu občianstva a rozmanitosti. Je to interná medzirezortná komisia pre koordináciu, diskusiu a implementáciu; túto stálu komisiu tvoria zástupcovia všetkých mestských častí a orgánov. Komisia bude podporovať priame zapojenie celej mestskej štruktúry do podpory medzikultúrneho prístupu vo všetkých sektorových a prierezových oblastiach činnosti samosprávy. Okrem iného plní tieto úlohy: i) prispievať k identifikácii, vykonávaniu a hodnoteniu aktivít v rámci Plánu občianstva a rozmanitosti; ii) vymieňať si a spoločne využívať informácie spojené s riadením rozmanitosti; iii) podporovať koordináciu a spoluprácu medzi jednotlivými oblasťami činnosti, verejnými orgánmi a spoločnosťou; iv) identifikovať nové aktivity, potreby, priestory a príležitosti; v) zisťovať vzdelávacie potreby a podporovať možnosti vzdelávania v oblasti interkulturality, spoluzitia a riadenia rozmanitosti. V komisii sú zastúpené rôzne samosprávne odbory: mládež, šport, rovnosť, kultúra, mestské plánovanie, zamestnanosť, služby, sociálna činnosť, bývanie, polícia, vzdelávanie, hospodársky rozvoj, obchod a zamestnanosť, zdravie a spotrebiteľské záležitosti. Komisiu vedie a riadi útvary mesta zodpovedný za medzikultúrne politiky.

A napokon **Únia poľských metropol** je združením 12 najväčších miest v Poľsku. Od roku 2017 v UPM pôsobí pracovná skupina pre migráciu a integráciu. V rámci tejto skupiny si predstavitelia samospráv vymieňajú skúsenosti, navzájom sa podporujú a vypracúvajú komplexné politiky. Vďaka tomuto prístupu sa spoločné skúsenosti, riešenia a know-how miestnych orgánov môžu šíriť po celom Poľsku. Tento rámec spolupráce umožnil aj urýchlenú a koordinovanú reakciu na základe účinných spoločných riešení počas nedávnej núdzovej situácie v súvislosti s ochorením Covid-19, najmä pri komunikácii s migrujúcimi občanmi počas lockdownu v marci a apríli 2020.

- b) zapojiť podporovateľov a odborníkov z praxe, aby prispeli svojím pohľadom a prežitými skúsenosťami;
- c) podľa potreby vytvárať nové agentúry disponujúce zručnosťami, zdrojmi, kapacitami a právomocami na mobilizáciu a koordináciu príslušných odborov a úrovni správy;
- d) zabezpečiť viacúrovňové riadenie na zjednotenie postupu na národnej, regionálnej a miestnej úrovni;
- e) podporovať horizontálne siete, najmä národné siete programu Medzikultúrne mestá.

Subjekty určené na prevzatie zodpovednosti, vrátane spoluprotvorby s používateľmi;

Je dôležité, aby bola jasne vymedzená zodpovednosť za jednotlivé úseky a aktivity stratégie, ktorá by v opačnom prípade mohla zostať iba oficiálnou fikciou, vzdialenou od každodennej praxe orgánov a agentúr. V ideálnom prípade sa všetky príslušné úseky budú musieť snažiť dosiahnuť jeden alebo niekoľko cieľov stratégie, aby za stratégiu nebol zodpovedný iba jeden z nich. Pri riešení tejto výzvy by mohla byť problémom všeobecná úroveň medzikultúrnej kompetencie štátnych zamestnancov. Pomôcť by mohli pozitívne opatrenia na otvorenie prístupu k zamestnaniu vo verejnom sektore pre migrantov a cudzincov, avšak podľa zistení výskumu Agentúry pre základné práva tak robí iba osem členských štátov EÚ.⁹⁴

Zodpovednosť by sa však nemala obmedzovať iba na vládne orgány. Napríklad v Dánsku vláda a sociálni partneri uzavreli v roku 2016 dohodu o uľahčení integrácie utečencov a členov zlúčených rodín do trhu práce. Vzhľadom na dôkazy, že po troch rokoch účasti v integračných programoch si našlo prácu iba 27 percent (3. štvrtrok 2016) osôb v produktívnom veku z týchto kategórií, odbory a zamestnávateľia sa dohodli vytvoriť podporný rámec. Zefektívnilo a urýchlilo sa tak hodnotenie a uznávanie zručností, zvládnutie odbornej dánčiny a zamestnanie sa, k čomu prispeli aj nové povinnosti uložené miestnym orgánom. Zaviedol sa aj školiaci program pre nových účastníkov trhu práce, ktorým sa ešte nemôže poskytnúť minimálna mzda vyjednaná odbormi, a finančná motivácia participujúcich firiem za prijatie do zamestnania. Podobne aj Švédsko zaviedlo rad „zrýchlených postupov“ na podporu urýchleného zamestnávania utečencov prostredníctvom dohôd s rezortnými sociálnymi partnermi. Do konca roka 2017 využilo tieto zrýchlené postupy viac ako 5 000

Kľúčové prvky:

- a) zabezpečiť koherentný a koordinovaný prístup všetkých vládnych ministerstiev a agentúr;

94. Agentúra pre základné práva, 2017. *Together in the EU: promoting the participation of migrants and their descendants (Spolu v EÚ: podpora účasti migrantov a ich potomkov)*, s. 48.

utečencov v 14 sektoroch.⁹⁵ Na mikroúrovni je navyše možné podporovať individuálne dobrovoľníctvo a aktivizmus. Napríklad v Taliansku boli prípady, že medzikultúrne samosprávy citlivo umiestňovali jednotlivých utečencov alebo menšie počty utečencov v miestnych hositeľských rodinách a skupinách, a povzbudzovali experimenty, v ktorých si zmiešané skupiny svojpomocne stavali byty.

Vysoká komisia pre migráciu v **Portugalsku**, v partnerstve s ministerstvom školstva a nadáciou Aga Khan Foundation, podporuje Sieť škôl pre medzikultúrne vzdelávanie (REEL) – škôl poskytujúcich medzikultúrne vzdelávanie v rámci formálneho vzdelávania. Túto sieť tvoria školy, ktoré sa zaviazali prijímať, integrovať a podporovať akademickú úspešnosť všetkých detí a mladých ľudí bez ohľadu na ich kultúrny alebo národnostný pôvod a podporovať kultúru a prax otvorenosti voči inakosti tým, že navodia pozitívne interakcie medzi všetkými žiakmi a študentmi a všetkými členmi vzdelávacej komunity. Účasť v tejto sieti znamená, že škola bude uplatňovať postupy medzikultúrneho vzdelávania podľa Projektu školského vzdelávania a Ročného plánu aktivít v týchto oblastiach: organizačná kultúra školy; učebné osnovy (obsah, zdroje a didaktika) a zaangažovanie komunity. Okrem toho bola v školskom roku 2018/2019 prijatá Národná stratégia výchovy k občianstvu s cieľom začleniť medzikultúrne vzdelávanie do celoštátneho systému. Táto stratégia definuje „Občianstvo a rozvoj“ ako povinnú tému pre všetky školy a ako interdisciplinárnu tému na všetkých stupňoch škôl.

Už v roku 2015 mesto **Erlangen** (Nemecko) a spoločnosť Siemens AG (25 000 zamestnancov) vytvorili partnerstvo na účely osemtyždňových stáží v spoločnosti Siemens pre žiadateľov o azyl s príslušnou kvalifikáciou. O rok neskôr spoločnosť rozšírila tento program aj na jej ďalšie lokality v Nemecku a zaviedla šesťmesačné vzdelávacie programy pre mladých utečencov zahŕňajúce intenzívne jazykové kurzy a predprofesijnú prípravu v oblasti strojárstva a elektroniky. Program bol predĺžený v nadväznosti na dôkazy o jeho obojstrannej výhodnosti – v prvom rade pre žiadateľov o azyl, ktorým poskytuje orientáciu na pracovisku a možnosť overiť si svoje profesijné schopnosti, potom pre zamestnancov firiem, ktorí môžu rozmýšľať o zaujatosti voči utečencom a migrantom a učiť sa z ich rozmanitých zručností, a napokon pre samotnú spoločnosť, ktorá môže využiť potenciál rozmanitej pracovnej sily.

95. Pozri Švédske vládne úrady, 2016. *Fast track - a quicker introduction of newly arrived immigrants (Zrýchlený postup – rýchlejšie uvádzanie novo prichádzajúcich prisťahovalcov).*

V roku 2018 mesto **Bergamo** (Taliansko) otvorilo vôbec prvú „Akadémiu pre integráciu utečencov“, spoločný projekt mesta, miestnej obchodnej komory (Confindustria of Bergamo) a niekoľkých organizácií občianskej spoločnosti, vrátane Caritas a Ruah. Akadémia ponúka deväťmesačné vzdelávanie, vrátane kurzov talianskeho jazyka, odbornej prípravy a stáží v niektorej z firiem, ktoré zastrešuje Confindustria, s výhľadom na zamestnanie v tejto firme po absolvovaní kurzu.

Mesto **Bilbao** (Španielsko) realizuje iniciatívu „Uznávanie žien-migrantiek v meste Bilbao“, ktorej hlavným cieľom je uznať dôležitosť prítomnosti prisťahovalkyň pre spoločenský a verejný život mesta a prispieť k šíreniu všeobecnej otvorenosti voči uznávaniu rozmanitosti. Iniciatíva zviditeľňuje a oceňuje prácu, angažovanosť a prínos migrantiek pre prijímajúcu spoločnosť v šiestich oblastiach: ako zástupkyne komunity, ako podnikateľky, ako političky, ako umelkyne, ako obhajkyne ľudských práv a aktivít v oblasti ľudských práv, a ako sprostredkovateľky pre mládež.

Podobne v decembri 2013 **Región Umbria** (Taliansko) podpísal memorandum o porozumení s väčšinou hospodárskych a sociálnych subjektov prítomných na území Umbrie (ako sú tri hlavné odborové zväzy, súkromný sociálny sektor, hlavné organizácie súkromného podnikateľského sektora vrátane organizácií Confindustria, Confcommercio, Confagricoltura, CIA, CNA, Confimi, Perugia a Terni Building School, Confartigianato), provincií a umbrijskej pobočky Združenia talianskych obcí. Bol prijatý protokol s cieľom presadzovať a podporovať aktivity a iniciatívy zamerané na uľahčenie efektívnej sociálno-ekonomickej integrácie žiadateľov o azyl/držiteľov medzinárodnej ochrany. Memorandum o porozumení slúžilo na zosúladenie potrieb zamestnania a požiadaviek žiadateľov so systémom príležitostí na danom území (ponuka školení a zamestnania) a na zviditeľnenie systému územných sietí a služieb zabezpečením účinných sociálnych práv.

Kľúčové prvky:

- vytýčiť strategické politické smerovanie z najvyššej vládnej úrovne;
- zapájať sociálnych partnerov, najmä do aspektov integrácie súvisiacich s trhom práce;
- pomôcť regiónom a obciam vytvárať zosúladené integračné stratégie;
- zabezpečiť, aby sa medzikultúrne povedomie stalo základnou kompetenciou všetkých štátnych zamestnancov;
- podporovať kultúru občianskeho aktivizmu, inovácií a dialógu v teréne.

Objem a zdroj prostriedkov potrebných na implementáciu

Zaobstaranie zdrojov pre medzikultúrnu integračnú stratégiu môže byť problematické, ale bez nich by zostala iba na papieri. V zásade by to nemal byť veľký problém, pretože medzikultúrna stratégia je do značnej miery vecou aplikácie medzikultúrnej optiky na už existujúce oblasti politiky, čo môže znamenať skôr revíziu existujúcich programov a projektov než nutnosť začínať od začiatku. V niektorých oblastiach môžu byť na inovatívne projekty alebo štruktúry samozrejme vyčlenené ciele finančné prostriedky. Počas štyroch rokov trvania prvého španielskeho plánu medzikultúrnej integrácie bolo z neho vyčlenených 2 mld. eur, ktoré samosprávam umožnili realizovať pilotné projekty a replikovateľné aktivity. K dispozícii by mohla byť aj podpora z EÚ (ak je na ňu nárok), vrátane prostriedkov z Fondu pre azyl, migráciu a integráciu, ako sa uvádza v talianskom národnom integračnom pláne. Ale aj keby bola stratégia pôvodne navrhnutá na základe (externého) financovania projektov, nevyhnutne musia byť k dispozícii štruktúrne finančné prostriedky na jej implementáciu, hodnotenie a aktualizáciu.

Dodatočné finančné prostriedky možno odôvodnene prezentovať ako investíciu do výhody rozmanitosti, ktorá sa má zrealizovať, zatiaľ čo pri absencii týchto investícií by ešte stále vznikali náklady, ale bez toho, aby priniesli benefit. Najmä žiadatelia o azyl by mohli celé roky živiť mimo trhu práce, upadať na duchu a strácať svoje zručnosti. Podľa presvedčivých výskumných zistení náklady ne-integrácie sú vyššie ako sú investície do integrácie a začlenenia.

V septembri 2017 vyšlo najavo, že Biely dom vo svojom marcovom memorande vykonávajúcim jeho revidovaný zákaz cestovania pre utečencov (a migrantov) z niektorých moslimských krajín zatajil prezidentom nariadenú štúdiu amerického ministerstva zdravotníctva a sociálnych služieb. Memorandum malo informovať o nákladoch na utečenecký program a navrhnúť spôsoby na ich zníženie. Štúdia však zistila, že za posledných desiatich rokoch utečenci prispeli do štátneho rozpočtu sumou, ktorá o 63 mld. USD prevyšovala náklady na utečencov.⁹⁶

Nemecká štúdia z roku 2008 zistila, že pre nedostatočnú integráciu prisťahovalcov štát prišiel odhadom o 16 mld. eur. Štát prichádzal o daň z príjmu a o príspevky na dôchodkové a sociálne zabezpečenie z dôvodu nedostatočných jazykových znalostí, chýbajúcich sociálnych sietí a nedostatočnej integrácie prisťahovalcov do trhu práce. Nedostatočná integrácia tak každoročne stála federálnu a spolkovú vládu 3,6 mld. eur. Náklady pre samosprávy predstavovali

96. „Trump administration rejects study showing positive impact of refugees“ (Trumpova administratíva odmieta štúdiu o pozitívnom vplyve utečencov). *New York Times*, 18. septembra 2017.

približne 1,3 mld. eur a pre fondy sociálneho zabezpečenia 7,8 mld. eur.⁹⁷

Podceňovať by sa nemal ani multiplikačný efekt finančnej podpory pre relevantné mimovládne organizácie, ktorá môže jedinečným spôsobom mobilizovať ich dobrovoľnícky aktivizmus. UNESCO uznáva hodnotu takýchto „dobrovoľníckych iniciatív, miestnych družstiev a sietí kolektívnej spolupráce, ktoré môžu pracovať s menšími skupinami a ponúkať individualizovanejšiu pomoc.“⁹⁸

Prostredníctvom programu Urban Projects federálna rada Švajčiarska v rokoch 2008 až 2015 poskytla – s podporou kantónov – finančnú a technickú podporu malým a stredne veľkým mestám a aglomeráciám obcí. Implementácia projektov rozvoja štvrtí bola zameraná na udržateľné zlepšenie kvality života ich obyvateľov prostredníctvom interdisciplinárneho a participatívneho prístupu (www.are.admin.ch/are/de/home/staedte-und-agglomerationen/programme-und-projekte/programm-projets-urbains.html).

V rámci programu bola navyše vytvorená sieť Living Neighborhoods Network (pozri prehľad mestských projektov na stránke: <https://lebendige-quartiere.ch/de/Projekte>). Niektoré projekty (napr. Schaffhausen, Regensdorf a Vernier) sú výslovne zamerané na medzikultúrnu integráciu. Na jarnom sympóziu v roku 2019 sieť predstavila niekoľko projektov, vrátane projektu medzikultúrnej mediácie poskytovanej opatrovatelmi, ktorý bol implementovaný vo viacerých mestách (https://lebendige-quartiere.ch/fr/Manifestations/Colloque_de_printemps_2019:_Le_role_des_quartiers_dans_lintegration_sociale).

Mnohé iniciatívy boli prijaté na úrovni obcí a miest. Napríklad:

- ▶ program Periurban (www.periurban.ch/), ktorý od roku 2008 pomáha obciam vo vidieckych oblastiach podporovať integráciu;
- ▶ program kontaktného občianstva, ktorý v rokoch 2012 až 2019 podporil početné iniciatívy občianskej angažovanosti v oblasti migrácie a integrácie, a zdôraznil tak inovačný potenciál občianskej spoločnosti a vytváral synergie medzi integračnými službami, asociáciami, súkromným sektorom a jednotlivcami.

97. Fritschi, T., Stutz, H. a Schmutz, S., 2008. *Social costs of the non-integration of immigrants in municipalities (Sociálne náklady neintegrácie prisťahovalcov v obciach)*. Bertelsmannova nadácia.

98. UNESCO, 2016. *Cities welcoming refugees and migrants: enhancing effective urban governance in an age of migration (Mestá vítajúce utečencov a migrantov: posilňovanie efektívneho mestského riadenia v ére migrácie)*.

Kľúčové prvky:

- a) prezentovať alokáciu rozpočtových prostriedkov ako investíciu do výhody rozmanitosti;
- b) prekonfigurovať existujúce výdavky z hľadiska medzikultúrnej optiky;
- c) zabezpečiť, aby sa financovanie riadilo programom a nebolo náhradou programu;
- d) nasmerovať finančné prostriedky na individuálnych používateľov, aby miestne orgány mohli financovať služby;
- e) podporovať mimovládne organizácie v mobilizácii dobrovoľníctva ako vecného zdroja.

Nástroje a plán komunikácie o politike a komu je určená

Komunikácia o medzikultúrnej stratégii pre verejnosť je veľmi dôležitá. Multikulturalistické prístupy k riadeniu mali jednu slabú stránku – v skutočnosti bola do nich zapojená iba elita menšínových komunít, zatiaľ čo úspešnosť medzikultúrnej integrácie v teréne a jej legitimitnosť závisí od širokej podpory verejnosti. Interkulturalizmus je síce komplexný pojem, ale je možné ho predstaviť jednoducho ako „včlenenie iného do seba“.⁹⁹ Občanov je možné zapojiť prostredníctvom ich sklonu k empatii namiesto vylúčenia, s čím súvisí komunikácia o spoločných hodnotách a zrozumiteľných, uspokojivých ľudských príbehoch. Komunikácia o medzikultúrnej stratégii by však nemala byť živelná: mala by sa starostlivo napláňovať a udržiavať počas celého procesu implementácie, aby si obsah stratégie mohli osvojiť rôzne inštitúcie a široká verejnosť, a aby sa posilnila schopnosť obhajovať ju pred všetkými zainteresovanými subjektmi. Malo by sa zabezpečiť aj vhodné vzdelávanie o medzikultúrnej komunikácii pre pracovníkov komunikačných úsekov s cieľom budovať kapacitu na vysielanie pozitívnych medzikultúrnych posolstiev a rozvíjanie alternatívnych naratívov ako spôsobu boja proti nenávisným prejavom. V súčasnosti už existujú bohaté skúsenosti aj s aktivitami v oblasti boja proti dezinformáciám, vrátane spochybňovania populárnych stereotypov a nabádania občanov ako „aktérov boja proti mýtom“, aby nadväzovali dialóg so spoluobčanmi na ulici.¹⁰⁰

Bez akéhokoľvek zasahovania do slobody médií, v kontexte národnej integračnej stratégie je vhodné zapájať aj novinárske asociácie do diskusie o tom, ako pravdivo a presne informovať o záležitostiach súvisiacich s touto stratégiou, napríklad s odkazom na ich vlastné etické kódexy. Organizácia Ethical Journalism Network v spolupráci s Agentúrou pre základné práva,

99. Wilson, R., 2018. *Meeting the challenge of cultural diversity in Europe: moving beyond the crisis (Čeliť výzve kultúrnej rozmanitosti v Európe: ako sa dostať z krízy)*, Edward Elgar, Cheltenham, Spojené kráľovstvo.

100. Pozri www.coe.int/en/web/interculturalcities/anti-rumours.

Európskou vysielacou úniou a Európskou federáciou novinárov vypracovali súbor nástrojov na poskytovanie informácií o migrácii.¹⁰¹

Pri vstupe do programu Medzikultúrne mestá vydalo mesto **Neumarkt** (Nemecko) dôležité vyhlásenie o poslaní: Neumarkt – otvorené medzikultúrne mesto. Vyhlásenie bolo sformulované na jednej z občianskych konferencií predchádzajúcej prijatiu politického dokumentu Impulz pre trvalo udržateľné mesto, ktorý predstavuje stratégiu medzikultúrnej integrácie mesta. V tomto vyhlásení o poslaní sa mesto zaväzuje na mierové spolužitie, vzájomné rešpektovanie a vzájomné uznávanie sa, integráciu ako dynamický obojsmerný proces vzájomných výmen a prispôsobovania, integráciu ako sociálnu účasť pre všetkých, kultúru víťania, a boj voči všetkým formám rasizmu.

Kľúčové prvky:

- a) navrhnuť plán komunikácie o stratégii s vymedzením najdôležitejších míľnikov v jej vývoji: proces navrhovania, kľúčoví aktéri, schválenie, implementácia prioritných programov, pripomínanie výročných míľnikov, dosiahnuté výsledky, priebežné hodnotenia a záverečné hodnotenie. Všeobecný plán komunikácie o stratégii musia dopĺňať komunikačné stratégie pre každú napláňovanú aktivitu, vrátane plánu internej komunikácie, informovania zamestnancov o stratégii a cieľoch a o tom, ako boli začlenené do vnútorných politík a štruktúr podávania správ, a o očakávaniach dobrých pracovných postupov;
- b) predstaviť jednoduchý, konzistentný a pozitívny politický odkaz založený na hodnotách, ktorý je v súlade s celkovým zámerom a bude sa opakovať na všetkých úrovniach riadenia;
- c) navrhnuť nadstranícku PR kampaň s logom, sloganom, prítomnosťou na sociálnych sieťach a podujatiami;
- d) využívať podporované programy a projekty typu „ukázať“ aj „povedať“;
- e) podporovať veľvyslancov medzikultúrnej integrácie vo verejnej sfére online aj offline;
- f) zapojiť združenia novinárov a komunitné médiá do podpory etickej novinárskej práce v tejto oblasti;
- g) monitorovať spôsob, akým médiá a sociálne médiá zobrazujú migrantov a rozmanitosť.

101. Pozri <https://ethicaljournalismnetwork.org/press-release-migration-reporting-toolkit><https://ethicaljournalismnetwork.org/press-release-migration-reporting-toolkit>.

Mechanizmy na monitorovanie a hodnotenie jej účinnosti

Monitorovanie a opakované hodnotenie stratégie je nevyhnutné na zistenie akýchkoľvek rozdielov medzi ambíciami a dosiahnutým výsledkom. Jasne stanovené výsledky, vymedzené cieľmi, sú nevyhnutné na to, aby sa predišlo vytvoreniu dlhého zoznamu svojvoľne stanovených cieľov alebo nezmyselných ukazovateľov bez vzájomnej prepojenosti. Posúdiť treba to, či boli alebo neboli dosiahnuté tieto výsledky.¹⁰² Niektoré ciele, ako je napríklad sociálna dôvera alebo súdržnosť komunity, nemusia byť ľahko meralné. Preto sú potrebné silné výskumné partnerstvá a významné investície do vývoja nových hodnotiacich nástrojov. Jedným z takýchto nástrojov je barometer integrácie používaný v Baskicku, alebo viedenský monitor integrácie. Zo samotnej povahy medzikultúrnej integrácie vyplýva, že na získanie uceleného obrazu je potrebné prepojiť kvantitatívne opatrenia s kvalitatívnym hodnotením – najmä preto, lebo na skúsenostiach používateľov záleží, a sčasti aj pre reálne rozdiely v perspektíve jednotlivých sociálnych aktérov. Keďže model je operatívne zameraný na programy a projekty, vhodným nástrojom na jeho hodnotenie môže byť metodika hodnotenia prípadových štúdií. Monitorovanie a hodnotenie musí byť rovnako ako pri všetkých ostatných prvkoch modelu participatívne: ak sa zdá, že ciele boli dosiahnuté – najmä podľa kvantitatívneho merania – je to v poriadku a je to dobré, ale ak to nie je v súlade s kvalitatívnymi skúsenosťami ľudí, ktorí musia uvádzať plán do života na najnižšej úrovni, je možné, že jeho prítlačivá sila bola vážne preceňovaná. Ponaučenie, tak z neúspechu ako aj z úspechu, sa musí postupom času spätne premietnuť do revízie plánu, úmerne rastu skúseností a sebadôvery.

Napríklad, pokračujúc v téme integrácie utečencov do trhu práce, Dánsko aj Švédsko na základe monitorovania svojich programov zistili, že utečenkami boli v priemere na trhu práce znevýhodnené oveľa viac ako ich mužskí kolegovia. Obe vlády to podnietilo k úvahám o dôvodoch tohto stavu a k úsiliu o navrhnutie nápravných opatrení.

Mesto **Swansea** (Spojené kráľovstvo) používa pravidelné konzultácie s obyvateľmi ako nástroj na plánovanie a hodnotenie. Rada mesta Swansea vyvinula viacero nástrojov na zapájanie všetkých občanov do procesu rozhodovania o prioritách, plánoch, rozpočte, sociálnych službách a občianskom

102. Sanderson, I., 2000. „Evaluating the effectiveness of policy responses to social exclusion“ (Hodnotenie efektívnosti politických reakcií na sociálne vylúčenie), in Percy-Smith, J. (ed.). *From exclusion to inclusion: policy responses to social exclusion in the UK (Od vylúčenia k začleneniu: politické reakcie na sociálne vylúčenie v Spojenom kráľovstve)*, Buckingham: Open University Press.

živote a na konzultovanie o týchto otázkach. Hlavné konzultačné štruktúry sú:

- ▶ Stratégia konzultácií a zapojenia, ktorá pomáha odborníkom z praxe kontaktovať sa s obyvateľmi a používateľmi služieb;
- ▶ Online panel Swansea Voices – databáza obyvateľov, s ktorými mestská rada pravidelne konzultuje o svojich službách a miestnych problémoch. Členstvo v paneli sa kontinuálne obnovuje, aby sa doň mohlo zapojiť čo najviac ľudí. V poslednom čase sa konzultácie viedli na témy, ako je prestavba mestského centra a priority rozpočtu mestskej rady;
- ▶ Swansea Reputation Tracker je stály telefonický prieskum, ktorý robí mestská rada. Raz sa dva mesiace požiada 180 ľudí o ich názor na mestskú radu, poskytované služby, zamestnancov mestskej rady a spokojnosť s časťou mesta, kde žijú. Získané informácie sa potom každý rok použijú ako podklad pre plánovanie služieb mestskej rady a predkladajú sa ako súčasť procesov monitorovania jej výkonnosti.

Better **Reykjavík** je internetové konzultačné fórum, na ktorom môžu občania predstaviť a prediskutovať svoje názory na projekty, na ktorých pracuje ich mesto. Webovú stránku môže navštíviť a môže na nej participovať ktokoľvek. Používatelia participujú formou prezentácie vlastných nápadov, posudzovania nápadov iných ľudí, resp. poskytovania súhlasnej alebo zápornej spätnej väzby. Na stránke Better Reykjavík môžu občania vyjadrovať svoje nápady na zlepšenie ich mesta, diskutovať o nich a určiť ich priority. Voliči tak môžu mať priamy vplyv na rozhodovanie. Platforma Better Reykjavík zastrešuje rôzne projekty, z ktorých najväčší je My District, projekt participatívneho rozpočtovania mesta Reykjavík, ktorý prebieha od roku 2011, a v rámci ktorého občania priamo prispeli sumou viac ako 18 mil. eur na realizáciu mestských projektov.

V roku 2017 mesto prostredníctvom Better Reykjavík zisťovalo názory občanov ako spoluvytvorcov jeho vzdelávacej politiky. Po prvýkrát sa tak na financovanie vládnej politiky na Islande použil crowdsourcing.

Podobný proces prebieha aj dnes, keď mesto pripravuje svoju prvú politiku pre demokraciu, a žiada občanov, aby sa zapojili do jej prípravy prostredníctvom nápadov na zlepšenie procesov a/alebo stanovenia priorít cieľov pre demokraciu.

Kľúčové prvky:

- a) definovať ukazovatele podľa žiaducich výsledkov cieľov, vrátane ukazovateľov o zohľadnení rodového hľadiska;

- b) zahrnúť kvalitatívne hodnotenia vzhľadom na dôraz na používateľa a rôzne uhly pohľadu;
- c) používať prípadové štúdie o príkladných programoch alebo projektoch, a diskusné skupiny;
- d) získavať nestranné dôkazy od nezávislých expertných hodnotiteľov;
- e) maximalizovať zapojenie odborníkov z praxe a podporovateľov v teréne.

Prostriedky na preskúmanie a revíziu politiky

Existujúce národné integračné plány majú rôznu dobu trvania, ale pomerne bežný je trojročný časový horizont. Ponúka dosť času na realizáciu existujúcej iterácie stratégie, ale nie tak veľa času, aby sa realizácia „odsúvala na neskôr“ a klesala nadol v rebríčku politických priorít a priorít verejnej služby. Rovnako ako príprava stratégie, aj jej revízia by sa mala zakladať na dôkazoch – najmä na výsledkoch nezávislého odborného hodnotenia – a možnosť vyjadriť sa by mali dostať aj podporovatelia a odborníci z praxe, aby sa necítili byť odstrčení. Ako výsledok tohto procesu môžu byť niektoré dobre nefungujúce projekty ukončené, zatiaľ čo iné projekty, ktoré sa ukázali byť inovatívne a úspešné, môžu byť rozšírené, vrátane presmerovania finančných prostriedkov – aj v tomto prípade je to ľahšie vďaka modulárnemu, programovému/projektovému jadru stratégie. Zo širšieho pohľadu je revízia stratégie vhodnou príležitosťou aj na opätovné potvrdenie širšej spoločenskej zaangažovanosti na dosiahnutí jej celkového zámeru a na posilnenie s tým súvisiaceho verejného a politického konsenzu.

Republika Severné Macedónsko zaviedla systém monitorovania a podávania správ o implementácii Akčného plánu Stratégie pre jednu spoločnosť a interkulturalizmus. V monitorovaní sa venuje osobitná pozornosť miere implementácie priorít a cieľov na úrovni klastra/strategickej oblasti. Pozornosť sa venuje aj dodržiavaniu časového rámca implementácie opatrení a aktivít, možným rizikám, neukončeným aktivitám, ako aj efektívnosti a účinnosti využívania finančných prostriedkov a viditeľnosti účinkov implementácie politik. Pre každý ukazovateľ musí byť určený plánovaný ročný výsledok, ako aj východisková hodnota, aby bolo možné merať a hodnotiť jeho úspešnosť. Pozornosť si vyžaduje aj výber rodovo citlivých ukazovateľov. Ak z nejakého dôvodu nie je možné stanoviť základný ukazovateľ ešte pred začiatkom vykonávania aktivity, musí sa brať do úvahy výsledok (kvantitatívny alebo kvalitatívny) zistený pri prvom meraní. Ďalej treba vytvoriť samostatnú šablónu na zber

údajov a monitorovanie implementácie akčných plánov pre klastre/strategické oblasti.

Monitorovanie vykonáva koordinačný orgán Kancelárie PMRNM v spolupráci s rezortnými ministerstvami a s ďalšími relevantnými zainteresovanými stranami, ako aj prostredníctvom verejných diskusií. Koordinácia musí štyrikrát ročne predkladať Stálemu poradnému orgánu a vláde Republiky Severné Macedónsko správu o implementácii Akčného plánu Stratégie pre jednu spoločnosť a interkulturalizmus. Pri podávaní správ musí venovať náležitú pozornosť týmto zásadám: presnosť a stručnosť, relevantnosť, objektívnosť, a podávanie informácií kvalitatívnym aj kvantitatívnym spôsobom. Správy budú zverejnené na webovej stránke GNRM.

Strednodobé hodnotenie budú robiť nezávislí experti (po dvoch rokoch), ktorí aj po jej ukončení vyhodnotia Stratégiu pre jednu spoločnosť a interkulturalizmus 2020-2023. Akčný plán stratégie bude riadne revidovaný na základe správ z hodnotenia úrovne implementácie a príslušných zistení, čo bude základom pre ďalšiu stratégiu.

Kľúčové prvky:

- a) určiť obmedzenú (napr. troj- alebo štvorročnú) dobu trvania ako optimálnu dobu na implementáciu a preskúmanie;
- b) zabezpečiť, aby sa revízia zakladala na záveroch nezávislého objektívneho hodnotenia a na participatívnej spätnej väzbe;
- c) ukončiť neúspešné programy/projekty, a rozšíriť osvedčené postupy;
- d) maximalizovať demokratické zapojenie celej spoločnosti do diskusie;
- e) opätovne uistiť najviac marginalizované skupiny, že ich hlas je vypočutý.

www.coe.int

Rada Európy je najvýznamnejšou organizáciou na ochranu ľudských práv na európskom kontinente. Rada Európy má 46 členských štátov, vrátane všetkých členských štátov Európskej únie. Všetky členské štáty Rady Európy podpísali Európsky dohovor o ľudských právach zameraný na ochranu ľudských práv a na podporu demokracie a právneho štátu. Európsky súd pre ľudské práva dohliada na dodržiavanie dohovoru v členských štátoch.